ilke

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

Cilt/14 Şubat 1985 Sayı/82

ilke

Cilt/14
Şubat 1985
Sayı 82

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Postfach 10 16 34 – 4100 Duisburg 1 / F.Almanya

«Davasının İnsanı Olmanın Onuruyla»

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Merkez Komitesi Aralık 1984 toplantısına sunulan Politikbüro Siyasi Raporu.

GİRİŞ

6 Kasım "Seçimleri" ile "parlamenter demokrasi"ye geçildi. 25 Mart seçimleriyle ise "çok partili siyasi bir rejimin yolu üzerindeki pürüzler temizlendi." Türkiye'de demokrasi rayına oturuyor.

Ülkemizde egemen güçlerin yaymaya ve yerleştirmeğe çalıştıkları görüş kısaca budur. Ve bu görüş kamuoyu yaratmakta önde gelen çevrelerin –ister bilerek, ister kendi kendilerini aldatarak, ister çaresizlikten– büyük bir bölümü tarafından ısrarla işlenmektedir.

Aslında faşist diktatörlük olanca azgınlığıyla hükmünü sürdürmektedir. Evren-Özal ikilisi, saklamaya lüzum hissetmedikleri bir işbölümü dahilinde, finans kapitalin en gözü kara unsurlarının çıkarlarını kollayan politikayı pervasızca uygulamaktadır. Genel siyasette ve asayiş alanında ipler askeri-faşist kliğin elindedir. Sıkıyönetimin hangi illerde kalkacağına, bunlardan hangilerinde olağanüstü hal (sıkıyönetimin sivil elbisesi) ilân edileceğine, askerlerin çoğunlukta olduğu Milli Güvenlik Kurulu karar vermekte, "parlamento" bunu aynen onaylamaktadır. Bugün Türkiye'de sıkıyönetim veya olağanüstü hal altında olmayan illerin sayısı sadece 15'dir ve buralarda yaşayan nüfus, toplamın sadece % 12'sidir. Ayrıca bu illerin sosyal ve siyasi hareketlenme açısından, Türkiye'nin en az gelişmiş yöreleri içinde yer aldıkları bilinen bir gerçektir.

Cunta'nın en baş etek öpücüsü Tercüman gazetesinin yayını, sıkıyönetim tarafından gerekçesiz durdurulmakta, demokraside böyle bir şeyin nasıl olabileceği yabancı gazeteler tarafından kendisine sorulduğunda, başbakanlık koltuğunda oturan kişi; "Ne yapalım, o da kendini kapattırmak için elinden geleni yapıyor" diyerek, ne denli "demokrat" bir tıynette olduğunu, edepsizce açığa vurmakta hiç bir beis görmemektedir.

Sayısı 1500'ü bulmayan aydın – bazılarının kendi ağızlarıyla dile getirdikleri gibi bir hayli gecikerek de olsa– Cunta'nın anayasanının vermek zorunda kaldığı dilekçe hakkını kullanarak insani ve demokratik haklarla ilgili bazı talepler ileri sürdüklerinde, Evren efendi küplere binmekte ve ağzı köpürerek, içlerinde Türkiye'nin *medar-ı iftiharı* olan pek çok kimseyi barındıran bu kişileri –Arjantinli meslektaşları gibi bir gün halka ihanetten sanık sandalyesine asıl oturturalacak olan kendileri iken– "vatan hainliği" ile suçlamaktadır. Bunun üzerine harekete geçen sıkıyönetim savcıları kovuşturmalar ve davalarla aydınları yıldırmaya ve susturmaya yeltenmektedirler.

Ecevit ve Demirel'in havadan sudan, "fasulyenin nimetlerinden" söz etmeleri dahi, "iyi saatte olsunlar"ı celâllendirmekte, bunların ne konumda olursa olsun ağızlarını açmaları ebediyen yasaklanmakta, ve bunun haberinin verilmesi dahi yasaklanmaktadır. Demokratlıkları efsaneleştirilmek istenen bu sayın baylar ise, kendilerine reva görülen bu aşağılamaları büyük bir zül ile kabullenmektedirler.

Bütün "suçları" –tüm dünya kamuoyu için ise onlara sadece onur ve saygınlık kazandıran– barışı savunmak, bu uğurda çaba göstermek olan Barış Derneği yöneticilerinin davası Askeri Yargıtay'dan geri dönmekte, fakat militarist klik onları salıvermeyerek barışa ve demokrasiye olan kinini bir kere daha kusmaktadır.

Fiilen grev yapmanın imkânsız olduğu bir ortamda, toplu sözleşme pazarlıkları tam bir kayıkçı dövüşü edasıyla sürdürülmekte, enflasyon hızının bir hayli altındaki ücret zamları, işverenlerin önceden kararlaştırdıkları kıstaslar dahilinde dayatılmakta, böylece faşizmin ücret politikası, aynı Y.Hakem Kurulu dönemendeki esaslar korunarak uygulanmaktadır.

Birkaç karakol baskını bahane edilerek, Kürdistan'ın tozu dumanı atılmakta, sürek avları tertiplenmekte, Kürt köylerinin altı üstüne getirilmekte, suçsuz insanlar meydan dayaklarından geçirilmekte, âdeta toplu bir isyan bastırılması senaryoları sahneye konmakta, "bölücülüğün başı eziliyor" hezeyanlarıyla faşizmin ırkçı-şoven politikası diri tutulmağa çalışılmaktadır.

Güya "sivil" bir hükümet işbaşındadır; Adalet Bakanı vardır, İçişleri Bakanı vardır ama hapishaneler eski hapishanelerdir, zulüm eski zu-

lümdür, işkence eski işkencedir, operasyonlar eski operasyonlardır, baskı eski baskıdır, hasılı diktatörlük eski diktatörlüktür, *faşizm parlamenter kisve altında hükmünü yürütmektedir.*

Darbeden 4 yılı aşkın bir süreden sonra, uyguladığı terör ve cebren kemerleri sıktırma politikası sonucu kitleler arasında azımsanmayacak bir öfke uyandıran ve bir hayli tecrit olan faşizm hâlâ daha hükmünü, fazla başı ağrımadan sürdürebiliyorsa bunun başlıca sebebi, onu alaşağı edebilecek demokrasi güçlerinin dağınıklığı, isteksizliği ve başıbozukluğudur.

Faşizmi defedecek olan yığınlardır, çalışan geniş insan kitleleridir, onların yükselen mücadelesidir. Bugün yığınlar genel olarak bir durgunluk, bir suskunluk içindedirler. Ama böyle diye kabahati onlarda aramak abestir. Kitlelerdeki, öfkeye dönüşmekte olan aleni hoşnutsuzluk, potansiyel bir güç olarak elverişli şartlar yaratmaktadır. Maharet, bu potansiyel gücü *ÖRGÜTLEMEYİ* ve anti-faşist mücadeleye sevketmeyi becerebilmektedir. İşte demokrasi güçlerinin de en büyük eksikliği bu noktadadır.

Faşizm altında geçen 4 yıllık süre boyunca, bütün olumsuzluklar ve elverişsiz şartlara rağmen, demokratik hak ve özgürlüklerin, en kararlı savunucularının proletarya devrimcileri, işçi sınıfının öncüleri oldukları gerçeği bir kere daha kanıtlanmıştır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin, onun fedakâr ve inançlı militanlarının, illegalitenin bütün handikaplarına, acımasız baskı, takip, işkence, hapishane ve mahkemelere rağmen, yılmadan sürdürdükleri mücadele, demokratik hakların savunulmasında üstlendikleri öncü rol bu gerçeğin şaşmaz bir kanıtıdır. TSİP militanları, toplumun faşist zorbalık karşısında hemen tümüyle çözüldüğü ve sindiği, en çok öfke duyanların bile, öfkelerini kendi iradeleriyle bastırabildikleri, hemen hiç bir olumlu kıpırtı göstermeyen bir ortamda, demokratik hak ve özgürlükleri savunmakta böylesine azimkâr davranabildilerse bu, onların işçi sınıfına, onun idelojisi marksizm-leninizme, insanların sömürü ve baskıdan kurtultuldukları barış ve dostluk dünyasını ancak kendilerinin elleriyle kazanılabileceğine olan derin inançlarından, böylesine müşkül bir sürecin ancak *uzun soluklu* bir mücadele ile göğüslenebileceğinin bilincinde olmalarından kaynaklanmaktadır. TSİP'in ve militanlarının bu niteliği, hem faşist rejime karşı verilmekte olan mücadelenin güçlendirilerek sürdürülmesinin, ve demokrasi güçlerinin örgütlü beraberliğinin yaratılmasının, hem de proletaryanın siyasi birliğinin oluşturularak, Türkiye halklarının halk demokratik devrimine doğru ilerlemelerinin başlıca teminatıdır. TSİP'i, militanlarını mücadelelerinde dipdiri tutan, ileriye her zaman umutla ve heyacanla baktıran, kendilerinin böylesine tarihi bir misyonla yükümlü olduklarının sarsılmaz bilincidir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi omuzlarına yüklendiği ağır görevlerin

sorumluluğuyla, toplumda gün geçtikçe tecrit olan faşizme karşı demokrasi güçlerinin anti-faşist bir cephede toparlanması için kendine düşen öncü rolü önümüzdeki dönemde de sürdürecek, anti-faşist mücadeleyi, proletaryanın esas hedefi olan sosyalizm için mücadeleye tabi kılmayı bilecek ve bu uğurda, önderlik ettiği proletaryanın siyasi birliğinin sağlanarak daha güçlü bir şekilde yoluna devam etmesi için ısrarla izlediği ilkeli politikaya sahip çıkmağa devam edecektir.

I– DÜNYADAKİ SİYASİ GELİŞMELER

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, "Dünyamız 1936'dakinden daha kritik günler yaşıyor." diyerek alarm çanlarını çaldı. Acaba gerçekten bir "3 üncü Dünya Savaşı"nın eşiğinde miyiz? Bir dünya savaşı çıkacak ise bunun "3 üncü" değil "Sonuncu" Dünya Savaşı olacağından hemen kimsenin kuşkusu yok. Tabii bunun nedeni, savaştan sonra, savaşların ortadan kalkacağı, barış ve dostluğun hüküm süreceği komünist bir dünyanın ortaya çakacağı değil, savaşmayı icat eden insanoğlunun dünya ile birlikte tarihten silinmesi ihtimalinin çok yüksek olmasıdır. Bir dünya savaşının sonucunun, üstelik de böylesine topyekün yokoluş demek olan bir sonucun önceden kestiriliyor olması, böyle bir çılgınlığa cüret edilmesi ihtimalini bir hayli zayıflatıyor. Ama dünyanın, kendisini yüzlerce defa yok edebilecek bir nükleer silah deposu üzerinde, kazasız belasız ne kadar süre oturmağa tahammül edebileceği de, bilim adamından sokaktaki insanına kadar milyarlarca kişinin sorusu ve endişesi olmağa devam ediyor.

Reagan yönetiminin uluslararası gerginliği arttırmaktaki ve dünya barışını dinamitlemekteki pervasızlığı, gem tanımaksızın sürüyor. Beyaz Saray'ın gittikçe dozu artan azgınlığının bazı somut örneklerini şöyle sıralayabiliriz.

- Reagan'ın başkan adaylığının resmen onaylandığı Cumhuriyetçi Parti Kongresi, Amerikan gericiliğinin şahikasının örneklerini verdi. Parti'nin "ılımlı" denen kanadının dahi "ultra sağ" diye tanımladığı bir program ezici bir çoğunlukla kabul edildi. Aynı Kongre'de bir konuşma yapan Cumhuriyetçi Parti'nin eski başkan adaylarından Barry Goldwater –ki kendisi için aşırı gerici ve faşist deniyordu– Reagan'ı, Amerikan halkına onurunu yeniden kazandıran başkomutanı olarak tebcil etti. Yine ABD'nin B.Milletler'deki temsilcisi Jane Kirkpatrik, Kongre'deki konuşmasında Reagan yönetiminin, "Rusları her yerde durdurduğunu" ileri sürecek ölçüde Beyaz Saray'ın uluslararası arenadaki saldırganlıklarını ve haydutluklarını övdü.

▪ Anti-sovyetizmin azdırılmasının bir aracı haline getirilmek istenen Los Angeles Olimpiyat Oyunları, sosylist ülkelerin katılmama kararı almaları üzerine, Amerikan şovenizminin atkoşturulduğu bir alan haline getirildi. Sosyalist ülke sporcularının yokluğu nedeniyle meydanı boş bulan ABD'li sporcuların kazandığı her madalya milliyetçiliğin azdırılması için –özellikle haberleşme araçları vasıtasıyla– kasıtlı olarak kullanıldı. Öyle ki, pek çok kişi, Los Angeles'deki atmosferin, Hitler'in 1936 Berlin Olimpiyatları'nı çağrıştırdığına dikkati çekti.

▪ ABD Bilim Adamları Kuruluşu, "Sovyetler Birliği'nin Avrupa'da başlatacağı konvansiyonel bir savaş halinde ABD'nin nükleer silah kullanma kararını ABD Kongresi'nden geçirmesi gerektiğini, çünkü böyle bir kararın savaş ilânı demek olduğunu, ABD Anayasası'na göre savaş ilân etme yetkisinin sadece Kongre'ye ait olduğunu" dile getirerek ABD başkanından, böylesi bir durum ortaya çıktığında nükleer silah kullanma kararını Kongre'ye getireceğine dair söz vermesini istedi. Beyaz Saray sözcüleri, "böylesi bir yolun caydırıcılık ve etkinlik faktörlerini zayıflatacağı" gerekçesiyle bilim adamlarının talebini reddettiler ve böylece ABD Anayasası'nı ihlal etmeyi dahi göze aldıklarını itiraf ettiler.

▪ Reagan yönetiminin Orta Amerika'daki müdaheleci ve saldırgan politikası her geçen gün daha tırmanıyor. ABD'nin amacının, Nikaragua'daki Sandinist iktidarın işbaşından uzaklaştırılması olduğu resmi ağızlar tarafından açık açık ifade ediliyor. Bu amaçla Somozist haydutlara ve öteki karşı devrimcilere büyük para ve silah tedariki yapılıyor, saldırılara bizzat ABD "uzmanları" katılıyorlar, karşı devrimciler ABD kuvvetleri tarafından eğitilip yöneltiliyorlar, limanlar CİA tarafından mayınlanıyor. El Salvador'da ise ulusal kurtuluş mücadelesi veren Farabundo Marti savaşçılarına karşı ABD, hükümet kuvvetlerini "askeri uzman" para ve silah vererek destekliyor, ayrıca halka kan kusturan ölüm çetelerini, CİA finanse edip yönetiyor.

▪ Dünyadaki barışsever halkların tüm muhalefetine ve barış hareketlerinin mücadelesine rağmen, Avrupa'ya Pershing ve Cruise füzelerini yerleştirmeye muvaffak olan ABD yönetimi, böylesi bir emrivaki karşısında müzakerelerden bir yarar çıkmayacağı haklı gerekçesiyle görüşmelerden çekilen Sovyetler Birliği arkasından timsah göz yaşları döküyor, Sovyetler Birliği'ni yeniden masa başına oturmaya davet eden içi boş demagojik çıkışlarda bulunuyor. Buna karşı Sovyetler Birliği somut teklifler getiriyor. İki taraf arasındaki nükleer dengenin sosyalist sistem aleyhine bozulmasına razı olmayacağını kararlı bir şekilde ifade ediyor ve dengeyi bozan Pershingler ve Cruiseler kaldırıldığında hemen görüşmelerin başlıyabileceğini söylüyor. Ayrıca uzayın silahsızlandırılması gibi

somut bir konuda görüşme teklif ediyor. Ama "yıldızlar savaşı" manyaklığını ciddi ciddi öngören, bu uğurda trilyonları gözden çıkaran Reagan çeşitli bahaneler ileri sürerek bu somut öneriyi reddediyor.

▪ Sovyetler Birliği nükleer bir saldırının hiç bir zaman kendisi tarafından başlatılmayacağını ısrarla açıklıyor ve karşı tarafın da böyle bir açıklamada bulunması halinde dünya hakları önünde girilmiş bu taahhütün nükleer savaş tehlikesini azaltmada önemli rol oynayacağını söylüyor. Bunun üzerine NATO'nun ABD'li komutanı, Varşova Paktı kuvvetlerinin saldırısı karşısında –böyle bir şey olmayacağını bile bile– nükleer silahların acilen ve öncelikle kullanılmasının zaruri olduğunu ilân ediyor.

Nobel ödülü kazanmış 9 ABD'li bilim adamı, daha yenilerde yaptıkları bir açıklamada, kısa sürecek bir nükleer savaşın dahi Kuzey Yarımkürede hayat şartlarını ortadan kaldıracağını belirttiler. Nükleer savaşın doğrudan sebep olabileceği akıl almaz yıkımın yanısıra, savaş sonrası meydana gelecek "nükleer kış"ın dünyayı yeniden buzullar çağına götüreceği, ilgili bilim adamlarının zaten inatla dikkati çektikleri bir nokta idi. Bu şartlarda nükleer bir savaşı başlatacak düğmeye basmanın bir çılgınlık olacağı açıktır. Bu nedenle ABD yönetiminin kasıtlı olarak tırmandırdığı gerginliğin önünde sonunda nükleer savaşa yolaçmasının birkader olduğu iddia edilemez. Ama sağduyu sahibi herkes, dünyanın, bu gün nükleer bir çatışmaya her zamankinden daha yakın olduğu noktasında hemfikirdir.

Yukarıda sıraladıklarımız, Beyaz Saray-Pentagon-Wall Street sacayağının, insanlığın başına örmekte olduğu nükleer yıkım çorabının bazı ilmekleridir.Reagan'ın seçim dönemindeki sözde yumuşamasının, her fırsatını bulduğunda Sovyetler Birliği'ne müzakere çağrıları çıkartmasının –ki bütün bu çağrılar öz bakımından hiç bir yenilik ve değişiklik getirmeyen, karşılıklı dengeyi ve eşitliği dışlayan sözde çağrılardır– seçim propagandasının bir aksesuarından başka bir şey olmadığı, seçimlerin ertesi günü bir kere daha gün yüzüne çıkmıştır. Reagan yeniden başkan seçilip bir 4 yılı daha garantileyince, Washington dişlerini hemen göstermiş ve Nikaragua'yı işgal hazırlıklarına alenen hız vermiştir. Bu tür konuların ABD'li uzmanları, Pentagon'dan yöneltilen askeri girişimleri, Grenada'nın işgali öncesindekiyle –daha büyük boyutlarda olmak üzere– tam bir paralellik gösterdiğine dikkati çekmektedirler.

Oysa ABD başkanlık seçimlerinden iki gün önce Nikaragua'da, "batılı" gözlemcilerin de teslim etmek zorunda kaldıkları gibi tarihin en özgür seçimleri yapılmış ve Sandinist Cephe halkın üçte ikisinin desteğini kazanarak iktidarını bir kere daha pekiştirmiştir. Uzunca bir zaman Somozist haydutlardan medet uman ve onların karşı devrimci girişimleri-

ni, her türlü yardımlarla destekleyen Reagan yönetimi, Nikaragua seçimlerinden sonra, devrimci iktidarı doğrudan müdahele etmeksizin devirmesinin mümkün olmayacağını anlamıştır. Bu nedenle, Reagan, yeniden seçildiğinin ertesi günü Nikaragua'yı doğrudan işgal için hazırlıklarına hız vermiş ve bahane aramağa başlamıştır. Bu raporumuz yayınlandığı zaman ABD'nin Nikaragua'yı işgal için doğrudan saldırıya geçmiş olması, hiç de zayıf bir ihtimal değildir.

Nikaragua ABD ile kıyaslandığında son derece küçük bir ülkedir. Ama halk on yıl boyunca zalim bir diktatörlüğe karşı cansiperane savaş vermiştir. ABD burayı işgale yeltendiği takdirde çok çetin bir cevizle karşılaşması kaçınılmazdır. Ve Nikaragua halkı, ülkelerini yeni bir Vietnam haline getirmeye kararlıdır.

Tabii bütün gelişmeler uluslararası gerginliğin daha da artması, dünya barışı üzerindeki tehdidin daha da yoğunlaşması sonucunu getirecektir. Nükleer bir savaşa yol açmasa dahi gerginliğin sürmesinin ceremesini tüm dünya halkları çekmektedir. Çünkü gerginlik demek, silah imalatının hız kazanması demektir, mahalli savaşların daha azdırılması demektir, nihayet milyarlarca insanı gerçekten insanca yaşatabilecek emek ürünlerini toprağa gömülmesi demektir.

Nükleer bir savaşa yol açmasa dahi gerginliğin sürmesinin ceremesini tüm dünya halkları çekmektedir. Çünkü gerginlik demek, silah imalatının hız kazanması demektir, mahalli savaşların daha azdırılması demektir, nihayet milyarlarca insanı gerçekten insan gibi yaşatabilecek emek ürünlerinin toprağa gömülmesi demektir.

Gerginliğin sürmesi, sosyalist ekonomi ile gelişkin kapitalist ekonomilerde birbirinden tamamıyla farklı sonuçlara yolaçmaktadır. Gerginliğin sürmesi nedeniyle, silah dengesinin sağlanması için arttırılan silah üretimi, sosyalist ekonominin önündeki en büyük handikapı oluşturmaktadır. Halkın her geçen gün artan ihtiyaçlarını en rasyonel bir şekilde karşılama ilkesi doğrultusunda işleyen sosyalist ekonomide, halk için hiç bir kullanım değeri olmayan silah üretiminin büyük boyutlara erişmesi, halkın ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir eksiklik yaratmaktadır. Ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklara enternasyonalist dayanışmanın sonucu olarak yapılan yardımlar, yine kalkınmakta olan ülkelerin yatırımlarına yapılan katkılar, sosyalist ülkeler halklarının severek katlandıkları fedakârlıklardır. Oysa gerginliğin sebep olduğu silahlanma harcamaları, sosyalist ekonomilerde altından kalkılmaz ağır yükler oluşturmakta, bu olgu da sosyalist ülke insanlarının maddi ve manevi olarak daha fazla gelişmelerine ket vurmaktadır. Kısacası gerginliğin artması nedeniyle silah üretimine hız verilmesi, sosyalist ekonomilerin sırtına büyük bir yük yüklediği gibi, sosyalizmin dünyadaki genel ilerlemesinin de yavaşlaması sonucunu getirmektedir. Ve ABD'nin gerginliği arttırmasın-

daki esas nedenlerinden birisi de bu noktada düğümlenmektedir.

Gelişkin kapitalist ekonomilerde ise silahlanma harcamaları konusunda durum tamamiyle tersinedir. Bu ekonomilerin bekâsı, ancak ve ancak –dış pazarların alabildiğine kifayetsiz olduğu, üçüncü dünya ülkelerinin alım güçlerinin asgariye indiği günümüzde daha da önem kazanmıştır bu olgu– geniş yığınlar için kullanım değeri olmayan mallar üretilmesi ile mümkündür. Aksi, hep bildiğimiz ve defalarca şahit olduğumuz gibi derin ekonomik krizler demektir, toplumun alt-üst olması demektir. Geniş yığınlar için kullanım değeri olmayan malların birisi ve başlıcası silahtır, özellikle nükleer silahtır, onların yan ve tamamlayıcı aygıtları, parçaları vb.'leridirler. İşte gelişmiş kapitalist ülkelerde özellikle ABD'de alabildiğine yaygın silah sanayilerinin bulunmasının, ABD'de yıllık silahlanma harcamalarının 300 milyar dolara merdiven dayamasının (Türkiye'nin milli gelirinin yaklaşık 6 misli!) başlıca sebebi budur. Tabii kapitalist ekonominin sürmesine hizmet eden silah üretimi, bu tür ülkelerde kitlelerin refahının daha artmasının önündeki başlıca engellerden birisidir. Ne ki bu meselenin çözümü ancak kapitalist sistemin aşılmasıyla, yani üretimin tüm halkın ihtiyaçları doğrultusunda planlanacağı sosyalist bir düzene geçilmesiyle mümkündür.

Bir proletarya devrimcisi için, bütün-parça ilişkisi dahilinde, dünyamızın daha ileri doğru devinimi, dünya devrimci sürecinin kazanımları esastır. Bu gün gerginliğin alabildiğine artırılmasının esas nedeni dünya devrimci sürecinin, onun belkemiği olan dünya sosyalist sisteminin ilerlemesine engel olmaktır. O halde dünya devrimci sürecinin ilerleyişi önüne çıkartılan bu engeli ortadan kaldırmak, yani gerginliğin önlenmesi, barışın yeniden güçlendirilmesi, yumuşamanın uluslararası platformda yeniden canlandırılması için mücadele vermek, bir proletarya enternasyonalisti için birinci ve en devrimci görevdir.

Barış mücadelesinin önderi sosyalistler ise, barışın esas sahibi emekçi yığınlardır, tüm dünya halklarıdır. Bu nedenle barış mücadelesine kitleleri kazanmak, gerginliği artıran ve diri tutmağa çalışan finans oligarşilerine ve onların iktidarlarına karşı mücadeleye yığınları seferber etmek, günümüzde büyük önem kazanmıştır. Dünya halkları, kendilerini topun ağzında yaşamağa mahkum eden Reagan'ın çılgınlıklarına uzun boylu tahammül edemezler. Bir yanda sosyalist ülkelerin ve barış sever ülkelerin dünya barışını korumaktaki azimli ve kararlı tavırları, öte yanda gelişkin kapitalist ülkelerdeki yığınsal barış hareketleri, dünyada yeniden barışı yükseltecek gelişmenin başlıca güvenceleridirler. Ve bu konuda ABD halkına çok daha büyük sorumluluklar ve görevler düşeceği açıktır.

Uluslararası gerginliğin en yoğun bir biçimde somutlandığı bölge-

lerden birisi ve belki de birincisi Ortadoğu'dur. Devamlı kanayan bu çıbanbaşının karmaşık sürecini uzun uzun tasfir etmek konumuz değildir. Bizim için önemli olan, bölgede yer alan Türkiye'nin konumu ve ABD emperyalizminin Türkiye üzerine yaptığı hesaplardır.

ABD'nin amacı siyonizmi ve gerici Arap rejimlerini kullanarak, bölgede büyük güç kazanan ulusal kurtuluş hareketlerini bastırmak, bölgeyi kendi nüfuzu altında tutmaktır. Dünya devrimci süreci bütünlüğü dahilinde, sosyalist sistemle doğal olarak yakın ilişkiler içinde bulunan ulusal kurtuluş hareketi, beraberliğin sağladığı yararla birlikte daha geliştikçe, emperyalizmin dünyadaki nüfuz alanı daralmakta, böylesi bir gelişme ise emperyalizmin, öncelikle de, tüm emperyalist ülkelerin efendisi olan ABD emperyalizminin işine gelmemektedir. ABD emperyalizminin bölgeye yüklenmesi, bölgedeki ilerici güçlerle dostça ilişkiler içinde bulunan sosyalist sistemin de hesaba katılması sonucunu getirmektedir.

Dahası, dünya sosyalist sistemine meydan okuyan Reagan yönetimi, bu sistemin belkemiği olan Sovyetler Birliği'ni esas hedef aldığı için, onu güneyden kuşatmanın ve burada devamlı bir saldırı tehditi bulundurmanın peşindedir. İşte bütün bu hesaplar, ABD emperyalizminin Türkiye üzerine tutumunun belirlenmesinde rol oynamakta, bu gerginlik ortamında Türkiye'nin durumu son derece kritikleşmektedir.

ABD emperyalizmi bölgede nüfuzunu pekiştirmek için süreç boyunca ortaya çıkan şartlara göre çeşitli kombinezonlar denemektedir. Bunlardan en çok üzerinde durduğu siyonizm, gerici arap rejimleri (başlıca Mısır) ve Türkiye üçgeni olarak bilinmektedir. Siyonizm kuşkusuz ABD'nin, bölgedeki ileri karakolu olarak en güvendiği unsurdur. Ancak ne kadar güvenilir olursa olsun, üçüncü dünyada tümüyle tecrit olmuş, Arap ülkeleri arasına sıkışmış, birkaç milyonluk bir İsral'in, geniş çaplı sürtüşmelerde gücü sınırlıdır. Yine bölgede bir hayli güçlü olan Arap milliyetçiliği, gerici Arap rejimlerinin tam güvenilir olmalarını epeyce zorlaştırmaktadır. Bütün bu faktörler ABD emperyalizminin hesaplarında Türkiye'nin durumunu daha da kritikleştirmekte, Türkiye'deki iktidarın ABD emperyalizmine bağımlılığı daha da önem kazanmaktadır. Bugün Reagan yönetimi için önemli olan, Türkiye'de siyasi yapının şöyle veya böyle olması değil, iktidarın ne ölçüde kendi direktifleri dahilinde hareket edeceğidir. Bu nedenle Washington'a yüzde yüz bağımlı Evren Cuntası, ABD tarafından Türkiye'de en fazla tercih edilen bir yönetim, bir iktidar modeli oluşturmuştur. Ve yine Wall Street'in en muteber adamı olan Özal'ın başbakanlık koltuğunda oturuyor olması, Beyaz Saray'ın, Türkiye için gönlünü ferah tutmasını sağlayan önemli bir faktördür. Nitekim Özal ve Partisi, Türkiye'de onca yaygara kopartılan ABD'nin Ermeni meselesine yaklaşımı konusunda verilen meclis araştırması önergesinin gündeme alınmasını dahi reddederek, ABD emperyalizmine merbu-

tiyetlerini en halisâne şekilde kanıtlamışlardır!

Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda, Beyaz Saray için, tek başına Evren Cuntası'ndan sonra, sözde parlamentonun kaçınılmaz olduğu bir Türkiye'de en muteber yönetim Evren-Özal ikilisinin mevcut iktidarıdır. Geçmişteki tecrübeler de göstermektedir ki, Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin kullanımı ne ölçüde yaygınlaşırsa, bağımsızlıkçı fikir ve hareketler o ölçüde güçlenmektedir. Bu nedenle demokratik hak ve özgürlükleri savunanların bastırılması, faşizmin sürekliliğinin sağlanması girişimlerinde Evren-Özal ikilisi, Reagan yönetiminin –CİA'ın her türlü dalavere ve komploları dahil– tam desteğini almağa devam edeceklerdir. Kısacası demokratik hak ve özgürlükler için mücadele verenler, aynı zamanda ABD emperyalizminin çeşitli komplolarına da göğüs germek zorundadırlar. İşte bu noktada demokratik hak ve özgürlükler için mücadele vermenin, anti-emperyalist mücadele açısından taşıdığı büyük önem bir kere daha açığa çıkmaktadır. Bir diğer deyişle, Evren-Özal kliğine karşı, demokratik hak ve özgürlüklerin savunulmasını, faşist rejimin en geniş demokrasi güçleri tarafından alaşağı edilip yerine geçici bir demokratik hükümetin kurulmasını esas alan mücadele, –bu mücadele kapsamıyla nitel uyum sağlayan anti-emperyalist taleplerin savunulmasının da katkısıyla– *taktik hedefimiz açısından,* aynı zamanda ABD emperyalizmine karşı verilen bir mücadeledir. Elbette, anti-faşist mücadelenin anti-emperyalist görevler bakımından önümüze çıkardığı önemli kısıtlılıkların giderilmesi, emperyalizmden tümden bağımsızlığı hedefleyen halk demokratik devrimi uğruna verilmekte olan mücadelenin, örgütlü bir cephe vasıtasıyla daha geliştirilmesiyle mümkün olabilecektir.

II– İÇ SİYASİ GELİŞMELER

1) EKONOMİK DURUM

Özal, 12 Eylül darbesinden sonra "ekonominin tek sorumlusu" olarak tayin edildiğinde, izleyeceği ekonomi politikası sonucunda Türkiye'nin 3-4 yıl sonra düze çıkacağını müjdelemişti. Biz de, bu tür emperyalizme bağımlı, İMF güdümündeki reçetelerle değil 4 yıl, 100 yıl geçse ekonominin düze çıkamayacağını, hattâ ekonomik bunalımın daha derinleşeceğini söylemiş ve bu dediklerimizin somut kanıtlarını bir bir sıralamıştık. Sene 1984, Darbe'nin üzerinden 4 yılı aşkın bir süre geçti. Ve bu sürenin yaklaşık üç yılında Özal ekonominin tek sorumlusu oldu. Sonuç ortada: Çarşambasından belli Perşembe gelmiştir!

Yıllık enflasyon hızı yaklaşık % 60'tır, yatırımların Gayri Safi Mil-

li Hasıla'ya (GSMH) oranı son 4 yılda (1980-1983) ortalama % 15'tir, kişi başına düşen gelirdeki yıllık ortalama artış, yine son 4 yılda ortalama % 0,6'dır, patlama yapacağı iddia edilen ihracat, 1983 yılında 1982' ye kıyasla 18 milyon dolar gerilemiştir, Türkiye'nin şu andaki dış borçlarının toplamı 10 milyar doları aşmıştır!..

Bu rakamlar, ekonominin, Özal'ın elinde nerden nereye geldiğinin çok veciz bir özetini vermektedir. Ve aynı zamanda, aynı kişinin ekonomiyi nereye doğru götürmekte olduğunu da göstermektedir bu rakamlar. Bütün bunlar ortadayken Özal, akıl almaz bir utanmazlıkla Türkiye ekonomisinin, dünyada gıpta edilen örnek bir gelişme gösterdiğini ilân edebilmektedir.

Özal'ın yönetiminde, ekonomik sıkıntıların katlanarak artacağını şimdeden bilmek için kâhin olmağa gerek yok. Partimiz'in yayın organlarında somut verilere dayanarak defalarca işlediğimiz gibi, ekonomide çoktan müzminleşen: 1- Yüksek enflasyon hızı, 2- İç ve dış kaynak eksikliğinin yolaçtığı düşük yatırım oranları, 3-Son derece düşük kalkınma hızları, 4- Döviz darboğazı, 5- Dış ticaret hacminin düşüklüğü, 6- Dış borç yükü gibi hastalıklar daha da katmerlenerek sürecektir.

Ekonominin berbatlaşmasının bedelini ise çalışan geniş yığınlar ödemişlerdir, ödemektedirler. Ücretlilerin nasıl hızla fukaralaştıklarına dair haber ve rakamlar, artık boyalı basının dahi günlük konuları arasında 1 inci yeri işgal eder hâle gelmiştir. Kısacası ekomomideki kriz derinleşerek sürerken bunun sosyal sonucu, gelir bölüşümündeki varolan adaletsizliğin daha da korkunçlaşması olmuştur. Nüfusun 10'da 9'unu aşkın emekçiler, diğer ücretliler, bazı orta katmanlar, hızla fukaralaşırlar ve hayatta kalabilme sınırında sefaletle cebelleşir hale gelirlerken, yine nüfusun 10'da 1'inden daha düşük bir bölümünü oluşturan ve burjuvazinin, diğer egemen kesimlerin çeşitli kademelerinden gelen, sayısı 1 milyonu bulmayan aile, bir yandan Türkiye için alabildiğine lüks ve gösterişli bir tüketimi azdırarak, ulusal gelirin aslan payını bölüşür olmuşlardır. Böylece yatırımların aksamasının —bir anlamda ekonominin tökezlemesinin— nedeni olan finansman eksikliğini giderebilecek en önemli kaynak, yeni yetme, görgüsüz, arsız ve hodbin bir güruh tarafından hoyratça çarçur edildiği için, sebep sonucu, sonuç sebebi karşılıklı etkileyerek, ekonomideki bunalımın müzminleşmesi mutlaklaşmıştır.

Türkiye ekonomisinin mevcut durumunu ve bu şartlarda gösterdiği perspektifi ele alan, Özal'ın "alternatif yoktur" şeklindeki meydan okumalarına cevap mahiyetinde iki yazı, merkez yayın organlarımızdan KİTLE'nin Mayıs ve Ağustos 1984 sayılarında yayınlanmıştır. Raporomuzun mahiyeti ve kapsamı bakımından yeterli olabilecek bu yazıları tekrar etmemek için ekonomiyle ilgili bölümü daha fazla detaylandırmaya

gerek görmüyoruz. Ancak şu kadarını belirtelim ki, gerek faşist rejimin devrilip yerine demokratik bir hükümetin geçmesi, gerekse halk demokratik devriminin gerçekleştirilip, sosyalist ekonominin temellerinin atılması hedefleri kısa ve orta vâdede görünürde olmadıkları için, ekonomideki bunalım, başında Özal değil kim olursa olsun daha da kronikleşerek sürmeğe namzettir. Ve bu gidişin ceremesini de en çok işçiler, emekçiler, çalışan yığınlar çektikleri için, onlar yığınlar halinde örgütlü mücadele içinde davranmadıkları sürece, onları mücadeleye kazanacak öncü güçlerin, solcuların dağınıklığı ve siyasi arenadaki eksiklikleri devam ettikçe ekonominin bata-çıka yol almasından başka türlüsünü beklemek boş bir hayalden öteye geçmeyecektir.

2) SİYASİ DURUM

Türkiye'de siyasi durum, satrançtaki kilitlenmeyi andıran bir noktadadır. "Parlamento"nun, "demokrasiye dönülmekte" olduğu yaveleri arkasında iyice yerleşmekte olan faşizmin *SUSU* olduğu ve sırf "Batı" nın gözünü boyamak için oluşturulduğu gün gibi açığa çıkmıştır. Üzerinde en fazla tantana kopartılan konular dahi ya "parlamento"da adet yerini bulsun şeklindeki göstermelik oturumlarla geçiştirilmekte, ya da bunların gündeme dahi alınmaları engellenmektedir. "Parlamento"nun iktidar tarafından kasten çalıştırılmadığı şamataları ayyuka çıkmaktadır. Oysa bütün bunlar boşunadır. Cunta'nın atamalı parlamenterlerinden, ne iktidarda olanının, ne de "muhalefette" olanların "parlamento" yu eleştirmek diye bir meseleleri vardır. Buna gerek de yoktur. Çünkü siyasi ve sosyal kararlar, Evren'in başında bulunduğu militer-faşist klik tarafından alınmakta ve Özal'a dikte edilen kanun hükmündeki kararnamelerle yürürlüğe konulmaktadır. Zımni işbölümünün bir gereği olan bu uygulamalara Özal seve seve yardımcı olmaktadır. Kendisi de ekibiyle birlikte âdeta 12 Eylül sonrasındaki gibi, tayin edilmiş bir heyet üslubuyla ekonomiyi "tedvir"le uğraşmaktadır. Böylesi bir kompozisyon içinde siyasi nüanslaşmalara dahi gerek olmadığından, iktidar ve sahte muhalefet kompozisyonundaki kilitlenme doğaldır.

Mahalli seçimlerin patırtısının sona ermesiyle birlikte siyasi kilitlenmeye burjuva muhalefet de katılmıştır. Seçimler esnasında ve sonrasında bazı demokratik talepler ileri süren Sodep, "parlamento"ya bizansvari metodlarla dahi duhul edemeyeceğini anlayınca, daha sonra da Evren "Aydınlar Dilekçesi"ne veryansın edince günlük politikadan dahi elini eteğini çekmiştir. Şimdi "Özal iktidarının 4 yıl daha sürmesi" gerektiği yaklaşımlarıyla, 1988 seçimleri öncesine kadar kış uykusuna yatmağa hazırlanıyormuş izlenimini vermektedir.

Demirel ve D.Yol'cular, hem Cunta'nın Demirel'i ebediyen susturmasından, hem de Parti'nin Anayasa Mahkemesi'ne verilmesinden bir

hayli etkilenmişlerdir. Öyle ki uzunca bir süredir D.Yol gazete sütunlarında dahi gözükmez olmuştur. Zaten demokratik hakların savunulması bakımından toplumsal muhalefete katkı getirmeyecek bir partinin varlığıyla yokluğu arasında pek fark olmasa gerektir.

Burjuva muhalefetin, kuruluşu handiyse menkıbeleşen Ecevit partisi ise kendi eliyle kendini kadük etmektedir. Kitlelerle kaynaşmak gibi doğru bir yaklaşımı, kitlesel çıkış gibi şaşkınlıklara indirgeyen, olmazı olur yapmak debelenişleri sonucunda işler sarpa sarınca partinin kuruluşunu bilinmeyen bir tarihe erteleyen Ecevit ve yandaşları, bu oyalamalarla uzun bir süre, hem kendilerini, hem de onlara umut bağlayanları siyaset dışında tuttukları yetmiyormuş gibi, şimdiki tutumlarıyla daha uzunca bir süre siyasete uzak davranacaklarını âdeta tescil etmektedirler. Üstelik bunca gürültü hep "yığınsal kuruluş edebiyatı" uğruna kopartıldığı halde son sözü hep tek kişinin söylemesi, bu kar helvasını icat edenin çözmesi gereken garip bir çelişki olarak ortada durmaktadır.

Böylece siyasi kilitlenmeye burjuva muhalefet de, çeşitli kanatlarıyla katılmış olmaktadır. Faşizmin istediği de, işte tam böylesidir.

Siyasi kilitlenme karşısında Türkiye Solu'nun durumu nedir?

Bu sorunun cevabının hiç de iş açıcı olmadığı, Türkiye'nin somut şartlarından bellidir. Evet, itiraf etmeliyiz ki Sol'un hatırı sayılır bir bölümü de siyasi kilitlenmede yerini almıştır. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Kimileri kıllarını kıpırdatamayacak kadar ağır operasyonlar geçirmişlerdir ve Türkiye toplumunda fiilen yok hale gelmişlerdir. Diğer bazıları bölünmeler ve ayrışmalar sonucu kendi iç meseleleriyle uğraşmaktan toplumsal anlamda siyasetin dışına düşmüşlerdir. Hasılı bugün Türkiye'de Evren-Özal faşizmine karşı mücadeleyi sürdürmekte olanların —hem siyasi akım olarak, hem de bazı akımların mensupları olarak— sayısı 50 milyonluk Türkiye'de, son zamanlarda moda olan terimle *MARJİNAL* sınırları aşmamaktadır. Gerçekleri aynen aksettiren bu tesbitimizi, kimse mücadelenin küçümsenmesi olarak niteleyemez, nitelenmemelidir. O zaman işçiler, diğer çalışanlar çıkıp sorarlar, söyleyin son 4 yılda ne yaptınız?" diye Bu sorunun cevabını en alnı ak, başı dik olarak cevaplayacak olan TSİP, onun militanları, hem kendilerinin verdikleri zorlu mücadelenin, hem de mücadeleye katkısı bulunan diğerlerinin, yığınsal siyasette bir hayli mütevazi bir yer kapladığı gerçeğinden hareket edilmedikçe, mücadelenin perspektifinin de bilimsel esaslara oturtulamayacağının bilincindedirler. Evet; faşist rejime karşı olan saflarda faşist zorbalığın zulmünü göze alarak ve canını dişine takarak mücadele edenler ilk başta TSİP'liler olmuşlardır, öteki bazı proletarya devrimcileri olmuşlardır, başka solcular olmuşlardır. Ama geçen 4 yılın gösterdiği ortadadır. Cunta hükmünü bildiği gibi yürütmüştür. Ve Türkiye Solu, yığınları Cunta'ya karşı örgütlemekte ve mücadeleye sevket-

mekte son derece yetersiz kalmıştır. İşte üstesinden gelemediğimiz bu görev, yapmamız gerekenin ne olduğuna da ışık tutmaktadır.

3) ANTİ-FAŞİST SAFLARIN ÖRGÜTLENMESİ

Faşist rejimi altedecek demokrasi güçlerinin anti-faşist bir cephe içinde örgütlenmeleri sorunu, üstesinden gelinmesi gereken en önemli görevimiz olarak gündemimizin 1 inci maddesinde beklemektedir. Hep altını çizdiğimiz gibi faşizmi devirecek olan geniş kitlelerdir, onların aktif katılımını sağlayan yığınsal mücadelelerdir. Onları mücadeleye çekecek olan ise örgütlerdir, öncelikle partilerdir. Raporumuzun bir önceki bölümünde gördük, burjuva muhalefet içinde yer alan ve anti-faşist örgütlenmeye kazanılması gereken demokrasi güçleri –başlıca sosyal demokratlar– değil ortak bir mücadelenin örgütlenmesine yanaşmak, âdeta kış uykusuna yatmış durumdadırlar. Yine aynı bölümde gördük, sol güçlerin önemli bir bölümü de şu veya bu nedenle çalışamaz haldedirler. Kısacası faşizme karşı mücadele edebilecek kapasite ve yetenekte örgütlü güçler, bunların harekete geçirebilecekleri kitleler açısından durum bir hayli elverişsizdir. Böyle olunca da anti-faşist bir örgütlenmenin ilk adımlarının atılmasında dahi azımsanmayacak müşkülâtlarla karşılaşılmaktadır. Bu konuda yakın geçmişin –darbe sonrasının– tecrübeleri, güçleri ortaklaşa bir mücadele için birleştirmenin ne kadar ciddi bir mesele olduğunu kanıtlamıştır.

Geçen yıl toplanan Merkez Komitemiz'e sunulan raporumuzun kaleme alınmasından bu yana geçen süre içinde de örgütlü beraberlikler oluşturma girişimleri sürmüştür.

Devrimin ne olduğunu dahi kavramamış, bir iktidarı devirmekle devrim sorununu birbirine karıştıran bir kısım örgütlerin kurduklarını iddia ettikleri "devrimci cephe", devrim anlayışlarının farklılığı, faşizme karşı oluşturulacak cephenin ilkesel olarak devrimci olamayacağı, Türkiye'yi bir kenara bırakıp Avpupa'da, yılda bir iki gösteri yapmak için devrimci bir cepheye ihtiyaç olmadığı vb. nedenlerle zaten ölü doğruduğu için, Devyol'un, önce maocularla flörtün dozunu kaçırması, sonra da çareyi sosyal-liberal demokraside bulması üzerine kısa bir süre sonunda ayrışma noktasına gelmişti. Partimiz ise, Üçlü İşbirliği'nin bilinen nedenlerle çalışamaz hale gelmesi üzerine, anti-faşist mücadelede güçlerin birleştirilmesi için girişimlerini sürdürmekteydi. Böylesi bir ortamda, anti-faşist saflarda yeralan örgütlerin hiçbir önşart aramaksızın katılacakdi görüşlerini dile getirecekleri ve mücadelenin başlıca meselesini tartışacakları bir konferansın toplanması fikri yaygınlık kazandı. Sonuçta 1983 Ağustosu sonunda böyle bir konferans toplandı. Konferansdaki açıklamalar ve tartışmalar, tarafların görüşlerinin daha belirgin ve netçe anlaşılması bakımından yararlı oldu. Ancak devrim konusunda anlaşama-

yanların ve esas olarak da proletarya enternasyonalizmine bakış açıları farklı olanların "devrimci" bir beraberlik oluşturmalarının mümkün olmayacağı kesinlikle anlaşıldı. Buna rağmen, bir kısım "orta yolcu" örgütlerin ısrarı sonucu, bu toplantıya katılmayanların da davet edilmesiyle bir ikinci toplantı yapılması önerisi kabul edildi.

İlk toplantıda "devrimci cephe" üzerine yapılan tartışmaların odak noktasını kaçınılmaz olarak proletarya enternasyonalizmine bakış açısı oluşturmuştu. Partimiz'in bu konudaki sağlam tutumu, dünya sosyalist sistemine saygısız ve düşmanca tavırları kararlılıkla mahkum etmesi, sosyalist sisteme saygı duyan örgütlerle Partimiz arasında bir yakınlaşma sağladı. Bu yakınlık, bir dahaki toplantıda ortak davranmak fikrinin doğmasını sağladı. Ve bu yakınlık temelinde ortaklaşa davranabileceklerin önceden toplanarak, geniş katılımlı ikinci konferans toplantısı ile ilgili bir görüşme yapmaları uygun bulundu. İlk konferans toplantısına katılmayanlara da (PPKK ve TKP) çağrı yapılarak, ikinci konferans öncesinde bir toplantı yapıldı. İşte bugün 6 partinin oluşturduğu SOL BİRLİK'in ilk adımı böyle atıldı.

6 parti arasında "daha geniş bir toplantıda ortak davranmanın" çok daha ötesinde ortak niteliklerin bulunduğu bir gerçekti. Nitekim, kimsenin birşey çıkacağını ummadığı geniş katılımlı konferanslar, bir kaç toplantıdan sonra, sudan sebeplerle dağıldı. Buna karşılık 6 partinin beraberliği devam etti. Geniş katılımlı toplantıların bir olumlu sonucu da bu oldu.

Geçmişteki işbirlikleri tecrübelerinden sonra 6 partinin oluşturduğu platformun son derece dikkatle ve titizlikle ele alınması gerektiğine inanan partimiz, bu beraberliklerle ilgili görüşlerini taraflara şöyle belirtti:

"Bu beraberliğin amacı nedir? Ne için biraraya gelinmektedir?

Birinci cevap: Türkiye'deki faşist diktatörlüğe karşı verilmekte olan mücadelede güçleri birleştirmek için. Bu kapsamı içinde yapılması gerekenler şunlar olmalıdır:

1) Türkiye'deki tüm demokrasi güçlerine hitap edecek, onları mücadeleye kazanacak nitelikte bir programın hazırlanması. Bu program:

a) Toplumda burjuva demokrasisinin sınırlarını aşmayacak, fakat faşizme karşı mücadele verebilecek toplum kesimlerini ve siyasi hareketleri dışlamayacak, öte yandan demokratik hak ve özgürlükleri savunmayanları bünyesine kabul etmeyecek nitelikte olmalıdır.

b) Faşizmi, aldığı ve alabileceği tüm biçimleriyle devirmeyi, yerine geçici bir demokratik hükümetin kurulmasını (Mücadelede yer alan siyasi güçlerin ortak hükümeti) öngörmelidir.

c) Savunulacak ve uğrunda mücadele verilecek demokratik hak ve

özgürlükleri net bir şekilde, ayrıntıya kaçmadan, esas noktalarda belirlemelidir.
d) Ancak proleter nitelikli bir devrimle kazanılabilecek köklü anti-emperyalist ve anti-monopolist dönüşümler haricinde kalan, bağımsızlıkçı, barışçı ve tekellerin egemenliğini sınırlayıcı tedbirleri kapsamalıdır.

2) Bu demokrasi programının ışığında acil demokratik hak ve özgürlükler uğruna verilmesi gereken mücadelenin somut güncel programı hazırlanmalıdır. Mümkün olduğu her durumda bu mücadeleye 6 örgütün dışında kalan diğer demokrasi güçlerinin katılması sağlanmalıdır. Bu kapsam içinde son olarak diğer örgütlerin katılımıyla yapılan geniş toplantının sağladığı imkanlardan yararlanılmalıdır.

3) Gerek kısa vadeli güncel mücadelenin, gerekse daha uzun soluklu faşizmi altetme mücadelesinin fiilen Türkiye toprakları üzerinde örgütlenmesi, birlikte yürütülmesi için azami çaba gösterilmelidir. Bu kapsam içinde, şu veya bu nedenden ötürü imkanları bugün için elvermeyenler beklenmeksizin, güçlerini birleştirebilecek örgütler vakit yitirmeden ve günün koşullarına uygun hassasiyetle bu işe koyulmaladırlar.

4) Anti-faşist mücadelenin yaygınlaştırılmasında, yığınların kazanılmasında büyük önemi olan legal imkanların kullanılması yaratıcı ve esnek bir anlayışla ele alınmalıdır. Bu kapsam içinde başlıca;
a) Legal siyasi mücadelenin imkanları,
b) Sendikalar başta olmak üzere yığın örgütleri,
c) Legal yayın çıkarılması konuları değerlendirilmelidir.

İkinci Cevap: Türkiye'de tarihsel olarak ömrünü tamamlamış, emperyalizme bağımlı tekelci kapitalist sosyo-ekonomik düzene devrimle son verip, proletaryanın hegamonyasında emekçi halk iktidarını kurmak için. Bu kapsam içinde yapılması gerekenler şunlar olmalıdır:

1) Türkiye'deki tüm devrimci güçleri ve çıkarı emekçi halk iktidarından, giderek sosyalizmden yana olan toplum kesimlerini kapsayacak bir programın hazırlanması. Bu programın hazırlanması için ilk gereken, böylesi bir programa esas olacak temel problematik konularda anlaşılmalıdır. Platformda yer alan partilerin, gerek kendi programları, gerekse ideolojik-politik davranışları, devrimci mücadelenin ve devrimin temel meselelerinde ortak belirlemelerin mümkün olabileceğini göstermektedir. Şu halde devrimci bir cephenin oluşturulmasına katkıda bulunacak bir halk demokratik devrimi programının hazırlanması çalışmalarına bugünden başlamak mümkündür. Mümkünden de öteye böylesi bir görev kendisini dayatmaktadır. Programa esas olacak ve üzerinde anlaşılması gereken bellibaşlı konular şunlardır:

a) Devrimin mülkiyet ilişkileri karşısındaki konumu,

b) Devrimci cephenin (safların) sınıf kompozisyonu,

c) Devrimci mücadelenin ve devrimin dünya devrimci süreciyle bağlantısı,

d) Devrimci mücadelenin ve devrimin Kürdistan ulusal kurtuluş hareketiyle bağlantısı, ulusal sorunun nasıl çözümleneceği,

e) Devrimin anti-emperyalist hedefleri,

f) Devrimin demokrasi ve diktatörlük konusundaki konumu,

g) Devrimci mücadelenin geliştirilmesinin ve devrimin gerçekleştirilmesinin yolları, burjuva devlet mekanizması ve devrim,

h) Devrimin sosyalizmle bağlantısı.

Yukarıdaki konuları kapsayan bir gündem ve bir görüşme programı hazırlanmalı ve bu ideolojik çalışma vakit yitirmeksizin başlatılmalıdır.

2) Devrimci mücadelenin acil somut konuları, hedefleri bulunmalıdır. Daha bu günden böylesi konularda devrimcilerin güçlerini birleştirmeleri mümkündür. Ancak devrimci bir program üzerinde anlaşmak bizce esas alınmalıdır, bu gerçekleştirilmeden iddialı girişimler başlatılmamalıdır. Elbette kendini acil olarak dayatan ve "birinci cevap" kapsamına girmeyen devrimci çalışmalar somut olarak ortaya çıktıklarında, üzerinde anlaşılabiliyorsa ortak girişimler düzenlenebilir.

Üçüncü Cevap: Platformda yer alan örgütlerin tamamı Türkiye işçi sınıfı siyasi hareketinin şu veya bu ölçüde bölünmüş, dağınık olduğunu kabul etmektedir. Kaldı ki, örgütlerin yine tamamı, marksist-leninist olma iddiasındadırlar. Marksizm-leninizm ise işçi sınıfının birliği ilkesinden hareketle, tek bir merkezi otoriteyi öngörür, bölünmüşlük varsa bunun giderilmesi için çaba gösterilmesini emreder. Bu durumda proletaryanın siyasi birliğinin sağlanması, platformda yer alan her örgütün gündemindedir. Şu halde proletaryanın siyasi birliği konusu da bu platformun ilgi ve çalışma alanlarından birisi olmalıdır. Bu kapsam içinde:

1) Türkiye ve T.Kürdistanı'nda işçi sınıfının siyasi örgütlenmesinin ve siyasi birliğinin sağlanmasının yolları, imkanları tartışılmalıdır.

2) Bu tartışmayı kendi şartları bakımından erken görenler olabilir. Bu takdirde böylesi bir tartışmayı uygun bulan örgütler, meselenin çözümünü kolaylaştırmak amacıyla Türkiye'deki tüm komünistleri tek bir çatı altında toplayacak bir örgütlenmenin esaslarını, imkanlarını ve yollarını görüşmelidirler.

SONUÇ: 6'lı platformda yer alan örgütler bilindiği gibi ilk başta geçici bir hedefle biraraya gelmişlerdir. Ne ki, örgütlerin tamamı ilk baştan bu beraberliği daha uzun vadeli düşünmekten yana olduklarını vurgulamışlardır. Bize göre bu beraberliği "daha uzun vadeli" kılmanın yolu, yukarıda, beraberliğin nedenlerine getirmeye çalıştığımız cevaplarda sıraladığımız meseleleri ele almaktan geçer. Yine bize göre böylesi çalışmaları verimli kılmak ise, programlı, disiplinli bir yaklaşımla mümkün-

dür. Şu anda öncelikle yukarıdaki önerilerimiz uygun görüldüğü takdirde —ya da uygun görüldüğü kadarıyla veya bizim de uygun göreceğimiz başka önerilerle takviye edildiği yahut değiştirildiği halde— bir plan doğrultusunda rasyonel bir çalışma programının hazırlanmasını üstleneceğimizi bildiririz."

Bu somut önerilerimizden sonraki toplantılarda 6 partinin temsilcileri bu konuyu ele aldılar, tartıştılar ve sonuçta bu çalışmalar, nihai şeklini Aralık 1984 toplantısında alan, Türkiye ve Türkiye Kürdistanı Sol Birliği Deklarasyonu başlıklı metinle meyvesini verdi. Bu metnin can alıcı noktası, sözkonusu partilerin işbirliğini uzun vadeli bir süre için, demokratik halk iktidarına varana değin perçinlemesidir. Kısacası bu belge devrimci bir beraberliğin senedini oluşturmaktadır. Elbette böylesi beraberliklerde esas olan belgeler değil tarafların gönüllü katılımları ve birliğin çıkarlarını öne alan yapıcı ve dost davranışlardır. Kamuoyuna açıklanan ortak belge ise devrimci bir beraberliği pekiştiren bir senet olarak önem kazanmaktadır.

Devrime kadar giden yolda birlikte olmayı öngören bir anlayışı belgelemek kuşkusuz olumlu bir gelişmeydi ama, bugün devrimin önündeki en büyük engeli, faşist yönetimi işbaşından uzaklaştırmak da çok acil ve hayati bir görev olarak demokrasi güçlerinin önünde duruyordu. 6 Parti bu mücadeleye de hız vermek, onun öncülüğünü yerine getirmekle yükümlüydüler. O halde bu misyonun gerekleri de yerine getirilmeliydi.

Bu kapsam içinde antifaşist güçlere faşizmle mücadelenin somut programı gerekliydi. 6 partinin temsilcileri, tüm demokrasi güçlerine hitap eden, onların, etrafında bir araya gelebilecekleri türden bir program hazırlayıp bunu kamuoyuna açıklamayı ve program doğrultusunda mücadele verip, faşizmden çıkarı olmayan tüm toplum kesimlerini Evren-Özal ikilisine karşı demokrasi mücadelesine kazanmayı, antifaşist mücadelenin temel çizgisi olarak belirlediler. Bu anlayış içinde bir program hazırladılar. İşte son şeklini Aralık 1984 toplantısında alan Demokratik Güçbirliği başlıklı metin bu çalışmaların ürünüdür. Bu belgenin en temel özelliği, toplumda demokratik hak ve özgürlüklerden yana olan kim, hangi örgüt veya güç varsa onların hepsine açık olması, demokratik hak ve özgürlükleri savunan ister emekçi karakterli olsun, ister burjuva karakterli, tüm toplumsal muhalefetin katılımını öngörmesidir.

6 partinin temsilcileri kendilerine bir hüviyet kazandıracak olan bu belli başlı konuları görüşürken, bir yandan Cunta'ya karşı mücadelelerinde bir kısım ortak çalışmalar yapmaktan geri durmadılar. Bu çalışmaların 6 parti arasında kardeşçe ilişkilerin gelişmesine, birlikçi eğilimlerin güçlenmesine katkıda bulundukları bir gerçektir.

Türkiye işçi sınıfı ve sol hareketinde önemli kilometre taşı oluşturan SOL BİRLİK'in kurulması esas anlamda bir BAŞLANGIÇ'tır. Bilin-

diği gibi Türkiye Solu'nda, işbirliği özlemlerinin ve aranışlarının sonucu olarak geçmişte de birhayli tecrübeler yer almıştır. Ne ki bu girişimlerin hemen tamamı olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Bu nedenle gerek emekçi yığınlarda, gerekse sol çevrelerde işbirliği girişimleri oldukça kuşkuyla karşılanır hale gelmiştir. Pekçok kimse hiç olmazsa belirli bir süre için "hele bekleyelim görelim" endişesi içindedir. İşte bu durumda SOL BİRLİK'i oluşturan partilere, SOL BİRLİK'in önce toplumsal meşruiyet kazanması ve kabul görmesi, giderek yığınların cazibe merkezi haline getirilmesi açısından büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir.

SOL BİRLİK'in kurulmasıyla başlangıç adımı atılan yolda kararlı bir şekilde yürümek, yığınların önce güvenini ve bir süreç boyunca örgütlü mücadeleye aktif olarak kendilerini kazanmak, başlıca şu görevler layıkıyla yerine getirilebilirse mümkün olabilir:

- Faşizme karşı mücadelenin kısa ve uzun vadeli somut programlarını, uzun vadeli Demokratik Güçbirliği esasları dahilinde hazırlamak ve bu programı aksatmaksızın uygulamak.

Yığınlar esas olarak söylenenlere değil, yapılanlara bakarlar, ona göre hüküm verirler. O halde faşizme diş bileyen milyonlar herşeyden önce 6 partinin demokratik hak ve özgürlükler için omuz omuza mücadele vermekte olduklarını kendi gözleriyle görmek, kendi deneyimleriyle kavramak isteyeceklerdir. Bu esas görev yerine getirilmedikçe faşizmi altedecek esas güç olan yığınların güveninin kazanılması, onların faşizme karşı milyonlar halinde sevkedilmeleri mümkün olamaz.

- O halde mücadelenin yoğunluğunun Türkiye topraklarında olması zorunludur. Bugün tek tek partilerin kendi kanallarından ve imkanlarıyla yürüttükleri mücadelelerin yetersizlikleri ortadadır. Zaten faşizme karşı güçbirliğinin önemi ve anlamı bu olumsuzluğa çare aranmasından kaynaklanmaktadır. O halde SOL BIRLIK partileri faşizmin estirdiği teröre ve azgınca saldırıya karşı, gerekli yaratıcılığı ve beceriyi göstererek antifaşist mücadelenin çeşitli veçhelerini Türkiye'de ortaklaşa yönlendirmenin yolunu bulmakla yükümlüdürler. Böylesi bir mücadele beraberliğini sağlayacak tılsımlı formüller yoktur. Mücadelenin her alanı kendi şartlarına özgü somut çözümlemelere ihtiyaç gösterecektir. Önemli olan merkezi planda ve toplumun çeşitli kesimlerinde koordinasyonu sağlamak, bu koordinasyon içinde eldeki kadroları ve diğer imkanları en verimli, en netice alıcı şekilde değerlendirmektir.

- Diktatörlüğün zorbalığının, kitlelerde yılgınlığı bir hayli yaygın hale getirdiği bir ortamda, demokrasi mücadelesinden yana olan tüm insanlara, kuruluşlara yol gösterici bir meşale tutmak tartışılmaz bir öneme sahiptir. SOL BİRLİK demokratik hakların savunulmasında ÖNCÜLÜK misyonunu bihakkın yerine getirmekle yükümlüdür. Geçmiş tecrübe bir kere daha göstermiştir ki, demokrasi mücadelesinde işçi-emekçi karakter-

li siyasi güçler başı çekmedikçe toplumun diğer demokratik eğilimleri son derece pasif kalmaktan kurtulamamaktadırlar. Yine aynı tecrübe göstermiştir ki, yetersiz de kalsalar, demokrasi mücadelesinde yılmadan direnenler proletarya devrimcileri olmuşlardır. Şimdi onlara düşen, elbirliği ettiklerinde nasıl dirençli ve mücadeleci bir demokrasi cephesinin meydana geldiğini, ikircikli demokratlara da göstermek ve onları da kendilerine katılmaya teşvik etmektir.

▪ Tabii SOL BİRLİK partileri bütün bu yükümlülüklerini ortaklaşa olarak yerine getirirken, esas stratejik hedefi olan demokratik halk iktidarını asla gözden uzaklaştırmamak zorundadırlar. Çünkü onların esas ortak misyonu, işçi sınıfının, emekçi halkın sömürü ve baskıdan kurtulmalarını sağlamaktır. Ve kuşkusuz ki faşizme karşı yürütülen acil mücadele bu stratejik hedefe bağımlıdır, bu hedefe giden yolun önünün açılmasına büyük katkısı olacağı için faşizmin devrilmesi birincil önem taşımaktadır. Bu nedenle SOL BİRLİK antifaşist mücadelenin yanısıra, anti-emperyalist, anti-şöven ve anti-monopolist mücadeleyi programlayıp, devrimci görevlerini de yerine getirmekle yükümlüdür. Emekçi yığınların, daha bu günden, faşizmin devrilmesinden sonra nereye gideceklerini bilmeleri ve kavramaları zorunludur. Bu kadarı da yetmez, bunun gerekleri şimdiden yerine getirilmeli, ve hatta antifaşist mücadele sırasında olması hiç de ihtimal dışı olmayan devrimci durum şartlarına işçi sınıfı, emekçi yığınlar şimdiden hazırlanmalıdır. Bunun da yolu "SOL BİRLİK"in, en başta barışçı-antiemperyalist hedefler olmak üzere devrimci talepler uğruna somut bir mücadele programı uygulanmasından, devrimci ajitasyon ve propagandayı diri tutmasından ve devrimi başarıya ulaştıracak örgütlenmeleri şimdiden oluşturup geliştirmesinden geçer.

▪ Böylesi bir faaliyet, SOL BİRLİK dışında kalan diğer emekçi karakterli sol örgütler ve tek tek ilerici, solcu kişiler bakımından da önem kazanmaktadır. Toplumsal olarak bir hayli geniş olan sol potansiyelin tamamının ortak bir cepheye kazanılması asla ihmal edilmeyecek temel görevlerden biridir. Solda yer alan örgütler arasındaki görüş ayrılıkları ve belki de en başta çeşitli subjektif faktörler, solun dağınıklığını âdeta bir kader haline getirmiş gibidir. Oysa hem subjektif faktörlerin etkinliğinin kırılması olasıdır, hem de olduğundan fazla tezahür ettiği kuşku götürmeyen görüş ayrılıklarının törpülenmesi mümkündür. İşte bu ortamda SOL BİRLİK'in diğer sol güçlere olumlu bir örnek teşkil etmesi hem de küçümsenmeyecek bir önem kazanmaktadır. SOL BIRLIK partileri devrimci mücadelede ne ölçüde somut adımlar atabilir ve kendi aralarındaki devrimci kardeşlik ilişkilerini ne ölçüde pekiştirip kendi birliklerini kuvvetlendirirlerse, solda yer alan diğer örgütlerin ve tek tek kişilerin güvenini o ölçüde kazanabilecekler, onlarla ilişkilerinin olumlu

yönde gelişmesini o ölçüde sağlayabilecekler ve SOL BIRLİK'in daha geniş bir sol cephe, giderek bir HALK CEPHESİ haline gelmesinin ön şartlarını o ölçüde yaratabileceklerdir. Ve böylece Türk ve Kürt halklarının ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi o ölçüde rayına oturabilecektir.

■ SOL BİRLİK, gerek acil hedef olan faşizmi altetme, gerekse stratejik hedef olan demokratik halk iktidarına ulaşma mücadelesinde, onun sesini duyuracak olan bir yayının öncelikle ele alınmasında "sonsuz" faydalar olduğu noktasından hareketle somut çalışma programı içinde yer alan ve üst seviyedeki toplantıda diğer programatik çalışmalarla birlikte görüşülen bu konuyu titizlikle ele alıp öncelikle ve ivedilikle olgunlaştığında "SOL BİRLİK"in çalışmalarına, bu beraberliğin pekiştirilmesine büyük katkılar getirecektir. Böyle bir yayın "SOL BİRLİK"in kendi sesini duyuracak, kendi görüşlerini açıklayacak, öngördüğü mücadele programı çerçevesinde ajitasyon ve propagandasını yapacaktır ve buna herşeyden çok ihtiyaç olacaktır. Ve ayrıca —daha önemlisi— SOL BİRLİK'in oluşmasını sevinçle karşılamış, bundan heyecan duymuş, ondan birşeyler beklemeye başlayan işçilerin, emekçilerin, devrimcilerin, ilericilerin, demokratların SOL BİRLİK'in sesini duymaya, ondan birşeyler istemeye, öğrenmeye ve moral güç kazanmaya ihtiyaçları olacaktır.

SOL BİRLİK'in oluşması sürecinde tek tek partilerin, meselenin geliştirilip olgunlaştırılması için sarfettikleri çabalar, ve yapıcı tutumlar, bu başlangıç adımının başarıyla atılmasında birinci derecede rol oynamıştır. SOL BİRLİK hareketinin geliştirilmesinin de başlıca güvencesi, tarafların bu konuda aynı hassasiyeti göstermeleri olacaktır.

Cunta'nın süngüsü altında, Özal'ın rejisörlüğünde zorbalıkla yoksullaştırılan ve sefaletin kucağına itilen çalışan milyonlarca insan bu gidişe dur diyebilmek için kendilerine yol yordam gösterecek, ama aynı zamanda güven verecek bir kuruluş odağının aranışları içindedirler. Bölünmüşlüğün ve dağınıklığın güçleri zayıflattığını kendi hayat tecrübeleriyle yaşamış insanlarımıza, bu sefer de BİRLİKTEN GÜÇ DOĞDUĞUNU somut olarak göstermek, SOL BİRLİK'i oluşturan partilerin, onların üyelerinin, taraftarlarının, böylesi bir beraberliğe omuz vermeye hazır diğerlerinin elindedir. SOL BIRLIK bu tarihi misyonunun önemini kavradığı ve bu misyonun gereklerini hakkıyla yerine getirebildiği ölçüde yılgınlık dağılmaya yüz tutacaktır. Hemen daima dağınıklığın ve bölünmüşlüğün yenilgilerini yaşamış halklarımız için yaşatılmaya ve güçlendirilmeye azimli bir SOL BİRLİK önümüzdeki siyasal perspektifte bizler için önemli bir kazanım olacaktır.

III– MÜCADELENİN ÖNÜMÜZDEKİ PERSPEKTİFİ

1) İŞÇİ HAREKETİ

Öncelikli işçi sınıfını zaptürapt altına almayı, onun siyasi ve ekonomik-demokratik hareketlerini bastırmayı hedefleyen askeri darbeden bu yana geçen 4 yılı aşkın sürenin sonunda, işçi sınıfı, toplumdaki en diri potansiyel gücü oluşturmasına rağmen nisbeten hareketsiz bir konumdadır. Bunun başlıca nedenleri, işçi sınıfı siyasi hareketinin bölünmüş ve dağınık olması, Cunta'nın gaddarlığı sonucu önemli hasarlar alan bazı partilerin çalışamaz hale gelmeleri, zaten Darbe'den önceki dönemde siyasi örgütlenmenin, proletaryanın kitlesinin ağırlıklı bölümüne erişememiş olması yüzünden, illegalitede şartların büsbütün elverişsizleşmesi ve ilerici sendikal hareketin, başlıca DİSK'in tümüyle bastırılmış olmasıdır.

Proletarya siyasi hareketinin birliğinin sağlanması, gündemimizin bir an önce çözümlenmesi gereken birincil meselelerinden birisi olmak niteliğini korumaktadır. Türkiye'deki tüm marksist-leninistleri tek bir çatı altında toplayacak siyasi birliğin meziyetlerinin, proletaryaya, devrimci mücadeleye, antifaşist safların örgütlenmesine neler kazandıracağının sayılıp dökülmesine, uzun uzun vurgulanmasına sanırız gerek yoktur. Eminiz ki, siyasi birliğin sağlanması için gerekenleri ve üzerlerine düşenleri yerine getirmeyenler dışında herkes, en sıradan bir işçi, bir emekçi, sola sempati duyan bir yurttaş, böylesi bir birliğin, mücadelemize neler kazandıracağını çoktan kavramıştır.

Bir önceki Merkez Komitemiz toplantısından bu yana proletaryanın siyasi birliği meselesinde dikkati çeken bir ilerleme kaydedilmiş değildir. TİP ile TKP arasında bu konuda çalışmalar yapıldığı, tarafların yayınlarından anlaşılmaktadır. Bu iki partinin birleşmelerinin, siyasi birliğin genel kapsamı içinde fazla bir anlam taşımayacağı ortadadır. Kaldı ki böylesinin, meselenin nihai çözümü bakımından daha yararlı olabileceği de kuşku götürür. Birliğin muhataplarının sayısının azalması bakımından böyle bir birleşmenin sağlayacağı yararla, sık sık yeni programlar hazırlanması, yeni isim aranışları ve benzeri tekrarların, proletaryanın kitlesinde ve sol kamuoyunda yol açabileceği zararların önceden iyi tartılması bizce en doğrusudur. İkili birleşmelerin iltihak hariç –ki buna birleşme demiyoruz – haklı sayılabilecek tek durum, diğerlerinin birlik meselesine bigane kalmaları, birliği reddetmeleri ve ayrı baş çekmekte ısrar etmeleri olabilir.

Proletarya siyasi hareketinin birliğinin sağlanmasında, 6 partinin oluşturduğu platform çok elverişli bir imkan yaratmaktadır. Platformda yer alan bütün partiler marksist-leninist ideolojiyi benimsediklerini dek-

lere etmekte ve proletarya enternasyonalizmine olan inançlarını çeşitli vesilelerle dile getirmektedirler. Bizim baştan beri en genel formülasyonumuz olan, *Türk, Kürt, hangi ulustan ve orijinden olursa olsun Türkiye'deki bütün marksist-leninistleri tek bir çatı altına toplayacak birleşik bir parti* tanımlaması, söz konusu 6 partinin oluşturduğu çerçevede, ağırlıklı olarak somutlanmaktadır. Üstelik bu partilerden hiç birisi Türkiye İşçi Sınıfı'nı (hangi ulustan olursa olsun, orijini nereden gelirse gelsin Türkiye'de, Kürdistan da dahil tek bir işçi sınıfı bulunduğunu, işçi sınıfının milliyetlere göre bölünemeyeceğini, toplumdaki sosyal yeri ve tarihi misyonu gereği enternasyonalist olan proletaryanın böylesi suni bölünmelere itibar etmeyeceğini unutmayalım) tek başına kendisinin temsil ettiğini iddia etmemekte ve böylece hepsi en azından bu şekilde siyasi hareketin bölünmüş olduğunu kabul etmektedirler. Siyasi hareketin bölünmüşlüğü tarafların kendilerinin dahi kabul ettikleri bir realite olduğuna göre, bu meselenin çözümünde duyarsız kalmak, çözüm yolunda kendi üzerine düşenleri yerine getirmemek, işçi sınıfının birliği ilkesine riayetkâr olmakla kolay bağdaşmaz. Birliği hedeflemenin doğru olduğunu, fakat meseleye etkiyen çeşitli faktörler nedeniyle birlik meselesinin ele alınması için şartların olgunlaşmadığını ileri sürerek meselenin çözümünü ertelemek, zaman kaybından başka bir sonuç getirmez.

Birlik gibi son derece nazik ve çetrefilli olan bir meselenin, sihirli bir değnekle çözüme ulaştırılmayacağı, tek başına iyiniyetli birlikçi olmanın meseleyi çözmeğe yetmeyeceği besbellidir. Ama işçi sınıfının bilimine ve dolayısıyla tekliğine inançtan kuvvet alan bir iyiniyetin de, birliğin ön şartlarından birisi olduğunu görmezden gelemeyiz. Böylesi bir iyi niyetin ise sadece bir ilk adım olacağı açıktır. Uluslararası işçi ve komünist hareketin tarihi, birlik meselesinin nasıl titiz ve sabırlı çalışmalardan, aynı zamanda sancılı süreçlerden geçtiğinin örneklerini vermektedir. Bizde ise, şimdiye kadar olup bitenler, çok daha titiz, çok daha sabırlı, çok daha yapıcı ve esnek yaklaşımların gerektiğini göstermiştir. Bütün bunlar, Türkiye'de birlik sürecinin uzun yıllar alabilecek bir perspektif izlemesi ihtimalini çok daha kuvvetlendirmektedir. O halde birlik meselesi ne kadar erken ele alınırsa, proletarya açısından, tüm mücadelemizin geleceği bakımından tayin edici faktörlerden başlıcası olan tek bir birleşik parti hedefine ulaşılması o ölçüde yakınlaştırılmış olacaktır. Bu noktada, birlik meselesine el atmak için şartların henüz yeterince olgunlaşmadığı öne sürülüyor olsa bile, en azından şartların neden olgunlaşmadığı, nasıl ve ne zaman olgunlaşacağı görüşülüp tartışılmalıdır.

İşçi sınıfının ekonomik-demokratik hareketinin somutu olan sendikal hareket, darbeyi takiben uzunca bir süre felç hayatı yaşadıktan sonra yeniden bir kıpırdanma döneminin eşiğindedir. Merkez yayın organı-

mız KİTLE'nin eki olarak verilen Sosyalizm ve Sendikal Mücedele yazı serisinde sendikalarla ilgili görüşlerimiz ve politikamız ayrıntılı olarak açıklandığı için Raporumuz'da bu konuları tekrarlamayacağız.

A.Baştürk'ün ve diğer DİSK yöneticilerinin serbest bırakılmasını sevinçle karşılıyoruz. Sınıf sendikacılığının ısrarlı takipçileri olan bu arkadaşların, bundan böyle de işçi sınıfının çıkarları uğruna mücadeleyi sürdüreceklerine güveniyoruz.

İşçi sınıfının birliği ilkesi nasıl siyasi hareketin birliği ilkesini gerektirirse, benzer şekilde sendikal hareketin de birliğini zorunlu kılar. Darbe öncesinde sendikal hareketin birliğinin somutu, hep bildiğimiz gibi DİSK idi. Sarı ve gangster sendikacıların sultasındaki Türk-iş'li işçiler için sendikal birliğe ulaşmanın en rasyonel, en az hasarlı yolu Türk-iş'ten ayrılarak DİSK'e geçmeleriydi. Nitekim bu süreç hızlanarak ve olumlu bir şekilde yol alıyordu.

Oysa bugün faşizm altında durum tümüyle farklılaşmıştır. Kapatılan DİSK'e Cunta tamamiyle el koymuştur. DİSK'in yeniden açılması ihtimali hemen hemen yoktur ve formel olarak bu çok zayıf ihtimal gerçekleşse dahi, onu çalıştırmanın maddi toplumsal imkanları olmayacaktır, kalmamıştır.

Bu durumda yeni bir DİSK mi kurulmalıdır? Elbette hayır. Faşizm altında yaşadığımız ve bu şartlarda yığınsal çalışmaların ilkeleri unutulmamalıdır. İşçinin kitlesi nerdeyse yerimiz orası olmak zorundadır. Sendikalar kanununda yapılan son anti-demokratik değişikliklerden ve güncel ekonomik meselelerine çözüm arayan DİSK'li işçilerin büyük oranda Türk-İş sendikalarına geçmelerinden sonra, sınıf sendikacılığını diriltip güçlendirmenin en doğru yolu Türk-İş'i DİSK'leştirmektir.

Bu noktada Türk-iş'in tepesine tünemiş sarı çete bizleri ürkütüp bezdirmemelidir. Onlar Evren faşizminin emrinde geçirdikleri 4 yıl sonunda işçinin kitlesinde çoktan teşhir ve tecrit olmuşlardır. Ş.Yılmaz ve hempalarını destekleyecek bir taban kalmamıştır. Bir süre daha borularını öttürebileceklerse, bu tüzük düzenbazlıkları ve daha çok faşist diktatörlüğün işçi kitlesi üzerinde estirmekte olduğu terörle mümkün olabilecektir.

Göstermelik de olsa toplu sözleşmeler döneminin 4 yıllık aradan sonra yeniden başlaması sendikal hareketin canlandırılması için çok iyi değerlendirilmesi gereken bir uyarıcı rolü oynayabilir. İşçiler 4 yıl boyunca, sopa zoruyla dayatılan iş mevzuatını örgütsüzlükten ve çaresizlikten, ama bunun "geçici" olduğu avuntusuyla kabullenmek zorunda kalmışlardır. Şimdi sendikal hakların yeniden geçerli olduğu bir dönemin başlamakta olduğu söylenmekte, bu uğurda Ş.Yılmaz'lı, H.Narin'li şovlar sahneye konmaktadır. Sıkıyönetimlerden grev izinleri alınması gibi senaryolar sergilenmektedir. Ve bütün bunlar işçinin kitlesinde alda-

tıcı bir imajın uyanmasına yol açmaktadır. Ama çok geçmeden işçi, toplusözleşme görüşmelerinin ve sözde çekişmelerin kayıkçı döğüşü olduğunu kavrayacak, toplusözleşme yapabilmenin, toplu sözleşmeleri gereğince müzakere edebilmenin yegâne müeyyidesi olan grev hakkının fiilen işlemediğini kendi hayatında yaşayacak ve diğer tüm olumsuzlukları da görünce, Y.Hakem Kurulu düzeninin, farklı bir kılıf altında aynen hükmünü sürdürdüğünü, bir başka deyişle, dişe dokunacak tek bir sendikal hakkın bulunmadığını kendi deneyiyle anlayacaktır.

İyi kötü sendikal mücadele geleneğine sahip, defalarca grev yapmış, istediğini tam alamasa bile, işverenin dayatmalarına mahkum edilmeyi engellemiş pek çok işçi vardır. Bunlar ve bunların tecrübelerini bilen, gören diğerleri, geçici bir süre sandıkları için Cunta'nın sendikaları yok etmesine katlanabilmişlerdir. Şimdi Cunta'nın getirdiği sendikal düzenin geçici değil ebedi bir hak yokluğu düzeni olduğunu, kendileri yaşayarak kavrayacaklardır. İşçilerin böylesi bir düzene katlanmaları kolay değildir.

Önümüzdeki süreç, işçi sınıfının diktatörlüğe olan tepkisini çok daha fazla boyutlarda hınç ve nefrete dönüşmesi sonucunu getirecek ve patlamaya hazır bir potansiyel oluşturacaktır. İşte tehlike bu patlamanın spontane olması ihtimalinde yatmaktadır. Bıçak kemiğe dayanmış işçilerin örgütsüz, programsız, hedefsiz patlamalarını faşizmin, kanlı bir şekilde bastıracağından kimsenin kuşkusu olmamalıdır. Bunun da arkası sindirmedir, çok daha karanlık günlerdir.

Çaresi sendikal haklar mücadelesini işçiler içinde örgütlemektir, maceracılıktan kesinlikle uzak durmaktır, somut dersek, sendikalar içinde etkinliği yükseltmek, sendikal mücadeleye yön verecek güce kavuşmaktır. Sendikal hakların fiiliyatta var olmadıklarını kavrayan işçiler, bu hakların yeniden elde edilmesi için çok güçlü bir potansiyel oluşturacaklardır. İşçinin kitlesini kucaklayan metodlarla sendikal haklar mücadelesini rayına oturtmak maharetini göstermek, bizlere, sendikal mücadeleyi siyasi mücadeleye tabi kılmayı öngören herkese düşmektedir. İşte bu noktada ilk başta işçi sınıfından kaynaklanan siyasetlere, sendikal mücadelede güçleri birleştirmek ve birbirlerine omuz vermek yükümlülüğü düşmektedir. Önümüzdeki günler, işçi sınıfının demokrasi mücadelesinde motor güç olduğunun bir kez daha kanıtlanacağı elverişli şartlar yaratmaya adaydır. Bizler bu şartları değerlendirmeyi bilmeli ve proletaryanın kitlesini Evren-Özal ikilisine karşı sevkedecek örgütlenmeye kazanabilmek için var gücümüzü ortaya koymalıyız.

2) YIĞINLARIN ÖRGÜTLENMESİ

Cunta yığınların örgütlenme hakkını fiilen ortadan kaldırmıştır. Bu durumda Cunta'yı devirmeyi hedefleyen bir anti-faşist cephe, bu cephe-

yi oluşturacak insanlar illegal örgütlenmek zorundadırlar. Örgütlenmenin belkemiğinin bu şekilde olması kaçınılmazdır. Ama legal imkanlardan yararlanmak da faşizme karşı mücadelede çok büyük önem taşımaktadır. Hatta unutmamalıyız ki sıradan insanları mücadeleye kazanmanın yolu legal imkanları sonuna kadar ve en yaratıcı bir şekilde değerlendirmekten geçer.

Raporumuz'da bu konunun uzun uzun detaylandırılması ne mümkündür, ne de böylesi doğru olur. Cunta örgütlenme hakkını, fiilen yok denecek kadar ortadan kaldırmıştır ama, örneğin, çok köklü örgütlenme geleneği olan öğretmenlerin bu özelliğini tümden reddedememiş, öğretmen hareketini kontrol altına almayı da düşünerek, "öğretmen evleri" açılmasına izin vermiştir. Ne kadar gericilerin, faşist unsurların eline teslim edilmiş olursa olsun, öğretmen evleri, kitlesinin çoğunluğu ilerici olan öğretmenler için son derece titizlikle ve sabırla değerlendirilmesi gereken bir imkândır. Akıllıca davranıldığı, becerikli olunduğu takdirde, öğretmen evlerinin, öğretmen hareketi içinde, demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması doğrultusunda örgütlenme ve koordinasyon için yararlı bir şekilde değerlendirilmesi pekâlâ mümkündür ve bu imkan asla küçümsenmemelidir. Bunun gibi yığınların ihtiyaçlarına, günübirlik taleplerine cevap verebilecek örgütlenmeler, yığınların kazanılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tür örgütlenmeler için öğretmen evleri gibi imkânların bulunması şart değildir. Bu noktada önemli olan, yaratıcı olmayı bilmek, yığınların nabızlarını tutmak, onların ihtiyaçlarını görmek ve bu ihtiyaçlara cevap verebilecek mahalli imkânları azami maharetle değerlendirmektir.

3) KÜRT ULUSAL DEMOKRATİK HAREKETİ

Şoven Cunta'nın en fazla hışımına maruz kalan halk güçlerinden birisi de Kürt ulusal demokratik hareketi olmuştur. "Kürt" kelimesine dahi allerji duyacak kadar ırkçı bir kafaya sahip askeri yönetim, Kürdistan'da kat kat zalim bir terör estirmiş, "operasyon" adı altında düzenlediği yaygın sürek avlarıyla halkı devamlı sindirmeyi amaçlayan bir politika izlemiştir. Son olarak Kürdistan'ın Irak ve İran'daki parçaları içine kadar uzanan büyük ölçekli "operasyonlar"la Kürt halkına yeni bir gözdağı daha verilmek istenmiştir. Bu sistematik teröre devamlı olarak zorba bir asimilasyon politikası eşlik etmiştir, etmektedir. Sonuçta, Kürt ulusal demokratik hareketi, 12 Eylül öncesinde erişmiş olduğu hayatiyet ve güçlenme ile kıyas kabul etmeyecek ölçüde bastırılmıştır.

Kürt ulusal demokratik hareketinin böylesine büyük hasara uğraması sadece Türk şovenizminin acımasızlığına ve Türk Ordusu'nun zulmüne bağlayarak olup bitenleri izah etmek bir bakıma kendimizi kandırmak olur. 12 Eylül öncesinde hareket, ne ölçüde yaygın ve canlı idiyse, o öl-

çüde de bölünmüşlük dağınlıklık, örgütlenmede başıbozukluk ve en önemlisi yönlendirici kadroların amatörlüğü ile malüldü. Buna ilaveten Apocuların halk güçleri ve bizzat halk üzerinde estirdikleri terör, hem Kürt ulusal demokratik hareketine önemli zararlar veriyordu, hem de halkda uyandırdıkları nefret, hareketin daha fazla sempati kazanmasını önlüyordu. Bu faktör, Cunta'nın ulusal demokratik hareketi acımasızca bastırabilmesinde de önemli rol oynadı.

Bugün Kürt ulusal demokratik hareketi, Kürdistan'da faşist Cunta' ya karşı mücadelenin somutu açısından, oldukça hareketsiz bir geri çekilme dönemini yaşamaktadır. Bir yandan yoğun operasyonlar, tamiri son derece zor hasarlara yol açıp örgütlerin faaliyetlerine ket vururken, öte yandan 12 Eylül öncesindeki örgütlenme eksikliklerinin ve amatörlüklerinin etkisiyle ayrışmalar, bölünmeler, Kürt ulusal demokratik hareketi içinde anarşi boyutlarında sürüp gitmektedir.

Bu arada hareketin birliğinin sağlanması için 5 örgütün sürdürdükleri, güçleri birleştirme çabaları olumlu bir adım olmuştur. Ancak yıllar süren görüşmeler ve tartışmalara rağmen henüz bir anlaşmaya varılmış değildir. Partimiz, Kürt ulusal demokratik hareketinin birliğinin sağlanmasından yanadır, bu yoldaki olumlu gelişmeleri desteklemektedir ve olumsuzlukların giderilmesinde taraflara yardımcı olmak için üzerine düşeni seve seve yapmaya hazırdır.

Türkiye'nin genelindeki işçi hareketini, Kürdistan'daki ulusal kurtuluş hareketini bastıran bir ve aynı odaktır, Ankara'daki faşist-askeri Cunta'dır. Bu gerçeği hem Türk, hem Kürt her iki halk da somut olarak, kendi etinde kemiğinde hissederek kavramıştır. Böylece Cunta'dan kurtulmanın yolunun, her iki hareketin mücadele birliğinden geçeceği, hayatın verdiği derslerden bir kere daha anlaşılmıştır. Bu konuda da, 6'lı platformun önemli bir imkân yarattığı açıktır. Konu bu platformda mutlaka ele alınmalı, meselenin teorik-pratik çözümlemeleri görüşülmeli ve işçi hareketi ile Kürt ulusal kurtuluş hareketi arasındaki ittifakın mücadelede somutlanmasının çalışmaları yapılmalıdır. Ancak bir kez daha altını çizelim ki, bütün bu çalışmalar, söz konusu ittifakın mücadeleyi bizzat yerinde hayata geçirmesine yönelik olmalıdır.

4) AJİTASYON–PROPAGANDA

Bugün mevcut faşist diktatörlük şartlarında, gerek anti-faşist, gerek sosyalist mücadelenin ajitasyon ve propaganda görevlerini, çoğunlukla illegal metodlarla yerine getiriyoruz. Anti-faşist mücadele içinde yer alan bütün örgütler genellikle illegal yayından yararlanıyorlar. Mevcut şartlar sürdükçe ajitasyon-propaganda görevlerimizin esasının illegal alanda kalması da kaçınılmazdır.

Ancak görüyoruz, deneylerimizle biliyoruz illegal yayınların geniş okuyucu kitlesine ulaştırılması –dağınıklık ve güçlerin bölünmüşlüğü de önemli bir faktör olarak etkiyince– imkânsız denecek ölçüde zor olmaktadır. En yaygın bir bildiri çalışmasında dahi, erişilecek kişi bakımından 5 haneli rakamların ötesine gidilememektedir.

Oysa yığınların mücadeleye kazanılmasında ajitasyon-propagandanın birincil önemi vardır. Madem ki faşizmi altedecek olan, çalışan kitlelerdir, onların yığınsal davranışları ve eylemleridir, o halde anti-faşist güçlerin seslerini milyonlara eriştirmeye yönelik ajitasyon-propaganda araçlarını hedeflemeleri, böylesi çalışmaları gündeme getirmeleri gerekir.

Bu kapsam içinde ilk akla gelebilecek olan, yine illegal, fakat demokrasi güçlerinin ortak sesini dile getiren, anti-faşist saflarda yer alanların birlikte kotardıkları ortak bir yayındır. Böyle bir yayın, başlangıçta tek tek örgütlerin herbirinin kendi dağıtım imkanlarıyla ulaştıklarının toplamı kadar kişiye eriştirilebilse dahi, hem anti-faşist mücadelede bir homojenlik, erişilebilen kişilerin fikir oluşumları ve mücadeleye nasıl omuz verebilecekleri konularında tutarlılık sağlanmış olur, hem de ortak bir yayın cazibesi tek tek örgütlerin cazibesini kat kat aşacağı için toplam okuyucu sayısının hızla arttırılmasını sağlayacak elverişli bir ortam meydana gelir.

Anti-faşist mücadelede legal imkanlardan yararlanmanın çok sözü edilir. İşte bu imkanlar içinde legal yayının –üstesinden gelinebilinse– büyük önemi vardır. Demokratik hak ve özgürlüklerin legal bir yayın vasıtasıyla savunulması, yığınların mücadeleye kazanılmasında belirleyici rol oynar. Elbette böylesi bir ajitasyona, aynı çapta bir örgütlenme uğraşının da eşlik etmesi gerekir.

Legal yayın aylık, haftalık türünden periyodik olabileceği gibi, asıl *GÜNLÜK GAZETE* olarak hedeflenmelidir. Rejimin böylesi bir yayına izin vermemesi doğaldır. Ama böyle diye legal yayın meselisinden elimizi, eteğimizi çekmemiz asla doğru olmaz. "Politika aynı zamanda bir sanattır." Yaratıcı, esnek, becerikli olmak sonuna kadar yetmese bile, bize çok değerli ajitasyon-propaganda perspektifleri açabilir. Hemen altını çizelim ki, böylesi bir gazeteyi tek tek örgütlerin ele alması, bunun başarı şansını her bakımdan son derece azaltır. Böylesi bir legal yayın, demokrasi saflarının ortak sesini duyuracak, bu safların renkliliğini aksettiren bir nitelikte olmak zorundadır.

Mevcut şartlarda her iki yayın projesinin de kolayca gerçekleşmeyecekleri ortadadır. Ancak faşizme karşı gerçekten etkin ve yaygın bir mücadeleyi ön görüyorsak, böylesi bir girişimleri daha bu günden gündemize almamız gerekir. Faşizme karşı mücadele veren güçler arasında işbirliği imkanları geliştikçe, bu türden konuların ele alınmaları için elverişli şartlar oluşacaktır.

SONUÇ

Cunta'nın 4'üncü yılını doldurduğu, 1984'ün sonunun yaklaştığı şu günlerde Partimiz'in önünde duran acil görevler, daha zorlu ve çetin bir mücadeleye hazırlıklı olmamızı gerektirmektedir. Egemen güçler, onların başını çeken tekelci mihraklar açmazdadırlar, çaresizdirler. "Tek alternatif" Cunta-Özal formülü hızla yıpranmakta ve eskimektedir. Evren'e yeni "partnerler" arama çabaları şimdiden gündemdedir. Ne ki Özal "günah tekesi" yapılıp yerine başkası getirilirse ve böylece bu "yeni" formülasyonla rejime "taze kan" aşılandığı iddia edilse bile ne hamam değişmiş olacaktır ne de tas. Çünkü Özal'ın sık sık başvurduğu demagojideki "Türkiye için" ibaresini düzelterek söylersek, *mevcut şartlarda tekelci burjuvazinin egemenliğini ve aşırı sömürüsünü sürdürülmesi için yegane alternatif FAŞİZMDİR*!

Öyleyse bizlere, demokrasi cephesine de *tek bir alternatif* kalmaktadır: *faşizmi devirmek ve yerine demokrasi güçlerinin ortak geçici hükümetini getirmek*. İçinde bulunduğumuz şartlarda demokrasi saflarındaki dağınıklık, irtibatsızlık ve güçsüzlük, yığınlardaki "bu geçici olguya katlanma" psikolojisinin nisbi etkinliği gibi nedenlerle faşizmin alaşağı edilmesi ne kadar erişilmesi zor ve uzun vadeli bir hedef gibi görünürse görünsün, faşizmden kurtulmanın objektif olarak başka yolu yoktur.

Faşizm sosyo-ekonomik bir toplum düzeni değildir, bu nedenle değil ebediyen, uzunca bir süre için dahi payidarlığını sürdüremez. Faşizmin sonunun gelmesi kaçınılmazdır. Öyleyse faşizmin sonunun kendiliğinden gelmesini, bir başka deyişle, pek çoklarının bel bağladıkları gibi faşizmin "kendiliğinden çekilip gitmesini" bekleyerek de faşizmden kurtulmuş olmaz mıyız?

Olmayız! Kimi faşist yönetimlerin gerileyip yerlerini burjuva demokrat hükümetlere bıraktıkları durumlarda dahi, bu sonucu tayin eden demokrasi güçlerinin direnci, geniş yığınların demokratik hak ve özgürlükler uğruna mücadeleyi yükseltmeleri olmuştur. Demokrasi güçlerinin örgütlü, birleşik mücadelesi yetkinleştirilemediği, yığınlar mücadeleye kararlı bir şekilde çekilemediği sürece faşist yönetimler varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu yüzdendir ki, bir Portekiz'de faşizmin alaşağı edilmesi için 40 küsür yıl gerekmiştir. Hâlen Şili'de ise 11'inci yılını dolduran Pinochet zorbalığı, yığınların gösterdiği canlılığa ve mücadele azmine rağmen, demokrasi saflarının ortak örgütlü davranışı sağlanamadığı için hükmünü yürütmektedir.

Bu örneklere bakıp demokrasi mücadesinin oldukça güçsüz olduğu Türkiye'de karamsarlığa kapılmanın yeri yoktur. Faşist Evren çetesinin sonu mutlaka gelecektir. Burada bize düşen, emekçi halkın kurtuluşunu yakınlaştırmak için faşizmin devrilişini olduğunca çabuklaştırmaktır.

Faşizmin süresi egemen güçlerin isteğine ve keyfine bağlı olarak belirlenemez. Çünkü faşizmin varlığı objektif olarak karşıtını da, yani anti-faşist mücadeleyi de yaratır. İşte bizler için önemli olan bu mücadeleyi kendiliğindenlikten kurtarmak, onu örgütleyip güçlendirmek, bu mücadeleye yığınları kazanmak ve bu şekilde faşizmin sonunu çabuklaştırmaktır.

Üstelik bizlerin faşizmden kurtulmaktan çok daha ötede, önce proletaryanın ve emekçi sınıfların sömürü ve baskıdan kurtulmaları, giderek sınıfların ortadan kalktığı barış ve kardeşlik dünyasının yaratılması gibi tarihi misyonlarımız vardır. Elimizdeki kılavuz, Marksizm-Leninizm, halkların ve insanlığın bu hedeflere mutlaka erişeceklerini bilimsel olarak kanıtlamaktadır ve bizler de bu hedefler uğruna canla başla mücadele vermekteyiz. Ve bu hedefleri ister görelim, ister görmeyelim –kim istemez ki görmeyi?– mücadeledeki inancımızdan, kararlılığımızdan, fedekârlığımızdan birşey eksilmemektedir. Ne kadar acımasız ve zor şartlar altında olursak olalım, bilime olan inancımız ve güvenimiz bizim "kaderimizi" de belirlemiştir. Biz bu "kaderimizi" kendi elimizle, kendi seçişimizle –zaten bilime inandıktan sonra başka seçiş de olamaz– belirlemiş olmanın vakarıyla, yolumuza coşkuyla devam ediyoruz. Bu yolda önümüze Evren Cuntası çıkmış! İnsanlığın koca yürüyüşü önünde, bizim başını çektiğimiz o önlenemez ilerleyişin önünde nedir ki Evren ve şürekası? *Cim karnında bir nokta!*

Üstelik faşizmin suyu yavaş yavaş ısınmaktadır. Bir yandan tekelci burjuvazi içindeki sürtüşmeler kızışırken, öte yandan toplumdaki yozlaşma ve çürüme aşırı boyutlara varmaktadır. Böylesi gidişlere halkın tahammül sınırları zorlanmakta ve mücadelede yeni perspektifler ortaya çıkmaktadır. Bu kapsam içinde, henüz ilk adımları atılan SOL BİRLİK, anti-faşist mücadelenin geliştirilmesinde önemli bir kilometre taşı oluşturmaktadır. Faşizme karşı mücadelede tüm demokrasi güçlerinin elbirliği etmeleri zorunluluğu, ilk semeresini 6 partinin güçlerini birleştirmeleriyle vermiştir. Şimdi önemli olan SOL BİRLİK'i mücadele içinde hayata geçirmek, onu diğer devrimci çevrelerin ve kişilerin, giderek tüm demokrasi güçlerinin cazibe merkezi haline getirmektir. Bu süreç geliştirildiği ölçüde, faşizmin en fazla gadrine uğrayan işçi sınıfının sempatisini ve aktif katılımını sağlamak, yine faşizme karşı dinamik bir potansiyel oluşturan gençliğin mücadeleye şevkle sarılmasına yol göstermek ve çalışan diğer katmanları anti-faşist saflara kazanmak imkan dahiline girecektir.

Partimiz demokrasi güçlerinin faşizme karşı ortak bir cephede seferber edilmeleri için vargücünü sarfetmiştir ve bu yolda olumlu ve kalıcı çabalarını sürdürmeye kararlıdır. Partimiz bu doğrultudaki başarılarını, bir yandan ilkeli bir politika gütmesine, ama esas olarak faşizme kar-

şı canla başla savaşmasına borçludur. Partimiz'in ve partililerimizin yürüttükleri kararlı ve fedakâr mücadele, Evren'in ve hempalarının gerçek yüzlerinin teşhir edilmeleri için sarfettikleri çabalar, tüm devrimci çevrelerin, demokratik hak ve özgürlüklere saygı duyan herkesin takdirini ve saygısını kazandı. Cunta'nın en azgın saldırılarını ve olanca şimşeklerini çeken bu mücadelede partimiz, aldığı yaralara rağmen yoluna azimle ve daha da güçlenerek devam etti, ediyor. Cunta'nın hışmına uğrayan yoldaşlarımız ise, haklı olmanın, doğru yolda olmanın, İNSAN olmanın ve dahası DAVASININ İNSANI olmanın onuruyla, başları dik, yeniden saflarda yeralacakları günleri bekleyerek yaşıyorlar, günü gelince yeniden aktif mücadeleye katılıyorlar. Böyle evlatları olan halkımız özgürlüğe layıktır, ve onu mutlaka kazanacaktır.

Kıbrıs'ta Birlik Yolu Federalizm'den Geçer

Ertan Yüksel

1985 yılının Kıbrıs açısından yeni gelişmelere sahne olabileceğini belirtir işaretler son sıralarda yoğunlaşmış bulunuyor. Dergimiz baskıya verildiği sıralarda New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin girişimiyle Kıbrıs Cumhurbaşkanı Kiprianu ile Kıbrıs Türk topluluğu adına Rauf Denktaş'ın buluşması bekleniyordu. Bu buluşma Kıbrıs işçi sınıfının öncü partisi AKEL Genel Sekreteri Ezekias Papayannu'nun daha 1982 yılında işaret ettiği şekilde "Bağımsız, egemen, bağlantısız ve askerden arınmış bir Kıbrıs"ın (World Marxist Review, Sayı 9, Eylül 1982)

Arkadaşımız Ertan YÜKSEL'in Federatif bir Kıbrıs'ın, Kıbrıs halkının birliğini sağlayacağını dile getiren yazısı ve Kıbrıs Dosyası adlı belgesel çalışma 1985'te güncelliğini koruyacak olan Kıbrıs sorununun okurlarımızca daha iyi kavranmasına hizmet edici niteliktedir umudundayız.

Günümüzde dünya nüfusunun yarıya yakın bir kısmı, anayasası ve devlet yapısı federal olan ülkelerde yaşamaktadır. İşçi sınıfının iktidarda olduğu sosyalist ülkelerde uygulanan sosyalist federalizm (ör. SSCB, Çekoslovakya, Yugoslavya) ile gelişmiş kapitalist ülkelerdeki burjuva federalizmi (ör. ABD, Federal Almanya, İsviçre vb) konumuz dışında olduğundan incelenmeyecektir.

Özelikle İkinci Dünya Savaşında, başta ingiltere olmak üzere sömürgeci ülkelerin yeni bir federasyon politikası uyguladığı görülmüştür. Kapitalizmin genel bunalımının yeni bir aşamaya ulaştığı bu dönemde, sömürgelerde uygulanan bu federasyonlaştırma, sözkonusu ülke anayasalarına federatif çalışma biçimleri ve tek tek yasal düzenlemeler getirme şeklinde olmuştur. Böylece gelecekte bağımsızlığına kavuşacak olan genç devletlerin karakterini, yapısını ve şeklini daha sonra etkileyebilme olanağı, yeni sömürgeciliğin bir bileşeni olarak ortaya çıkmıştı. Emperyalist güçlerin bu yeni stratejisi ile eski sömürge topraklarının, mümkün olduğu kadar uzun bir süre kendi etkinlik alanı içinde kalması ve ekonomik-stratejik çıkarlarının her bölgenin özgül koşulları altında korunması hedeflenmişti. (Bak. W.G. Grafskij–B.A. Straschun, Asya ve Afrika'daki gelişmekte olan ülkelerde Federalizm, Moskova, 1968)

Sömürge ülkelerde en çok federasyon oluşturan ülke olan İngiltere hem dominyonu olan Kanada ve Avustralya'daki, hem de ABD'deki hukuk düzenlemelerinin deneyimine dayanmaktaydı. İngiltere, Karl Marx'ın da belirttiği gibi, eski Romalıların "divide et impera" (böl ve yönet) ilkesini, Hindistan'daki egemenliğini uzatmak için kullanmış ve çeşitli halk toplulukları, kabile ve kastlar arasında düşmanlık yaratmıştı. Aynı politika, Afrika'daki bütün İngiliz sömürgelerinde de kullanılmıştı.

Ama bütün eski sömürgelerde, ulusal direniş ile sömürgeci ülkenin uyguladığı milliyetler politikası arasında sıkı bir bağlantı vardı. Sömürgeciler, anti-kolonyal mücadele ile ulusal kurtuluş hareketlerinin şekillenip güçlenmesi ardından, kendi bölücü milliyet politikalarını yoğunlaştırdılar. Emperyalist sömürgeci sistemin yıkılmaya başladığı bu dönemde belirginleşen bu uygulamaya paralel olarak, sömürgeciler birbirleriyle anlaşmış gibi, sömürgelerde federal ve otonomiye (özerklik) ilişkin özel düzenlemeler yapmaya çalıştılar. Bunu, büyük ölçüde ulusal farklılık ve zıtlıklarla bağlaştırarak, anti-emperyalist birlik cephesini zayıflatıp, kendi egemenliklerini biçim değiştirmiş düzenlemelerle korumaya çalıştılar. Hatırlanacağı gibi bu politika Kıbrıs'ta "self-government" adı altında 1948'lerde uygulanmaya çalışılmış, ama Kıbrıslı Rumların "enosis" (Yunanistan'a bağlanma) emelleri yüzünden sonuçlandırılamamıştır. (Ayrıntılı bilgi için Bak. Söz Gazetesi, 22 Temmuz 1984, –"Kıbrıs'ta yaşayan iki ana etnik-ulusal toplumun anayasal temsiliyet mücadelesine bir bakış" adlı dizinin 18. yazısı– Sir George Hill'den A.An'ın derlemesi)

Yukarıda da belirtildiği gibi, sömürgecilerin milliyetler politikasının ana silahı, politik-yönetimsel ayrılıktı. Onların yardımı ile, bu ülkelerde yaşayan halk toplulukları veya milliyetler arasında yüzyıllarca sürdürülmüş olan politik, ekonomik, kültürel vd. bağlar ya koparıldı, ya da gelişmeleri daha da bozuldu. Etnik-ulusal bütünleşmeyi sağlamak için hiç-

bir girişimde bulunmayan sömürgeciler, aksine ulusal hareketi bölmek için açıktan açığa yıkıcı bir politika uyguladılar. Devlet yapısının federatifleştirilmesi veya azınlıkların yönetimsel ayrılığını sağladılar. Ulusal önyargıları öne çıkararak, körüklediler. Özelikle sömürge ordularının etnik bileşiminde güçsüz olan toplumları etkin kılıp, güçlülere karşı kullandılar. Kıbrıs'taki anti-kolonyalist mücadelede, Türk toplumuna mensup polislerin Rum direnişçilere karşı kullanılması bunun tipik bir örneğini oluşturmaktadır.

KIBRIS'TA FEDERAL ANAYASA FİKRİNIN KÖKENİ

1950'li yıllarda İngiliz emperyalizmi, stratejik bir bölge olan Ortadoğu'daki son sömürgesi Kıbrıs'ı önceleri elden çıkarmak istemezken, daha sonra sadece adadaki iki askeri üs bölgesine çekilerek, Kıbrıs'ın yönetimini Türk ve Rum toplumlarına devretme kararını almıştı.

Hindistan'ı bölerek Pakistan'ı ondan ayıran İngiliz hukukçusu Lord Radcliff, 1957'de henüz bir sömürge olan Kıbrıs için yeni anayasa önerilerini hazırlarken, Raporunun 28. paragrafında, Kıbrıs'ta federal bir devlet düzenlemesinin öngördüğü etnik-bölgesel ayrılığın bulunmadığını söylerek, toplumlararası federasyonun kendi görüşüne göre çok güç anayasal bir şekil olduğunu belirtmişti. Ama öte yandan da Lord Radcliff ada için ikili bir yönetim öneriyordu: Biri, Ingiliz valinin yönetiminde ve Dışişleri, Savunma, Iç güvenlik konularına bakan bir yönetim, diğeri ise yasama meclisi, yürütme ve yargıdan oluşan yerel, özerk bir yönetim.

İngiltere Başbakanı Mac Millan'ın 19 Haziran 1958 tarihli planında ise daha da ileri gidilerek Kıbrıs, 7 yıllık bir süre için 3 NATO ülkesi olan Ingiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın "üçlü yönetim"ine devredilmek isteniyordu. O dönemdeki milletler politikasının özüne ilişkin olarak şu bilgiyi de aktaralım: Ingiliz gizli servisinde muhafazakâr aristokrasiye bağlı, başarılı bir ajan olarak çalışmış olan C.M. Woodhause, "Something Ventured" adlı anı kitabında (London, 1982), daha önce Dışişleri Bakanlığı yapmış olan Mac Millan'ın "Rum tahriklerini nötralize etmek üzere Türklerin harekete geçirilmesi için" kendilerine ısrarda bulunduğunu yazmaktadır.

KIBRIS CUMHURİYETİ VE ANAYASASI

16-18 Aralık 1958'de Paris'te yapılan NATO Bakanlar Konseyi'nin özel Kıbrıs toplantısından sonra, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan Başbakanlarının 11 Şubat 1959'da Zürih'te imzaladıkları anlaşma ile "bağımsız" Bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına karar verildi. Tarafların

savunageldikleri taksim ve enosis fikirleri güya terk edilmişti. MacMillan planındaki ayrılıkçı unsurlar yeni anaya aktarılırken, 3 NATO ülkesi olan İngiltere, Türkiye ve Yunanistan da imzalanan Garanti ve İttifak Anlaşmaları ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünü güvence altına alıyordu(!) Ağrotur ve Dikelya'daki İngiliz askeri üsleri ise Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarının dışında tutulmuş ve Ingiliz egemenliği bu bölgelerde sürdürülerek emperyalist çıkarlar korunmuştu. Garantör ülkeler böylece Kıbrıs Cumhuriyeti'nin çıkarlarından çok, ada üzerindeki kendi çıkarlarını koruyup geliştiriyordu.

"1959 yazında Kıbrıs'ta anayasayı hazırlarken ben bir konuşmamda 'bu Kıbrıs Devleti Zürih'te ve Londra'da düşünülen Kıbrıs Devleti, aslında bir federasyondur. Bu kendisine öz birtakım özellikleri olan bir federasyondur' demiştim" diye yazan Anayasa Profesörü Nihat Erim, bu federasyonun iyi işleyebilmesi için gereken tek şeyin tarafların iyi niyeti olduğunu belirtmekteydi. (Bak. Nihat Erim, Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs, Ankara, 1975, s. 98-167)

1960 Anayasası, Kıbrıs'ta yönetimi, ada nüfusunun % 80'ini oluşturan Rumlarla, % 20'sini oluşturan Türkler arasında paylaştırırken, tüm yürütme organlarında % 70-30, orduda ise % 60-40 oranlarının korunmasını öngörüyordu. Prof.S.A de Smith'in değerlendirmesine göre Kenya Anayasasından sonra dünyanın en karmaşık ve en ayrıntılı anayasası Kıbrıs'ta yapılmıştı. Toplumların hakları, güvence ve sınırlamalarla denetlenip, dengede tutulmak istenirken, anayasacılıkla toplumsal egoizm atbaşı gitmişti. (Bak. Prof.S.A de Smith, The new commomwealth and its constitutions London 1964, s. 285) Getirilen uzun ve karmaşık önlemlerle, tarafların yetkilerini kötüye kullanmaları engellenmek istenmiş ama etkin bir devlet örgütlenmesi gerçekleştirilememişti.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası, toprak ayrımı esasına göre değil de toplumsal ayrılığa dayanan federal bir devlet düzeni getirmeyi amaçlıyordu. 35 Rum ile 15 Türk üyeden oluşan Temsilciler Meclisi yanında, ayrı Cemaat Meclisleri de kuruluyor, ama üyeleri kendi toplumları tarafından seçildiği için bir anlamda klasik federal sistemdeki bölgesel yönetimdeki yürütmeyi temsil ediyordu. Fakat açıkça belirlenen yürütme yetkilerine sahip olmaması yüzünden, bu ikili yapı kamu hizmetindeki ayrılıkçı eğilimlerin güçlenmesine yardım ediyordu. (1958'de başlatılan ayrı belediyeler sorunu, bunun ilk tohumlarını atmıştı.) Bu durumda toplumlararası işbirliği için gerekli olan kuruluş güvenlikleri ihmal edilmiş ve federal ilişkiler ortadan kalkmıştı. (Bak. Carl J.Friedrich, Trends of federalism in theory and practice adlı eserde yeralan, "Ikiliğin Tehlikeleri: Kıbrıs" adlı bölüm, New York 1968)

"Kıbrıs Sorunu" adlı kitabın yazarları da aynı konuda şunları vur-

guluyorlar: "Türk ve Rum toplumlarından oluşan ikili unsur, bütün devlet hayatının temelini oluşturuyor. Bu durum, bütün siyasal ve sosyal mekanizmayı, tek yapılı devlet biçimine rağmen, 'ikililik' içinde sürdürüyor... Tek yapılılık iki ayrı topluluk gerçeği üzerine, çok hassas dengelere oturtulmaya çalışılmış anayasada. Bu nokta siyasal kurumların oluşmasında daha da belirgin durumdadır. Tek anayasalı ve tek yapılı devlet mekanizması, federal içerikteki özelliği ile, gelecekte federal bir yönetime geçişin tipik bir belgesi niteliğinde." (Bak. Murat Sarıca-Erdoğan Teziç-Özer Eskiyurt, Kıbrıs Sorunu, İstanbul 1975, s. 22)

1963 YILINDAKİ ANLAŞMAZLIK VE TÜRK TEZİ

1960-63 yılları arasında başgösteren anayasa anlaşmazlıkları, 21 Aralık 1963'te toplumlararası silahlı çatışmaya dönüşmüştü. Her iki taraftaki yeraltı örgütlerinin yolaçtığı kanlı olaylar, Kıbrıs konusunu yeniden uluslararası planda ön sıralara çekti. Birleşmiş Milletler Örgütünün soruna bir çözüm bulmak amacıyla göreve atadığı Genel Sekreterliğe bağlı arabulucu Dr.Gralo Plaza 26 Mart 1965 tarihli raporunun 97. paragrafında şu görüşlere yerveriyordu: "Kıbrıs Türk tarafı, coğrafi temelde ve federal bir sisteme dayanan toplumların ayrılmasında ısrar etmektedir." Dr.Plaza, Türkiye Cumhuriyeti'nin de aynı görüşte olduğunu belirttikten sonra 150. paragrafta "Kıbrıs'ta federal bir rejimin kurulabilmesi için ayrı bölgelerin bulunması gerektiğini, ama bu temelin Kıbrıs'ta bulunmadığını" kaydederek, Aralık 1963'ten sonra bu durumun değişmediğini, oluşan Türk enklavlarının ada yüzeyine dağılmış halde bulunmasına rağmen, hâlâ daha binlerce Kıbrıslı Türkün karma köylerde yaşamakta olduğunu vurguluyordu.

Türk tarafının önerilerde sözünü ettiği federal hükümet şekli, aslında adanın taksimini (veya resmi deyişle coğrafi federasyonunu) öngörüyordu. Hatta taksim çizgisinin nerelerden geçeceği bile saptanmıştı. (Bak. Plaza Raporu, 154. paragraf).

Kıbrıs Anayasasının mimarlarından olan Prof.Nihat Erim, yukarıda sözü edilen anı kitabında, 1959 yazında, Kıbrıs'a gelecek Türk alayının yerleştirme hazırlıklarını yapmak üzere adada bulunan General Turgut Sunalp'ın "fırsat buldukça araba ile adaya köşe-bucak, dağ-bayır dolaşarak, kucağına açtığı haritaya gerekli işaretleri koyduğunu" yazmakta ve Acheson planı üzerine Cenevre'de yapılan 3. tur görüşmelere askeri danışman olarak onun da katıldığını belirterek, Acheson'un kendisine "General Sunalp gibi komutanlara Pentagon'da ihtiyaç var" dediğini aktarmaktadır. (agy, s. 98-367).

EMPERYALİST KOMPLO

Ada toprağının ikiye bölünmesini reddeden bir anlayışla hazırlanan 1960 Kıbrıs Anayasası'nın karmaşık yapısı, her iki tarafı da kendi nedenleri yüzünden tatmin edememiş ve uygulamada bir çok güçlükler ortaya çıkarmıştı. Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yeni bir anayasa yapmaya ilişkin toplumlararası görüşmeler, 1968 ile 1974 yılları arasında "üniter devlet" temelinde yürütülmüş, ama kesin bir sonuca ulaştırılamamıştı. (Üzerinde anlaşılan ve anlaşılmayan konular ile görüşmelerin ayrıntılı bir dökümü için Bak. Polyvios G.Polyviou, Cyprus in Search of a Constitution, Nicosia, 1976)

1974Temmuz'unda Yunan cuntası eliyle CIA tarafından Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'a karşı düzenlenen darbe teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanınca, bunun ardından gelen Türkiye'nin askeri müdahelesi, uzun yıllar ABD ve İngiliz emperyalizmi tarafından özlenen adanın taksimi için gereken önkoşulları yaratmış oluyordu. Federal bir çözümü uygulamak için iki bölgelilik hâli, Kıbrıslı Türk ve Rumların savaş sonucu gerçekleşen nüfus aktarması ile sağlanmıştı. Bir başka deyişle, iki birimli federasyon "de facto" olarak oluşturulmuş, iş, etkin merkezi hükümeti "de jure" olarak oluşturmaya kalmıştı.

ÜNİTER VE FEDERAL DEVLET

Sovyet bilim adamı G.B.Strauschenko, "özgürlüğe kavuşmuş ülkelerde ulus ve devlet" adlı kitabında, devlet halkından tek bir ulus oluşması için çaba gösterilen ülkelerde (ki bu Kıbrıs için şu anki aşamada sözkonusu değildir), çoğu kez daha yüksek derecede bir merkeziyetçiliği olan "üniter devlet" şeklinin seçilmesi gerektiğini ve bunun Afrika kıtasındaki liderlerin çoğunluğu tarafından uygun görüldüğünü belirtmektedir. Çünkü var olan devlet içinde ve uygun süren bir süreç sonunda, başlıca tek bir ulus oluşmuşsa, bu ülke için üniter devlet yapısı daha uygun gelmektedir. (agy. s. 275)

Staruschenko, aynı eserinde, ulusal zıtlıkların keskinleştiği ve devlet bütünlüğünün korunmasının olanaksız olduğu durumlarda, uygun devlet şekli olarak federasyonu göstermektedir. (agy.) 1974 öncesinde pratik bir çözüm şekli olarak uygulama güçlükleri olan federal devlet şekli, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, 1974 sonrasının uzun süren çözümsüzlük ortamında, Kıbrıs adasının ve halkının birliğini sağlayacak tek devlet şekli olarak görülmektedir.

FEDERAL VE KONFEDERAL DEVLET

Bilindiği gibi federal devletler, birden fazla devlet veya devlet parçasından (otonomi, cumhuriyet, kanton, eyalet) oluşur. Federasyonu oluşturan birimlerin kendi yasa koyucu ve uygulayıcı organları vardır ve kural olarak kendi yargı organlarına sahiptirler. Halbuki üniter devletlerde, devlet sadece bölgesel yönetim biçimlerinden (bölge, eyalet, guverneman) oluşur.

Konfederasyonun federasyondan farkı ise, tam olarak tanımlanmış genel kanunlarla ilgilenen, belirli organları olan, sürekli bir devletler birliği olmasıdır. Konfederasyon organlarının aldığı bir karar, konfederasyona üye devletlerin hepsi veya yeterli çoğunluğu olan üyelerin imzalaması ile yürürlüğe girer. (Bak. M-L allgemeine Theorie des Staates und Rechtes, 1. cilt, Berlin, 1974)

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE BURJUVA FEDERALİZMİ VE BAZI ÖNEMLİ İLKELER

Gelişmekte olan ülkelerde uygulanan burjuva federalizmi, üniter devlete kıyasla daha karmaşık olup, yürütülmesi için özel bir çaba ister. Yetenekli devlet ve yönetim kadrolarına ihtiyaç vardır. Federalizmin, ülkedeki sadece pratik ve sosyal alandaki gerçekliklerle bağdaşması zorunlu olmayıp, ayrıca ekonomik alanda da çok dikkatli davranılmasını gerektirir. Ekonomik yönden az gelişmişlik ve bu ülkelerin emperyalist ülkelere olan aşırı bağımlılığı, günümüz koşullarında devletin ekonomide etkin bir rol oynamasını gerektirir.

Burjuva yazarlarından Karl Löwenstein, 20. yüzyılda federalizmin modasının geçtiği ve ekonomik planlamanın federalizmin DDT'si (böcekkıran kimyasal madde) olduğu görüşünde ise de, aslında ekonomik planlama federalizmdeki ikilik (dualism) hastalığını yok etmektedir. (Bak. Ramesh Dutta Dikshit, The political geography of federalism, New York 1975, s. 6)

Federal devletlerde, ekonominin en önemli sektörlerinde devlet mülkiyeti, önemli ekonomik süreçlerin devletçe planlanıp yöneltilmesi, iç ve dış mali ekonominin devletçe yönlendirilip denetlenmesi, yabancı sermaye ile özel sermayenin sınırlandırılması, özel sektör ekonomisinin etkin devlet denetimi altında olması, tarımsal üretimin devletçe teşvik edilmesi ve özellikle kırsal alanda yeni mülkiyet ilişkilerinin kurulmasını gerektirir. Gelişmekte olan ülkelerde, özellikle Afrika'daki devletlerin çoğunda farklı sosyal ve politik yönelimler ve gelişme farklılıkları olduğu da unutulmamalıdır. Bu nedenle burjuva federalizmi modellerinde çok yetersiz veya çok zor oluşturulan devlet ile siyasi iktidarın, aşırı de-

recede merkezileştirilmesi gereklidir. (Bak. Grafskij–Stroschhua, agy)

Unutulmaması gereken bir diğer nokta, burjuva federalizminin ulusal veya etnik gelişme sorunlarının çözümünde bir araç olmadığıdır. Federalizm, daha çok siyasal iktidarın bölgesel yönetim düzeyinde uygulanmasının özgül bir şeklidir. Nisbi bir ademi merkeziyetçilik (desantralizasyon) ile ve bölgesel düzeyler arasındaki şekilsel ve yapısal bir bağımsızlık esasına göre çalışır. Nisbeten geliştirilmiş bir burjuva anayasası ile iki veya daha çok partiye dayalı parlamenterizme dayanmaktadır. (agy)

Devletin kurulması esnasında birçok sorunlar arasındaki ilişkiler ve değişim halinde olan etnik-ulusal yapılar, henüz tohum şeklinde olduğundan tanınmaları zordur. Bu yüzden, gelişmekte olan ülkelerin federal devletlerinde ulusal-bölgesel özerkliğin şekilleri ilerici bir yapıda oluşturulursa, etnik-ulusal gelişme sorunlarının veya anlaşmazlıkların, tüm ülke halkı ve onun sosyal ilerlemesinin yararına çözümlenmesinde yardımcı olabilir.

Öte yandan ulusal-etnik sorunların ve anlaşmazlıkların çözümünde devletin ve genel olarak subjektif faktörün rolü artacaktır. Böylece gerçekçi ve ülke koşullarına uygun, bilimsel temele dayalı, politik ve devlet hukuku kavramlarına olan ihtiyaç, özellikle sosyalizm yolunu seçmiş olan devletlerde artar. Yüksek bilinç ve bütün toplumun katıldığı bir yönetim ve planlama olmadan sorunlar çözümlenemez. Bu nedenle Lenin de, özgürlüğünü yeni kazanmış, etnik-ulusal yapısı karmaşık ve sosyal ilerleme yolunu benimsemiş olan eski sömürgeler için federal devlet şeklini, "gönüllü olarak kaynaşmaya geçiş" için bir olasılık olarak görmektedir. (Bak. Bütün Eserleri, Cilt 27, s. 145)

O halde gelişmekte olan ülkelerde belirginleşmekte olan çok uluslu konsolidasyon süreçlerinde veya etnik-ulusal zıtlıkların aşırı derecede keskinleştiği durumlarda, ya da devletlerin veya bölünmüş ülke topraklarının biraraya getirilmesinde federatif devlet yapısı, ulusal gelişim sorunlarının çözümünde, ulusal çatışmaların azaltılmasında önemli bir katkı getirebilir. (Bak. Klaus Hutschen..... , Afrika Trans-Sahrasında uluslaşma ve devlet gelişiminin sorunları adlı makalesi, Berlin, 1970)

KIBRIS'TA BİRLİK YOLU

Kıbrıs'taki sağ siyasal çevreler, 1974 sonrasında "de facto" oluşan iki ayrı bölgenin yeniden birleştirilmesinden söz ederlerken, iki ayrı devletten hareketle, merkezi otoritesi zayıf olan federal bir Kıbrıs devletini benimser görünmektedirler. İsmet İnönü'nün 8 Eylül 1964 günü TBMM' nde belirttiği gibi "muahede hükmü dahilinde bulunmak için resmi ağızdan taksim sözü ile değil, federasyon şekli ile münakaşaya başladık" di-

yen resmi federasyon anlayışı, adanın taksimini öngören bir konfederasyonla eşanlamlıdır.

Bilindiği üzere konfederasyonda, biraraya gelen birimlerin halkları arasında ne doğrudan doğruya bir temas vardır, ne de merkezi bir otorite sözkonusudur. Konfederasyonda merkezi otorite, sadece bu temasa izin veren veya vermeyen bölge hükümetleri aracılığıyla halka ulaşmak durumundadır. Oysa bunun aksine federasyonda, merkezi hükümet ile halk arasında dolaysız bir temas vardır. Halk, bölge hükümetlerinin aracılığı olmadan hem merkezi hükümetin oluşumuna, hem de (merkezi hükümetin yetki alanları içinde) o yönetime bağlı olmaktadır. (Bak. Dikshitt, Ramesh Dutta, The Political Geography of Federalism-An inquiry into origins and stability, New York, 1975, s. 3)

Konfederasyonun aksine, federasyonda egemenlik bölünmez, federasyonu oluşturan birimler sadece belli bazı alanlarda özerktirler. Federasyon oluşturulduğu zaman, eyalet devletleri, anayasal sözleşmenin kendini yetkili kıldığı konularda kesin söz sahibi olan merkezi hükümetin kararlarına uymak zorundadırlar. (agy, s.3) Federasyonda merkezi ve bölgesel hükümetler arasında sadece, eşgüdüm değil, ayrıca işbirliği yapılması da zorunludur. (agy, s. 8) Her iki tarafın muhalif duyguları arasında bir denge oluşturmak gereklidir. Ama bu denge öyle oluşturulmalıdır ki, birlikten yana olan güçler, ayrılıktan yana olan güçlere üstün gelmelidir. Wheare'ın dediği gibi (Bak. Federal Government, London, 1963) eğer sözkonusu toplumlar kendilerini bağımsız bir hükümete ayak uydurmaya hazırlanmamışlarsa, federal hükümetin ilk önkoşulu sağlanmamış demektir. Bu çok önemli bir noktadır. Çünkü Riker'in belirttiği gibi (Bak. Federalism: Origin, operation, Significance, Boston 1964, s. 11) federalizm, birlik isteyen ve ondan umutlu olan ulusal birlikler ile daha geniş yerel denetim isteyen bölgesel hükümet yetkileri arasında olan bir pazarlıktır. Aslında "gerçek bir federal hükümet, federasyona katılan her devletin, ulusal bağımsızlığının inkarı demektir." (Bak. Dicey, A.V. Introduction to the study of law of the Constitution, London, 1889)

FEDERAL HÜKÜMET İÇİN BAZI ÖNKOŞULLAR

Ramesh Dutta Dikshit, yukarıda alıntıları ile birlikte aktardığımız kitabında yine Wheare'a atıfta bulunarak onun "Federal Hükümet İçin Bazı Önkoşullar" adlı bölümünde federalizmin kökenlerine ilişkin olarak gerekli gördüğü ve birlik-ayrılığa ilişkin bazı faktörleri belirginleştirmeye çalıştığını yazıyor. Hepsi de ABD, İsviçre, Kanada ve Avustralya'da ilgili toplumlar arasında birlik isteğini oluşturmak için uygulanan aşağıdaki faktörleri Wheare şöyle sıralamaktadır:

1 - Ortak savunma ihtiyacı.

2– Bazı dış güçlerden bağımsız olma isteği ve sadece birlik yoluyla bağımsızlığın kazanılabileceğinin anlaşılmış olması.

3 Birlikten ekonomik yarar sağlama beklentileri.

4– Federal birlikten önce, sözkonusu birimlerin belli siyasi hedef birliği.

5– Coğrafi komşuluk ve

6– Siyasi kurumların benzerliği

Burada vurgulanması gereken nokta, Wheare'nin birlik için gerekli olan bu önkoşullar listesine dil, "ırk", din veya milliyet gibi faktörleri almamış olmasıdır.

KIBRIS'TA DURUM

Kıbrıs somutunda sözkonusu önkoşulları gözden geçirmekte yarar vardır.

1 - Kıbrıs Adası üzerinde 400 yıl birarada yaşamış olan Türk ve Rum toplumlarının ortak savunma ihtiyacı var mıdır? Evet, hem de ülkeyi bölüp, ada halkının sosyal kurtuluş mücadelesini engelemek isteyen emperyalizme karşı, onun saldırı örgütü NATO'ya karşı Kıbrıs'ın NATO' nun etki alanı içinden çıkması için özellikle Kıbrıs Türk liderliğinin tutarlı bir bağlantısızlık politikasını benimsemesi ve uygulaması kaçınılmazdır.

2– Kıbrıs'ın tam bağımsızlığının birlik yoluyla kazanılacağını kavramış olan ilerici ve demokratik güçler açısından, emperyalizmin ve onun askeri üslerinden olduğu kadar "anavatan"lardan da bağımsız olmak istemi geçerlidir.

3– Birlikten ekonomik yarar sağlama beklentileri, özellikle Kıbrıs Türk toplumunun emekçi kesimlerinde yaygındır.

4– Federal birlikten önce Kıbrıs Türk ve Rum taraflarının belli siyasi hedef birliği, belli siyasi partilerin sınıfsal bakış açıları doğrultusunda halen sözkonusudur. Bu siyasi hedef birliği, demokratik bir sistemde daha da kristalleşecektir.

5– Coğrafi komşuluk, ikiye bölünmüş küçük bir ada olan Kıbrıs'ta başka yerlerdekinden daha uygundur.

6– Siyasi kurumlar açısından, benzerlik olmasına karşın her iki taraftaki demokratik hayatın olgunluğu açısından farklar vardır. Ancak bu da, herhangi bir dış karışma olmadan karşılıklı dayanışma ve özellikle anti-demokratik unsurların etkisizleştirilmesiyle geliştirilebilir ve hatta etnik-ulusal esasa göre değil, sınıf temeline dayalı ortak politik örgütlenmelere gidilebilir.

Gözden uzuk tutulmaması gereken nokta, Kıbrıs somutunda sorunun çözümlenmesinin, bir yandan adanın emperyalizmin ve yeni sömürgeciliğin etkilerinden ve askeri üslerden arındırılmasına bağlı iken, öte yandan da ana sorun olan içteki milliyetler sorununun nasıl çözümleneceğine bağlı olduğudur. Ama yine de tayin edici faktörün, her iki toplum arasındaki ulusal farklılıklar olmayıp, ülke içindeki ve uluslararası plandaki sınıf mücadelesi olduğunu vurgulamak gerekir.

Sorun, burjuva çevrelerinin öne sürdüğü gibi, Kıbrıs'ta hangi toplumun hangisini yöneteceği sorunu değil, tüm ada yüzeyinde hangi sınıfın iktidarı elinde bulunduracağı sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

Kıbrıs Dosyası ...

Kıbrıs sorunu, günden güne çetrefil bir hale gelerek, getirilerek çözümlenmeden varlığını sürdürüyor. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın önerilerinin New York'ta tartışıldığı sırada hazırladığımız, bir belgesel döküm niteliğinde aşağıda sunduğumuz çalışma, umuyoruz ki, özellikle bulanıklaştırılmış bu soruna duru bir bakış açısı sağlamaya yardımcı olmakta ve ilerde yapılacak araştırma ve incelemeler için bir zemin niteliğini taşımaktadır.

KIBRIS'IN TAKSİMİNE İLİŞKİN İLK ÖNERİLER

"... Kıbrıs meselesinde en enteresan hâl tarzını Forum Dergisi ortaya atmıştır. Bu dergi ilk defa olarak 'taksim' formülünü ileri sürüyordu. İmzasız olarak yayınlanan bir makalede (Bak: 'Kıbrıs! Kıbrıs! Kıbrıs!' Forum –Ankara–, 15 Temmuz 1955, Sayı: 32, s. 6-8, Doç.Dr. Fahir Armaoğlu, Forum'daki bu makalenin kendisi tarafından yazıldığını dipnot olarak belirtmektedir.) makalenin yazarı, adanın bir bütün olarak Yunanistan'a veya Türkiye'ye verilmesinin imkansızlığını belirttikten ve üçlü müşterek idare şeklinin de pratik bir hâl çaresi olmadığını söyledikten sonra, adanın İngiltere'nin elinde kalmasının Türkiye'nin güvenliği için iyi olduğunu, lâkin bu durum devam ettikçe İngiltere'nin adada kalamıyacağına işaret ediyor ve en iyi hâl çaresinin de, adanın Türkiye ile Yunanistan arasında 'taksim' edilmesi olacağını bildiriyordu. Mamafih, makalede, taksim'den doğacak bazı güçlüklere de işaret ediyor; fa-

kat bu güçlüklerin en az mahzur vasfını taşıdıkları da belirtiliyordu...." (Doç.Dr. Fahir Armaoğlu, 1955 Yılında Kıbrıs Meselesi ve Türk Hükümeti ve Türk kamuoyu AÜSBF Dergisi, Temmuz 1959, No: 2-3, s. 69)

* * *

"Cyprus: Conflict and Conciliation 1954-1958" adlı kitabın Ohio State University Press, Colombus Ohio, 1967) yazarı Stephan G.Xydis, kitabının 618. sayfasında şöyle yazmaktadır: "12 Eylül 1955 günü Atina'daki New York Times gazetesinin muhabiri Alexander C.Sedgwick ile yaptığım konuşmada aldığım notlara göre, hükümet çevreleri dışında taksim fikrinin dolaşması, 1956 yılında önceye rastlamaktadır."

* * *

"Meclisin 25 Şubat (1956) oturumunda ise, Manisa bağımsız milletvekili Hikmet Bayur 'taksim' teklifini ileri sürmüş ve şöyle demiştir:

"Yunanlılar her fırsatta birşeyler isteyecekler ve bu suretle bir gün gelecek Kıbrıs Yunanistan'la birleşecektir. Bu bakımdan Türk hükümetinin başka bir yol tutması gerekmektedir. Teklifim şudur: Hindistan'la Pakistan'ın birbirinden ayrıldığı gibi, Kıbrıs'ın Türk sahillerine yakın olan kısmı bize, diğer kısımları da Yunanistan'a verilmelidir." (Bak. Cumhuriyet, 26 Şubat 1956)

Taksim ilk defa Forum Dergisi tarafından 1955 Temmuzunda ortaya atıldığı zaman nasıl bir yankı uyandırmamışsa, bu sefer de bir milletvekili tarafından desteklenen bu görüş, ne Türk parlamentosu çevrelerinde, ne de kamuoyunda herhangi bir sempati ile karşılaşmamıştır. Hatta tenkit bile edilmiştir. Meselâ Usul Gazetesi'nde Ahmer Şükrü Esmer, Hikmet Bayur tarafından yapılan bu teklif üzerine şunları yazmıştır:

"Sayın Bayur'un teklifi yeni değildir. Kendisinden önce bu teklif Forum Dergisi'nde çıkan bir yazıda ileri sürülmüştü. Gerekçesi de, bizim Kıbrıs hakkındaki görüşümüzün kuvvetli olmadığı faraziyesine dayanmaktadır. Halbuki Türkiye'nin Kıbrıs karşısındaki vaziyeti, Yunanistan'ın aldığı vaziyetten daha kuvvetlidir... Kaldı ki, nüfusun tevzi şekli Kıbrıs'ın ikiye bölünmesine elverişli de değildir. Taksime gidilecek olursa, Türkler ve Rumlar adada yeniden tevzie tabi tutulmalıdır ki, bu da otuz küsur sene evvel yapılan nüfus mübadelesine benzer bir muameleyi getirecektir. Yalnız, Yunanistan'ın görüşü hâkim olacaksa, Kıbrıs'ın bütününü kaybetmektense, bir parçasını kurtarmak da şüphesiz müreccahtır." (A.Ş.Esmer, 'Kıbrıs ve Türkiye', Ulus, 2 Mart 1956). (Doç.Dr.Fahir H. Armaoğlu, Kıbrıs Meselesi 1954-1959, Türk Hükümeti ve Kamuoyunun

Davranışları–Karşılaştırmalı İnceleme, AÜSBF Yayınları, NO: 156-138, Ankara 1963, s. 213-214)

* * *

"(İngiliz muhafazakâr milletvekili) Walter Elliot, Times Gazetesinin 17 Temmuz 1956 tarihli nüshasında yayınlanan bir mektubunda taksim fikrini öne sürmüştü... (iki gün sonra) 19 Temmuz 1956'da Avam Kamarasında yaptığı bir konuşmada adanın taksiminin bir çözüm şekli olarak ciddi bir şekilde düşünülmesi gerektiğini söyledi" (556 H.C. Deb. –5th ser–p. 1422'den aktaran Stephan G.Xydis, agy, s. 617)

* * *

"Ortaya atmış olduğumuz taksim fikri, bugüne kadar ne hükümet, ne de muhalefet partilerince açıkça ve resmen benimsenmiş değildir... Taksim tezinin hele şu sıralarda tarafımızdan resmen ortaya atılması takdirinde, Yunan emellerinin başarıya doğru ilerlemesine set çekmenin mümkün olduğuna inanıyoruz." (Forum, 1 Eylül 1956, 'Kıbrıs İşi Son Safhada Mı?', Sayı: 59, s. 6'dan aktaran F.Armaoğlu, agy, s. 258)

* * *

"... Ortada bir taksim fikri dolaşmaktaydı. Gerçekten, bu sırada Türkiye'nin Atina Büyükelçisi bulunan Settar İlksel 7 Temmuz 1958'de Anadolu Ajansına yaptığı bir açıklamaya göre, Türkiye ile Yunanistan arasında bir taksim meselesi bahis konusu olmuştur. Bu kısa açıklamasında Settar İlksel şunları söylemişti: "Taksim fikrine evvelâ Yunan Hariciye Vekili (Averof) ortaya atarak benimle vaki iki görüşmesinde ileri sürmüştür. Filhakika 7 Temmuz 1956 tarihindeki birinci mülakâtımızda Averof, bu fikri ifade ve izah eylemiş ve bil'ahare aynı mevzua avdet etmiştir." (Zafer Gazetesi, 8 Temmuz 1958'den aktaran Armaoğlu, agy, s. 268)

* * *

"Kıbrıs'ın taksimi fikrinin kim tarafından önce ortaya atıldığı meselesi hâlâ tartışılmaktadır. Bir yerde işaret ettiğim gibi, bunu Averof oradaki Büyükelçimiz Settar İlksel'e söylemişti. Bunu Sektar İlksel'in kendisinden dinledim. Bizim Dışişleri Bakanlığındaki dosyaları incelediğim zaman da orada gördüm. Sonradan bu nokta Averof'a sorulmuş. Kıbrıs üzerine bir kitap yazmış olan Robert Stepheno kitabının 149. sa-

hifesinde bu iş hakkında Averof'un izahını şöyle anlatıyor: "Settar İlksel'le konuştuğumuz zaman ben kendisine şunu söyledim, eğer siz Kıbrıs'ı yarı yarıya taksim etmek istiyorsanız bu tam bir delilik olur. Benim bunu kabul etmemin herkes tam bir delilik olduğunu düşünür." Averof devamla: Ben bunu söylerken, yani sizin aklınızdan Kıbrıs'ı yarı yarıya taksim etmek geçiyor. Bu bir delilik olur. Bizim bunu kabul etmemiz bir delilik olur. O anda düşünemedim ki, yani % 50'ye razı değilim, daha azına razıyım anlamı bu cümleden çıkarılabilir, bunu düşünmedim. Bunu söylerken taksimin daha az oranlarla yapılmasına razı oluruz gibi birşey zihnimden geçmedi. Self-determination'a gidildiği zaman ne yapacaktır. (Plebisit) yapılacak, yani halk oylamasına başvurulacak, halk oylamasında da demokratik usullere göre çoğunluk Rumlar olduğu için, Rumlar ENOSİS isteyeceklerdi. Demek ki halk oylaması da işi ENOSİS'e götürecekti. Benim bu taksim konusunda Settar İlksel'le temasımın anlamı bundan ibarettir. "Biz Yunanlılar mümkün olan her biçimi görüşmeye amadeyiz' dedim. Örneğin şöyle sunardım, mümkün olan biçimlerden birincisi 'Yunanistan'la ENOSİS'tir. İkincisi Türkiye'yle ENOSİS'tir. Üçüncüsü bağımsızlıktır. Dördüncüsü taksim'dir. Kıbrıslılar, Kıbrıslı Rumlar neyi kabul ederlerse biz de onu kabul ederiz" dedim diyor Averof.

Anlaşılıyor ki, pekâlâ Averof'la Settar İlksel arasında böyle bir konuşma geçmiş ve pekâlâ Avarof o zaman taksimi gözönünde tutmuş. Ancak sonradan Yunan kamuoyunda, Yunan muhalefetinde teklifler başlayınca, Kıbrıs'ta Makarios, Grias ve EOKA örgütü taksim fikrine büyük tepki gösterince, Averof, sonradan kendisine göre, bu şekilde bir izaha sapmış oluyor." (Nihat Erim, Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs, Ankara 1975, s. 31-33).

* * *

"14 Ekim (1956) günü çıkan Atina gazeteleri, Kıbrıs meselesi için yeni bir hâl çaresi bulunduğunu, New York Times Gazetesinin Londra' dan verdiği bir haberi ele alarak, taksim fikrinin Amerika tarafından da ciddi müzâkerelere konu olduğunu, buna göre Kıbrıs'ın Türkiye'ye bakan Kuzey kısımlarının Türklere, Güney kısımlarının da Rumlara verileceğini yazmışlardı. (Hürriyet, 15 Ekim 1956'dan aktaran Armaoğlu, agy, s. 268)

* * *

"Başbakan ile görüştüğümüz gün (16 Kasım 1956) iki önemli şey söylemişti:

1. Pakistan gibi Türkiye'ye dost devletler, bizi desteklemeye hazır olduklarını bildirmekte, fakat istediğimizi, tezimizi bir sağlam hukuk dayanağı üzerine oturtmamızı tavsiye etmekteymişler.

2. Bir emekli Amerikan generali Ankara'ya gönderilmiş. Taksimi adeta telkin etmiş, olumlu karşılamış. Bu general Başkan Eisenhover'in arkadaşıymış. (Erim, agy, s.18)

3. ...Ortalama hâl şekli Kıbrıs adasının taksimidir.

Taksim fikri Türkiye, Yunanistan, İngiltere, Amerika hükümetleri arasında gizli, resmi veya yarı resmi bazı görüşmelerde ele alınmıştır. Belçika Dışişleri Bakanı M.Spaak bu yolda aracılık etmeyi önermiştir. Dolayısıyla öğrendiğime göre, Yunanistan adanın kuzeyinde dar bir şeridi Türkiye'ye bırakmayı düşünürmüş. İngiltere müsteşarı Sir Ian Kirk Patric kuzeyden güneye bir çizgi ile adayı yarı yarıya ve doğusu Yunanistan'a, batısı Türkiye'ye verilmek üzere paylaştırmak istemiş. Sayın Başbakan yarı yarıya taksimi istemek fikrinde olduğunu söyledi. Meseleyi Mr. Dulles'in temsilcisi olarak buraya gelen General Holmes'e de fevkalâde ihtiyatlı bir dille ve belki mümkün olur şeklinde açmış. Kıbrıs'ın, başlıca Yunanistan ve Türkiye arasında, belki İngiltere'ye de bir üs bölgesi vermek şeklinde taksimi self-determination ilkesinin adil bir suretle uygulanışı demektir..." (Erim, agy, s. 22)

"...Kıbrıs'ın taksim fikrini destekleyecek hukuki ve insani prensip self-determination'dur. Aynı projeyi güçlendiren siyasi icap, Türkiye'nin ve Bağdat Paktı ile NATO'nun güveni için, adanın askeri gücü yüksek ellerde bulundurulması ihtiyacıdır. Taksim önerisinin kabul edilmesi ihtimali gözönünde tutularak, Türkiye bakımından Kıbrıs'ın ne biçimde bölünmesinin daha elverişli olacağı; askeri, ekonomi ve adadaki Türk nüfusunun menfaatleri gözönünde tutularak, şimdiden yetkili uzmanlara tesbit ettirilmelidir. (Erim, agy, s. 24)

* * *

"14 Aralık 1956'da yapılan NATO Bakanlar Konseyi'nde, üyelerin aralarındaki anlaşmazlıkları kendileri çözemedikleri takdirde, başka bir milletlerarası mercie gitmeden önce, bunu NATO çerçevesi içinde çözümlemeleri karar altına alındığı halde, Yunanistan, Birleşmiş Milletlere yapmış olduğu müracaatı geri alıp, bunu NATO'ya havale etmekten kaçınmıştır." (Dışişleri Bakanı Vekili Ethem Menderes'in TBMM'nin 28 Aralık 1956 tarihindeki toplantısında yaptığı konuşmadan aktaran Armaoğlu, agy, s. 285-286)

* * *

"Son olarak taksim fikri, 9 Aralık 1956 günü Avam Kamarası'nda İngiltere Sömürgeler Bakanı Lennox-Boyd tarafından, İngilizlerin çift self-determination hakkı görüşü maskesi altında (yani adada yaşayan hem Rumlara, hem de Türklere ayrı ayrı kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin uygulanması), İngiltere hükümetinin, eğer uluslararası stratejik durum buna izin verirse ve muhtariyet (self-government) memnuniyet verici şekilde çalışacak olursa, düşünebileceği muhtemel çözüm şekillerinden biri olarak ortaya konmuştu. (Bak. 262, H.C Deb. –5th Ser. p. 1272)". (Xydis, agy, s. 89)

Sözkonusu konuşmayı Türkçe kaynaklardan aktaralım: "Milletlerarası ve stratejik durum müsaade edince, İngiliz hükümeti self-determination prensibinin tatbiki meselesini tekrar tetkike hazır olacaktır. Böyle bir hâl vukuunda İngiliz hükümeti bu hakkın, Kıbrıs'taki Türk ve Rum cemaatlerinin istikbalini tam bir serbestiyle kararlaştırılmasını temin edecek bir şekilde kullanmasına nezaret edecektir.

Daha açık bir şekilde ifade etmek lâzım gelirse, İngiliz hükümeti, Kıbrıs'taki gibi gayet karışık bir ahali için self-determination hakkının tatbiki için muhtelif hâl çareleri arasına, adanın taksimi hususunun da ithal edilmesi gerektiğini kabul etmektedir." (Ayın Tarihi, Aralık 1956, Sayı: 277, s. 325'ten aktaran Armaoğlu, agy, s. 277)

Xydis şöyle devam ediyor: "Lennox-Boyd aynı gün, Raddiffe'in hazırladığı ve Kıbrıs'ta muhalefeti öngören anayasa tasarısını da sunmuştu. Sömürgeler Bakanı, daha önceden Yunan hükümetine Karamanlis aracılığı ile iki önerinin (yani çift self-determination ile Raddiffe planının) birbiriyle bağlantılı, ama bir tek bütün olarak sunulduğunu bildirmişti. (Bak. Karamanlis'in 27 Şubat 1959 günü Yunanistan parlamentosunda yaptığı konuşma, Tutanaklar, s. 368) Şu da eklenmelidir ki, Yunanistan hükümeti, 1957 yılı Şubat ayı başında, Londra'daki maslahatgüzarından şu bilgiyi almıştı: Londra'daki Türk elçisi Birgi, Yunan maslahatgüzarına, Ingiltere hükümetinin kendisine veya Ankara'ya taksim konusunda birşey iletmemiş olmasına rağmen, 100 bin kadar Kıbrıslı Rum ve Türk'ün gönüllü olarak yer değiştirmesi ve adadaki iki bölgede İngiliz üslerinin korunması için planlar hazırladığını söylemiştir.

"Lennox-Boyd'un 19 Aralık'da Avam Kamarası'ndaki konuşmasını yapmasından bir ay önce, Türkiye hükümetinin Kıbrıs sorununun çözümü için adanın taksiminden yana olduğuna ilişkin bir başka olgu da şudur: ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisi E.R.Williams, 9 Kasım 1956 günü, Yunan makamlarınca 'bilinen söylenti' olarak kabul edilen ve adanın taksimine ilişkin İngiliz planını tartışmış ve Türklerle diğer NATO'lu müttefiklerin bu planı benimsediklerini belirtmiş, ama Hispaniola örneğinde olduğu gibi adanın Haiti ile Dominik Cumhiriyeti arasında taksim edilmesi ardından ilişkilerin gerginleştiğini gözönünde bulundurarak

pek cesaretli olmadıklarını söylemişti." (Xydis, agy, s. 89)

Xydis, Raddiffe planının Yunanistan tarafından reddedilme gerekçesini, Karamanlis'in Yunanistan Parlamentosunda 27 Şubat 1959 günü yaptığı konuşmadan şöyle aktarır: "Plan, Türkler ve Rumlar için çifte self-determination fikrine dayalı idi ve adanın taksimine yol açacaktı." (Bak. Tutanaklar, s. 368), (agy, s. 605'deki not)

"Self-determination ilkesi, Temmuz 1956'ya kadar Sir Antony Eden tarafından konuşmalarında açıkça kullanılmıştı, ama Aralık 1956' da temelli olarak karşı çıkıldığı zaman İngiltere hükümetinin self-determination derken kasdettiğinin adanın taksimi olduğu ortaya çıkmıştır." (Xydis, agy, s. 89)

"Türkiye bakımından Raddiffe tasarısının özelliği, Kıbrıslıların idaresine bırakılan alanlarda Türklere ayrıca bir çeşit muhtariyet tanınmış olmasıydı. Bu muhtariyet kurulacak idarenin her bölümünde gözönüne alınmıştır." (Ayrıntılı bilgi için bakınız. Prof.Dr. A. Suat Bilge, Kıbrıs Uyuşmazlığı makalesi –Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965), A Ü SBF Yayınları No: 279, 1969, s. 376 ve sonrası)

* * *

"...Türk hükümeti taksim tezini 20 Aralık 1956'da Başbakan Menderes'in Anadolu Ajansına verdiği bir demeçte resmen kabul etmiştir. Fakat bu, bir gün önce, İngiltere Sömürgeler Bakanı Lennox Boyd'un Avam Kamarasında verdiği demeçte, Kıbrıs meselesinin nihai hâl çaresi olarak taksimin de düşünüldüğünü belirtmesi üzerine olmuştur. Yoksa, Yunanistan'ın teklifi üzerine değil" (Armaoğlu, agy, s. 268)

".....Türkiye taksim tezini benimsedikten sonra, Yunanistan, bütün Kıbrıs meselesi boyunca, taksim fikrine şiddetle cephe almıştır. Demek oluyor ki, 7 Ekim 1956 sabahı Averof Türk Büyükelçisi Settar İlksel'e taksimden söz ederken, samimiyetle hareket etmiyordu ve Türk hükümeti de bu nokta üzerinde herhalde düşünmüş olmalıdır..." (agy, s. 269)

* * *

"Taksim tezi 18 Ocak 1957 günü TBMM Bütçe Komisyonunda Dışişleri Bakanlığı bütçesi görüşülürken de bahis konusu edilmişti. Öğleden sonra devam eden toplantılara Başbakan Adnan Menderes de katılmış ve konuşmasında, Türk hükümetinin, adanın ne şekilde taksimini düşündüğünü şu sözlerle belirtmiştir:

"Biz adada halk olarak yüzde 18'iz, onlar yüzde 82'dir. Adanın taksimi de bu nisbetler dahilinde olsun demiyoruz. Bu, ancak, Yunanistan' ın tezi olmak lâzım gelir. Bize göre, taksimde ada halkının mal ve mülk-

leri de esas alanmalıdır. Adayı ikiye taksim ederiz. Yeter ki Türk vatandaşlarına nigehban bir parça bulunsun ve üzerinde bayrağımız dalgalansın. Oradaki Türk kuvvetleri, hudut ötesindeki hâdiseleri kontrol edebilsin. Bütün Türklerin mutlaka bizim tarafımıza gelmesi lâzım gelir diye bir kaide yoktur. Mubadeleyi ihtiyari de telâki edebiliriz." (Bak. Ayın Tarihi, Ocak 1957, Sayı: 278, s. 133)

"Başbakan Menderes'in bu sözleri de gösteriyor ki, taksimle güdülen ilk amaç, Türk askerinin adaya ayak basmasıydı. Ayak basılan bu parçanın mümkün olduğu kadar geniş olması için de, nüfus esasını değil, toprak mülkiyeti esasını savunuyordu." (Armaoğlu, agy, s. 297-298)

* * *

"Burada bir başka noktaya değinmek gerekiyor: Birleşmiş Milletler Asamblesi'nde 1957'deki karar kabul edildikten sonra, Nassau'da Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Eisenhower ile İngiltere Başbakanı Macmillan arasında önemli bir buluşma oldu. Bu buluşmada iki devlet dünya meselelerine ortak bakışlar tesbit ederken, Kıbrıs meselesine de değindiler. Kıbrıs meselesinde o ana kadar İngiltere'nin güttüğü politikayı Amerika'nın da beğendiği söylenmekle beraber, bundan böyle işe NATO içinde de önem verilmesini kabul ettiler. Görünüş odur ki, bu tarihten sonra gerek NATO, gerekse Amerika Birleşik Devletleri Kıbrıs davasıyla daha yakından ilgilendiler. Nassau toplantısı 20-24 Mart 1957 arasında olmuştu. Yine Nassau toplantısında, Kıbrıs meselesinin bundan sonra Türk ve Yunan hükümetleri arasında doğrudan bir anlaşma sağlayacak şekilde yürütülmesi de kararlaştırılmıştı." (Erim, agy, s. 77)

* * *

"...Prof. Nihat Erim, 12 Ocak (1958)'de Ankara'da yaptığı basın toplantısında, yine taksim tezine dayanan başka bir formül ortaya atmıştır. Prof. Erim'in formülüne göre, Kıbrıs Türkleri adada ayrı bir bağımsız devlet meydana getirmeliydiler. Bu kadar küçük bir devletin olup olmayacağı hususunda ileri sürülebilecek itirazlara karşılık da, Prof. Erim, İzlanda devletini göstermiş ve bu devletin nüfusunun Kıbrıs Türklerinden daha fazla olmadığını söylemiştir. (Bak. Hürriyet, 13 Ocak 1958, Armaoğlu, agy, s. 406)

* * *

"...İngiltere (Macmillan Ortaklık) planını nihayet 19 Haziran 1958' de açıklamıştır. Haziran ayı başından itibaren planın mahiyeti hakkında

söylentiler çıkmağa başlamıştır. Bu ilk haberler, Türk hükümeti için de tatmin edici olmamış olmalı ki, taksim tezine milli bir mahiyet vermek üzere, bu tezi şimdi milli heyecanlara dayandırmak yoluna gitmiş ve 1955'den beri ilk defa olarak Kıbrıs mitinglerine izin vermiştir. Hükümetin bu yeni politikası, 1958 Haziran ve Temmuz aylarında bütün memleketi bir mitingler dalgasının kaplaması sonucunu vermiş ve "Ya Taksim! Ya Ölüm" nidaları yurdu bir baştan bir başa kaplamıştır." (Armaoğlu, agy, s. 429-430)

* * *

"....İngiltere hükümeti, 15 Ağustos'ta bir bildiri yayınlayarak, Yunan ve Türk hükümetleri ile yapılan görüşmeler sonunda, 19 Haziran planında bazı değişiklikler yaparak, bu değişmiş 15 Ağustos planını 1 Ekim 1958'den itibaren Kıbrıs'ta uygulamaya karar verdiğini açıklamıştır... Türk hükümeti bu yeni planı kabul ettikten sonra, Burhan Işın'ı Türkiye'nin Kıbrıs'taki temsilcisi olarak tayin etmiş ve 6 Ekim'den itibaren de bazı şehirlerde ayrı ayrı Türk ve Rum belediyelerinin kurulması için gerekli çalışmalara başlanmıştır.

Yunanistan'ın yeni plan karşısındaki davranışı ise, bu plana karşı Yunan hükümetinin İngiltere'ye verdiği ve 19 Ağustos'da Atina'da açıklanan resmi cevapta belirtilmişti. Türkiye'nin de Kıbrıs'ın idaresinde söz sahibi olması, her iki cemaat için ayrı meclislerin kurulmasının kabulü, ayrı belediyeler kurulması ve nihayet Atina görüşmelerinde Yunanistan'ın ileri sürdüğü değişiklik tekliflerinin İngiltere tarafından gözönünde tutulması sebebiyle, Yunanistan bu planı da reddetmişti. (Armaoğlu, s. 480-481)

* * *

"Türk hükümeti, Birleşmiş Milletlerde savunacağı görüşün unsurlarını daha müzakereler başlamadan Dışişleri Bakanı'nın ağzından açıklamış bulunmaktaydı. Bu müzakerelerde Türkiye'yi temsil eden Fatin Rüştü Zorlu, 21 Kasım 1958'de New York'da North American Newspaper Alliance Ajansına verdiği demeçte (Bak. Zafer, 22 Kasım 1958), Türkiye'nin bağımsızlığa karşı olduğunu belirtmiş ve bu muhalefetini iki sebebe dayandırmıştır: 1) "Devamlı mücadelelere sahne olan bir bölgede bulunması ve barındırdığı yarım milyon nüfusun hasım iki cepheye bölünmüş olması hasebiyle, Ada, derhal bir entrika merkezi olacak ve esasen sulh ve istikrara kavuşamamış olan Ortadoğu'da durumu daha nazik bir safhaya sokacaktır." 2) "...bağımsızlık imkansızdr. Çünkü bağımsız bir devletin ilk şartı bir milletin varolmasıdır. Kıbrıs milleti ise yoktur. Sa-

dece kendilerini Türk ve Yunan milletlerinin bir parçası sayan Türk ve Rum cemaatleri vardır. " İngiltere'nin 15 Ağustos planını Türkiye'nin kabulü için de Zorlu, "İngiliz planı Kıbrıs Türkleri için ideal bir hâl çaresi olmamakla beraber, şimdilik bu planı kabul etmiş bulunuyoruz. Zira, Türk ve Rum cemaatleri için ayrı meclisler öneren bu plan..." diyerek, planın adeta bir taksim unsuru ihtiva etmekte bulunmasına önem vermiştir. Zorlu, ideal nihai hâl çaresinin de taksim olduğunu bir kere daha belirtmiş fakat "iki bağımsız devletin hüküm sürdükleri adalar vardır. Meselâ, Dominik Cumhuriyeti ile Haiti'nin durumu taksimin mesut bir netice verdiğini pekâlâ ispat etmektedir." demiştir ki, bunun anlamı, şimdi Türkiye'nin Kıbrıs'ta bağımsız tek bir devlet değil, fakat bağımsız iki devlete taraftar olmak suretiyle, bağımsızlıkla taksimin birleştirme yoluna gittiği idi. Tabiatiyle bu, Türk hükümeti bakımından yeni bir durum teşkil etmekteydi. Zorlu, bu son yeni noktayı, 23 Kasım'da yine New York'ta United Press International'a verdiği demeçte de (Bak. Zafer, 24 Kasım 1958) tekrarlamış ve "Adanın içinde bulunduğu özel şartlar dahilinde Kıbrıs halkına bağımsızlık prensibi kabul edilirse, bunun adada yaşayan her iki halka da tanınması lâzımdır." demiştir. Bu sözlerden çıkarılacak bir diğer sonuç da şu oluyor ki, Türk hükümeti, Yunanistan'ın şimdi ortaya atmaya hazırlandığı bağımsız Kıbrıs fikrinin Birleşmiş Milletlerde tasvib ve destek görmesinden endişeye kapılmış ve böyle bir ihtimali Türkiye lehine de çevirebilmek için zemin hazılamak istemiştir." (Armaoğlu, agy, s. 496-497)

* * *

"... 16-18 Aralık (1958) tarihleri arasında yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısı, anlaşmaya doğru giden ilk belirli adımların atılmasını sağlamıştır... Konsey toplantıları dışında, bir yandan Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları ile İngiltere Dışişleri Bakanı arasında, bir yandan da Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları arasında Kıbrıs konusunda görüşmeler yapılmıştır... Türk-Yunan-İngiliz görüşmelerinin Kıbrıs'ın bağımsızlığı etrafında cereyan etmiş olduğunu söyleyen Averof, "aynı zamanda, Türkiye'nin müdafaa ettiği taksim fikri ile Yunanistan'ın savunduğu ENOSİS fikri terkedilmektedir." demiştir. (Cumhuriyet, 21 Aralık 1958), (Armaoğlu, agy, s. 508-509)

* * *

"... Türk hükümetinin, taksimden vazgeçip, şimdi Kıbrıs'ın bağımsızlığını kabul etmesi, (Zafer Gazetesi'nin 14 Şubat 1959 tarihli ve 'Kıbrıs Davası' başlıklı başyazıda), şu sebeplerle açıklanmaktaydı :

"Daha ilk gün dedik ki, 120.000 Kıbrıslı Türkün akibeti, bizi alâkadar eder. Keza ilk günden itibaren ileri sürdük ki, Kıbrıs, devletimizin emniyeti bakımından bizi kayıtsız bırakmaz, Yunanistan'ın 'enosis' yani 'ilhak' taleplerinin karşısına 'taksim' talebimizi bu sebeple şart koştuk. Binaenaleyh, 'taksim', 'enosis'e karşı bir sürgü idi. Kıbrıs'ın bir bütün olarak Yunanistan'a ilhakı tehlikesi kalkınca, 'taksim'in de buna uyması ve bir karşı koyma formülü olmaktan çıkarak, hem 120.000 Türkün kaderine ve hem de vatanımızın müdafaa stratejisine uygun bir şekle girmesi lâzımdır. Aksitakdirde mesele bizim yüzümüzden bir çıkmaza girmiş olurdu. Binaenaleyh toprak taksimi yerine, Adaya tesahüp ve onun idaresine tasarruf mevzularında taksime gidildi. Territoryal taksimin yerini hukuk ve idarede taksim aldı ve gene 2'ye 1 nisbeti dahilinde olarak kaldı." (Aktaran Armaoğlu, agy, s. 523)

* * *

"Nihayet son bir soru: Bağımsız Kıbrıs Devleti, varlığını uzun süre devam ettirebilecek mi? Buna inanmıyoruz. Çünkü bu varlığın temeli zayıftır. Birbirine karşı en derin kin ve nefret uçurumları içine düşen iki milli topluluk üzerine kurulmuştur. Üstelik, anlaşmalar, bu uçurumu kapatacak nitelikte değil, aksine genişletecek niteliktedir. Kıbrıs anlaşmaları, iki topluluğun birleştirilmesi değil, birbirinden ayrılması esasına dayandırılmıştır. Bunun böyle olması da zorunluydu. Bugün Kıbrıs'ın durumuna baktığımızda, barış içinde birarada yaşamanın zoraki ve baskılı uygulanışını görmekteyiz. Bu da ne kadar sürer, bunu da gelecek gösterecektir.

İnancımız: Taksim zorunludur..." (Armaoğlu'nun agy'de son sözü, s. 551, 1963, Ankara)

FEDERASYON TEZİNİN TÜRK GÖRÜŞÜ OLARAK İLK DEFA ÖNE SÜRÜLÜŞÜ VE SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN YAKLAŞIMI

"1959 yazında Kıbrıs'ta anayasayı hazırlarken ben bir konuşmamda 'Bu Kıbrıs Devleti Zürich'te ve Londra'da düşünülen Kıbrıs devleti, aslında bir federasyondur. Bu kendisine öz birtakım özellikleri olan bir federasyondur, ama federasyondur' demiştim. Kıbrıs meselesi için 'Kıbrıs suikasti' diye kitap yazan Tzelepy, benim bu sözümü eleştiriyor: 'İşte Türkler taksim fikrinden vazgeçmemişlerdir. Anayasa hazırlık komisyonundaki Türk delegesinin bu sözleri, Türklerin taksim isteklerini gösteriyor. Çünkü federasyon taksim demektir.' Bugün de aynı iddiayı tekrar ettiklerini duyuyoruz ve hiç şaşmıyoruz." (Nihat Erim, Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs, Ankara, 1975, s. 98)

* * *

"Bir değerlendirme yapmak gerekirse Kıbrıs Anayasası ve ona bağlı uluslararası anlaşmalar eğer iyi niyet olsaydı, bu Anayasa'yla ve bu anlaşmalarla, Kıbrıs'ta, Türkler ve Rumlar arasında kendine özgü federasyon yaşayacaktı. Kıbrıs'ta daha 1959'da, 1960'da kendine özgü bir şekil içinde (sui generis) diyebileceğimiz bir biçimde, bir federasyon meydana getirilmiştir. Bu federasyonun herşeyi güzeldi, yalnız birşey lâzımdı iyi işleyebilmesi için: tarafların iyi niyeti!" (Erim, agy, s. 167)

* * *

"Aralık 1963 olayları için, Kıbrıs Anayasa Mahkemesi eski başkanı Profesör Forsthof: 'Bugünkü buhran Baspiskoposun Türk aleyhtarı siyasetinin sonucudur' derken, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel: 'Kıbrıs'ın taksimi hayırlı ve faydalı olur' diyordu." (Murat Sarıca-Erdoğan Teziç-Özer Eskiyurt, Kıbrıs Sorunu, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 2071, İstanbul, 1975, s. 55)

* * *

"...Denktaş ise (Bak. Cumhuriyet, 17 Ocak 1964), Kıbrıslı Türklerin kabul edebilecekleri asgari garantileri şöyle özetliyordu: 1– Türklerle Rumlar arasında maddi temasa (fiziki kontrol) son verilmeli, Türkler kendi bölgelerinde, Rumlar kendi bölgelerinde yaşamalıdır. 2– Türk alayı Kıbrıs'ta kalmalı ve sayısı arttırılmalıdır. Ancak bu garantiler sağlanmazsa çözüm taksim olmalıdır." (Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 58)

* * *

"Başbakan İsmet İnönü'nün, Nisan 1964 ortalarında Time dergisinin Ortadoğu muhabirine verdiği demeç ilgi çekicidir... Kıbrıs'ta çözüm yolu için asgari şartın federasyon olduğunu söyleyen İnönü, muhabirin 'Peki şimdi ne olacak? Bu istekleriniz kabul edilmezse Ada'daki Türkler ya katledilecek, ya Makarios'a boyun eğecekler, ya da Ada'dan kaçacaklar mı?' sorusuna: 'Türkler belki Makarios tarafından katledilecekler, istiyoruz ki, bu, Amerikan tarihine yazılsın' diye cavaplamıştır. (Cumhuriyet, 16 Nisan 1964'den aktaran Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 66-67)

* * *

"...Aynı tarihlerde Türkiye'nin Kıbrıs tezinin federasyon olduğu belirtilmekle birlikte, buna ters düşen yorumlara ve değerlendirmelere

de rastlanıyordu. İnönü, arabulucu Sakari Taomja ile görüşürken federasyon tezi üzerinde ısrar etmiş, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin: 'Bizim tezimiz federasyondur. İstediğimiz coğrafi ayrılık, mahalli muhtariyettir. Adada coğrafi esaslar üzerine kurulacak bölgelerde Türklerin ve Rumların ayrı ayrı yaşamalarının sağlanması ve böylece bu bölgelerde bir güvenlik tesisi ile birlikte, bu bölgelere bağımsızlık tanınmasının Türk hükümetinin tezinin ana hatları olarak arabulucuya ilettiğini' belirmiştir.

Ne var ki, 18 Nisan 1964 günü Türkiye radyolarının günün yorumunda: 'Türkiye adanın güvenliğini, Ada Türklerinin can ve mal emniyeti, nihayet barışın korunması için çareyi taksimde görmektedir. Taksim en kestirme yol haline gelmiştir. Bu olacaktır. Bunu, Yunanistan da bilmelidir...' deniyordu." (Bak.Cumhuriyet, 19 Nisan 1964, Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 68)

* * *

"Sovyetler Birliği adına Khrushchev tarafından Makarios'a verilen özel bir mesajda, Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılması demek olan ENOSİS hareketine Sovyetler Birliği'nin kesinlikle karşı olduğu bildirilmekte ve en iyi çözüm yolu olarak self-determination gösterilmekte idi. Çözüm yollarından biri olarak ileri sürülen taksime de karşı olunan mesajda, Kıbrıs'a dışardan gelecek bir saldırıya karşı Sovyetler Birliği'nin garantisinin sürdürülmesi için Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tarafsızlık politikasından ayrılması gerektiği belirtilmekte idi." (Bak. Cumhuriyet, 13 Nisan 1964' den aktaran Asistan Aysel-İ.Aziz, "1964 Yılında Kıbrıs Bunalımı ve Sovyetler Birliği", AÜSBF Dergisi, Eylül 1969, s. 183-184)

* * *

"... Özellikle, Türkiye'nin isteği ile sorunun NATO'da görüşülmeye başlanması Sovyetler Birliği'nin tepkisi ile karşılaşmıştır. Bu konuda Sovyet basını şiddetli saldırılarda bulunan yayınlar yapmışlardır. Konu ile ilgili olarak Pravda Gazetesinde çıkan bir yazıda şöyle deniliyordu:

"Makarios normal hayatın ve düzenin sağlanması için çaba harcamakta, buna karşılık çabalar emperyalist çevrelerin kışkırtmaları ile baltalanmaktadır."

Ayrıca basında çıkan yazılarda Kıbrıs Türkleri için 'tedhişçi' ve 'asi' terimleri kullanılmaktaydı. (Bak. Cumhuriyet Gazetesi, 17 Nisan 1964) Yine bu sıralarda, Nikita Khrushchev, İzvestia Gazetesi muhabirinin Kıbrıs'daki durum hakkında sorduğu soruyu şu şekilde cevaplıyordu:

"Kıbrıs Adası'ndaki silahlı çatışmalar, bütün Sovyet halkının derin üzüntü ve acısını uyandıran kanlı olaylara ve can kaybına neden olmaktadır. Gene, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının düşmanları, onun barış içinde yaşamasına engel olmaktadırlar. Biz, Sovyet halkı, bağımsızlığı ve hükümranlığı için savaş veren Kıbrıs Cumhuriyeti'ne sempati duymaktayız. Kıbrıs'ın iç sorunlarının çözümlenmesi konusunda her ne şekilde olursa olsun, dış karışmaya Sovyet hükümeti kesin ve sürekli karşı gelmektedir ve bu tavrına devam edecektir. Sovyet halkı, Kıbrıs adasında kan dökülmesine bir son verilmesini, Rum ve Türk toplumlarının tam bir ahenk içinde yaşamalarını arzulamaktadır. Sovyetlerin, Doğu Akdeniz, Yakın ve Ortadoğu siyasetleri, diğer bölgeler hakkındaki siyaseti gibi sosyal sistemleri ne olursa olsun barış içinde birarada yaşama prensibine dayanmaktadır.

"Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının düşmanları, Kıbrıs'daki iki toplum arasına bilerek ikilik tohumları ekmektedirler. Biz, daima bir ulusun diğer bir ulusa karşı tutulmasının aleyhindeyiz. Ulusal ve ırki düşmanlıktan biz daima yabancı kalmışızdır. Bunlar, bizim fikrimizle, bizim komünist inançlarımızla çelişme halindedir. Eğer kimse engel olmazsa, kendi devletinin yönetimi hususunda Rum ve Türk toplumlarının bir anlaşmaya varmaya yetkili olmadıklarından kimsenin kuşkusu var mı? Mensup olduğumuz ulus veya toplum sözkonusu olmaksızın, her ülkede işçi, çiftçi ve aydınlar aynı yararlar ile yaşarlar. Sovyet hükümeti, Kıbrıs Adası'ndaki, şu andaki çatışmanın başladığı günden beri bu tutumunu kesin olarak benimsemektedir.

"Uluslararası husumet kışkırtıldığında, herhangi bir Kıbrıslı vatandaşın Türk ve Rum dahil, kanının akması kimin yararınadır? Bu, Kıbrıs için kendi özel planları olan üçüncü bir kuvvetin emperyalist ve reaksiyonerlerin yararınadır. Bunlar, NATO askeri blokunun yararına adayı silahlı bir köprübaşı haline veya Akdeniz'in doğusunda demir atmış olan NATO'nun batırılmaz bir uçak gemisi haline getirmek istiyorlar.

"Kıbrıs Cumhuriyeti'nin içten dostları, Rum ve Türk bütün Kıbrıslıların memleketlerinin ulusal bağımsızlığının savunulmasında birleşmelerini ve reaksiyonerlerle emperyalistlerin kendi yararları için ulusal husumetleri körüklemelerini etkili bir şekilde hayal kırıklığına uğratmaları hususunda birleşmelerini arzu ederler. Kıbrıs'ın dostları, Türk ve Rum toplumları temsilcilerinin devlet organlarında işbirliği yapmak için çözüm yolu bulacaklarını ve dış etkiler altında kalmaksızın, tek hükümran devletlerini kuvvetlendirmek için tüm çabalarını harcayacaklarına inanıyorlar.

Ülkemizin, ulusal sorunların çözümündeki büyük ve yararlı tecrübesi, uluslar ve halklar arasında meydana gelecek bütün uyuşmazlıkların

halklar arasındaki dostluk ve kardeşlik esasına göre çözümlenebileceği hususunda bir güvendir. Bu tip amaçlar için, silah ve kuvvet kullanma uygun amaç değildir. Uluslar arasındaki nazik ve girift sorunlar silahların yardımı ile çözümlenemez. Kıbrıs'ta kan akıtılması durdurulmalıdır. Gerek Türk ve gerekse Rumlara, ortak vatanları ve Kıbrıs'ın bağımsızlığı için çalışmalarına bir fırsat verilmelidir." (The Current Digest of Soviet Press, Vol. XVI, N: 8, s. 26'dan aktaran Aysel İ.Aziz, agy, s. 185-186)

* * *

"1964 Mayıs başında, Millet Meclisi'nde yapılan görüşmelerde,... N. Erim de görüşlerini açıklarken, mücahitlerin her fırsat ve imkanda teçhiz edilmelerini, bu noktada Devletler Hukuku sıkıntısı olmadığını, ne yapılırsa misilleme olacağını, Kıbrıs Türklerinin Kıbrıs dışına naklinin de düşünülemeyeceğini, bunun dünyaya duyurulmasını ve iki cemaat için ayrı self-determination yapılması gerektiğini belirtmiştir." (Bak. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt 30, 97, Birleşim, 5 Mayıs, 1964, s. 221-226'dan aktaran Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 70)

* * *

"Öte yandan, Türk dış politikasının çizdiği zikzakları adaya koymak bakımından, İnönü'nün Londra ziyareti sırasında 'Observer'e verdiği demece de değinmek gerekiyor. 29 Haziran 1964 tarihli Cumhuriyet Gazetesine göre... İnönü bugünkü durumda tatbiki kabul olan yalnız iki hâl çaresi görmektedir:

1. Mevcut Londra ve Zürich anlaşmalarının müessir şekilde tatbiki..
2. Taksim.

... Türkiye'nin Kıbrıs politikası bakımından burada belirtilmeye çalışılan husus İnönü hükümetinin federasyon ile taksim arasında çizdiği zikzaktır. Cenevre görüşmeleri bu tutumu daha da açığa çıkaracaktır..." (Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 77)

* * *

"(Cenevre görüşmelerinde) Acheson'un bu önerileri karşısında, 15 Temmuz (1964) günü benim ilk tepkim şu oldu:

a) Önerilen sistem kesin bir çözüm getirmemektedir.

b) Garantiler çok karışık olup uygulanışı güçlükler doğurabilecek niteliktedir.

c) Önerinin esası, Yunanlıların kabul etmesine bağlanmıştır.

d) Önerilen arazi parçası, Karpas yarımadası, azdır.

Karşı önerilerimizin ismi ne olursa olsun, Kıbrıs'ta Türkiye'ye arazi verilmesi ilkesinden hareket edilerek ve kriterlere dayanarak bir sınır çizerek, Türkleri bu bölgeye almak gerekir.

Kesin çözümü taksimde görüyoruz. İçten inancımız, ortaya birtakım yeni fiili unsurlar çıkmadıkça, Yunanlılara makul bir şeyin kabul ettirilemiyeceğidir. Bu yeni unsurlar Kıbrıs'a müdahale, Yunanistan dahili durumunda gelişmeler, Makarios'un uzaklaştırılması, Amerika'nın tutumunda değişiklik şeklinde olabilir..." (Nihat Erim, agy, s. 359-360, Acheson Planı ve Cenevre Görüşmelerinin ayrıntıları için aynı yapıta başvurulabilir.)

* * *

"Johnson'un mektubundan, Türk hükümetinin taksim ve federasyon görüşünün dışına çıkan, Rum ve Yunanlıların tezine ödün veren ABD'nin Acheson Planı'ndan sonra, Türk hükümetinin görüşlerini yansıtan İnönü'nün, Millet Meclisi'ndeki 3.9.1964 tarihli konuşmasında şu görüşlere yer verilmekteydi: "..... Sovyet Rusya, hususiyle son zamanlarda yaptığı bütün teşebbüslerinde Kıbrıs Rum cemaati ile beraber Türk cemaatı haklarının mahfuz tutulması lüzumundan bahsetmektedir. Bunun gibi federatif bir devlet olan Sovyet Rusya'nın bizim federasyon şeklinde aradığımız bir hayat yoluna da müsait olması lâzımdır..." (Dışişleri Belleteni, Ekim 1964, Sayı: 2, s. 58'den aktaran Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 83-85, Ayrıca Bak, Cumhuriyet, 4 Eylül 1964)

* * *

7 Eylül 1964 günü TBMM'de Kıbrıs için genel görüşme yapılırken eleştirilere, İnönü'nün isteği üzerine CHP grubu adına karşılık veren Nihat Erim:

"Görüşmelere devam ederek şöyle söyledim: 'Amerika Birleşik Devletleri samimi olarak hâl şekli istiyor mu?' Cevap, 'İstiyor', o halde Ada'yı kesin olarak taksim edelim. Ada'daki Türkleri toplayıp bir tarafa alalım, Rumları oradan çıkaralım, biz Yunanistan'la 1923'te yaptık bu mübadeleleri, acıdır ama bir dâvâ hallolur biter. Bu dâvâ ortadan kalkar. Mr. Acheson şu cevabı verdi:

"Taksim güzel, hakikaten en güzel hâl şekli, hakikaten nazari olarak da en kesin hâl şekli, fakat ahali mübadelesi zordur, ahali mubadelesi birtakım misâller ve Filistin gözönünde olduğu üzere dünya üzerinde büyük gürültüler çıkarır. Bunun tesirlerini önleyebilir miyiz? Üzerinde durulacak bir nokta. Evet bunun üzerinde görüşmeler devam ederken ben de-

dim ki, eğer bu da olmazsa, çünkü Yunanistan'a kabul ettiremeyiz diyor, bu da olmazsa bir federatif sistem üzerinde duruyoruz. Türkler kendi kendilerini idare ederler, dışarıya karşı bir devlet gibi görünür." dedim. Mr. Acheson'un birinci teklifi birinci projesi işte benim üzerinde durduğum, öne sürdüğüm fikirlerden ilham almıştır." (Erim, agy, s. 422)

* * *

"İnönü (8 Eylül 1964 günü), hükümetin Kıbrıs'ın geleceği konusundaki görüşlerini de dile getirmiş, kaypaklıkla suçlanan politikasını şöyle savunmuştur: 'Kıbrıs meselesine bir hâl çaresi bulmak için vuzuhsuz ve kararsız olduğumuz zannı, aşikâr suretle yanlıştır. Muahede hükmü dahilinde bulunmak için resmi ağızdan taksim sözü ile değil, federasyon şekli ile münakaşaya başladık. Türk cemaatının emniyet içinde yaşaması şartlarını hallolunacak başlıca mesele saydık. Milletlerarası münakaşalarda, bize, Ada dışında, bedelden bahsolunduğu zaman, biz bir teklif varsa onu bilmemiz lâzım olduğunu ileri sürdük. Biz ENOSİS ihtimalinden bahsolunduğu vakit, onun ancak iki taraflı ENOSİS olabileceğini söyledik. Bir ihtilafın halli için müzakereye giriştiğimiz zaman sabit noktalar üzerinde de ısrar etmek mümkün değildir." (Dışişleri Belleteni, Ekim 1964, Sayı: 2, s. 63'den aktaran Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 86, Ayrıca Bak. Erim, agy, s. 427-428)

* * *

"Ekim 1964 yıllarında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, Kıbrıs konusunda görüşmelere hazırlık olarak, dışişlerinin çalışmaları basına şu şekilde yansıyordu: "Yeni tezimiz bağımsızlık, federasyon sisteminde ısrar ediyoruz."

Nitekim, Türkiye Kıbrıs'ın geleceği için bağımsızlık tezini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda savunacaktır. Şöyle ki:

... 2– Ada'daki halka self-determination tanınacaksa, iki cemaata ayrı ayrı uygulanmalıdır. Bu takdirde sonuç taksim olacaktır. Türkiye ENOSİS'in karşısındadır. Yunanistan ise taksimden yana değildir.

... 6– Türk toplumunun teminatı ve Ada'nın bağımsızlığı ise ancak kurulacak bir federasyonla sağlanabilir. Federasyon, toplulukların coğrafi birlik ve idari muhtariyet şeklinde Ada'da yer almaları halinde devamlı teminat edilecektir." (Bak. Cumhuriyet, 25 Ekim'den aktaran Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 88-89)

* * *

"Dışişleri bakanı F.Cemal Erkin'in 30 Ekim ile 6 Kasım 1964 tarihleri arasında Moskova'ya yaptığı ziyaret, Türk-Sovyet ilişkileri yönünden olduğu kadar, Kıbrıs yönünden de önemlidir.

... Görüşmeler sırasında Erkin, Gromiko'ya şu soruyu sormuştur:

"Khrushchev bir demecinde Ada'daki iki toplumun ayrı ayrı dikkate alınacağından bahsetmişti. Bu, Ada'da federatif bir idarenin Sovyetler Birliği tarafından benimseneceği anlamını taşır mı?" (Bak. Milliyet, 1 Kasım 1964)

Gromiko bu soruya hemen cevap vermeyerek bir süre istemiştir...." (Aysel İ.Aziz, agy, s. 204-205)

* * *

"Erkin-Gromiko görüşmeleri sonunda 5 Ekim 1964 tarihinde Ortak Bildiri yayınlanmıştır... Kıbrıs konusu bildiride şu şekilde yer almakta idi:

"Taraflar Kıbrıs sorununun, Kıbrıs'ın bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı esasına ve her iki toplumun kanuni haklarına saygı ve Ada'da iki ulusal toplum varlığını tanıma esası üzerine, barış içinde yaşamalarını sağlayacak bir şekilde, barışçı yollarla çözümlenmesine taraftar olduğunu belirtmişlerdir." (Bak. Keesing's Contemporary Archieves, 1964-65 sh 20500)

... Bildiride federasyon tezine doğrudan doğruya atıf yoktur. Ancak iki ayrı toplum esası kabul edildiğine göre, federasyon tezinin de kapalı olarak kabul edildiği ileri sürülebilir. Kesin olarak açıklamanın ise, Rusya'nın Kıbrıs'ta 'ayrı toplumlar' gerçeğini kabul etmiş olmalarıdır." (Aysel İ.Aziz, agy, 205-206)

* * *

"(16 Eylül 1964'de BM tarafından arabulucu görevine seçilen) Gallo Plaza'nın Atina'da verdiği bir demeçte, Kıbrıs'ta federatif sistemin uygulanabileceğine inanmadığı, bağımsızlıktan sonra Kıbrıs halkı ENOSIS isterse, buna karşı bir şey yapmayacağını söylediği bildiriliyordu." (Cumhuriyet, 22 Kasım 1964'den aktaran Sarıca-Teziç-Eskiyurt, agy, s. 91)

* * *

"(4-5 Ocak 1965 tarihinde Podgorny başkanlığında bir Sovyet heyeti Türkiye'yi ziyaret etmiştir.) Podgorny yaptığı konuşmalarla, Sovyetlerin eski görüşlerini doğrulamaktan ve bir kere daha tekrar etmek-

ten ileri gitmemiştir. Çünkü, yine Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve iki toplumun varlığı prensibi kabul edilmiştir. Genel olarak, iki ay önce yayınlanan Erkin-Gromiko ortak bildirisinden tek farkı yoktur. Ancak, Londra ve Zürich anlaşmaları konusundaki sözleri, gerek Türk hükümeti ve gerekse Türk kamuoyunda endişe ile karşılanmıştır. (Podgorny Londra ve Zürich Anlaşmaları konusunda sorulan bir soruya '... Bu anlaşmalar yapılırken Sovyetler Birliği'ne bilgi verilmemiştir, sorulmamıştır' şeklinde cevap vermişti. Bak. Cumhuriyet, 7 Ocak 1965)

.... Londra ve Zürich anlaşmalarının BM'de tescili sırasında ne Sovyetler ve ne de başka bir devlet karşı olmadığına göre, Sovyetlerin bu tutumlarını hukuki yönden anlamlandırmak zordur. Sovyetleri bu anlaşmalara karşı bu kadar sıkıntılı davranmaya yönelten husus şu olabilirdi: Londra ve Zürich Anlaşmaları dokuz ayrı görüşmeden meydana gelmiştir. Bunlardan birincisi iki küçük toprak parçasını İngiltere'ye üs olarak vermek; ikincisi ise, Türkiye ve Yunanistan'a Kıbrıs'ta asker bulundurma hakkı; üçüncüsü ise, Garantör devletlere 'karışma hakkını' tanımaktadır. Rusya'nın anlaşmalara başlangıcından beri karşı olduğu bilinmektedir. Ancak bu iki anlaşmada aynı zamanda, 'iki toplumun varlığı konusu' ve 'iki ulusal toplumun kanuni haklarına saygı' esasları da egemendir. Sovyetler bu esası kabul ettiğine göre, bu anlaşmaların bir kısmını tanıyor, bir kısmını tanımıyor demektir. (Bak. Kayhan Sağlamer, 'Londra ve Zürich Anlaşmaları', Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ocak 1965' ten aktaran Aysel İ.Aziz, Sovyetlerin Kıbrıs Tutumları 1965-1970 başlıklı makale, AÜSBF Dergisi, Aralık 1969, s. 204)

* * *

"21 Ocak 1965 tarihinde Sovyet Dışişleri Bakanı A.Gromiko İzvestia Gazetesi'nin, 'Kıbrıs'daki şu andaki durum ve Kıbrıs sorununun çözümü için ileri sürülen çeşitli projeler hakkında ne düşünüyorsunuz?' şeklindeki sorusunu şöyle cevaplamıştır:

"Kıbrıs sorunu günün hareketli konularından biri olmaya devam etmektedir. Sovyetler Birliği, BM üyesi olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğü prensiplerini azim ve sabırla savunmaktadır ve ülkenin içişlerine herhangi bir dış karışmada bulunulmasına aleyhtardır. Bazı NATO çevrelerinin, Kıbrıs'ı kendi üsleri durumuna getirmek amacı ile Kıbrıslılara kabul ettirmeye çalıştıkları planlar kesin olarak red ve mahkum edilmelidir. Bu tutumumuz, Kıbrıs halkının kendi bağımsız devleti çerçevesinde, kendi işlerini bizzat düzenlemek konusunda, şartsız ve vazgeçilmez hakkı hususundaki görüşümüzü beirtmektedir. Sovyet hükümeti, Kıbrıs sorununun, Kıbrıs'daki hem Türk, hem Rum toplumlarına bağlı Kıbrıslıların huzur içinde yaşamala-

rını sağlayan meşru haklarını gereği gibi dikkate almak sureti ile, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı esasına dayanarak çözümlenmesi gerektiği kanısındadır.

Kıbrıs Cumhuriyeti'ne tam ve gerçek bağımsızlık ve güven sağlanmalıdır. Bu amaçla, bu ülkede bulunan bütün yabancı kıt'aların geri çekilmesi ve yabancı askeri üslerin arınması zorunludur. Bu koşullar var olmadığı takdirde, Kıbrıs iç sistemi hakkında yapılacak her teklif, yabancı yararları garanti altına alacak uygun olmayan bir çözümü Kıbrıs'a kabul ettirmeğe yönelmiş olacaktır. Bundan ötürü, şimdi asıl sorun, Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü güven altına almaktır.

Ancak, o zaman Kıbrıs halkı, başkalarını ilgilendirmemesi gereken tüm sorunları dış karışma olmaksızın serbestçe çözümleyebileceklerdir.

Kıbrıs devletinin iç örgütüne gelince, bu Kıbrıslıların kendilerini, Kıbrıs halkını ilgilendiren bir durumdur. Kıbrıs halkı, Türk ve Rum ulusal topluluklarının özel durumlarının tek, egemen ve birleşik Kıbrıs devleti çerçevesinde dikkate alınması ve bunların yararlarının gerçekleştirilmesini mümkün kılacak herhangi bir devlet şeklini bağımsız ve egemen olarak seçebilecektir. Federal bir şekil de seçebilirler. Bu şekil dahi, elbette ki, merkezi bir hükümetin, tek bir savunma örgütünün keza merkezileştirilmiş bir yönetim ve yargı örgütlerinin varlığını öngörmektedir. Kıbrıslılar kendi tarihi geleceklerini ve memleketlerinin hususiyetlerini de gözönünde tutarak diğer milletler tarafından bugüne kadar elde edilmiş tecrübelerden yararlanabilirler.

Tekrar ediyorum: Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devlet yapısı sorununa bir çözüm yolu bulunması, Kıbrıs halkının bizzat halledeceği bir hükümranlık konusudur. Bu sorunun hallinde her türlü dış karışma girişimi de şiddetle kınanmalıdır." (Dışişleri Belleteni (1965), Sayı: 4. s. 56-57'den aktaran Aysel I.Aziz, agy, 1969, s. 205-207)

* * *

"Yunan Dışişleri Bakanı Kostopulos, 22 Ocak (1965)'da verdiği bir demeçte şöyle diyordu:

"M.Gromyko'nun teklifleri, Kıbrıs meselesini kabule şayan bir şekilde halletmediği gibi bunlardan federal sistemin ne suretle ve hangi bölgelerde uygulanabileceğinin tasrihinden de hassaten kaçınılmaktadır. Zira Kıbrıs'daki Türk azınlığı bütün Ada'ya yayılmış olup hiçbir bölgede çoğunluğu teşkil etmemektedir. Acaba M.Gromyko, suni bir çoğunluk sağlamak maksadıyla, mecburi göçü öngören ve kabulü mümkün olmayan Türk tezine mi taraftardır? Acaba, M.Gromyko, Türk teröristleri tarafından bugüne kadar göçe zorlanan Kıbrıslı Türklerin dahi, gittikleri bölgedeki Rum halkı aksi istikametle mecburi göçe tabi tutulmadan, o

bölgede çoğunluğu sağlamaya yetmediğini bilmekte midir? Nihayet Sovyet Rusya'da bile, Stalin zamanında tehcir edilen Vurallardaki Alman halkı eski iptidai yerlerine yerleştirilirken, bugünkü devirde, Kıbrıs'ta bu derece iptidai ve kabulü mümkün olmayan fikirlerin tatbiki doğru mu - dur?" (Belleten, op, cit, Sayı:4, s.59'dan aktaran Aysel İ. Aziz, agm, 1969, s. 209-210)

* * *

"Demeç, Kıbrıs Rum çevrelerinde de olumsuz karşılanmış ve Makarios ilk anlarda demeç karşısında şaşkınlığa uğramıştır. Daha sonra ise, Sovyetlerin desteği olmadan da ENOSİS'i yapabileceğine kendini inandırmaya çalışmıştır. Bu konu ile ilgili olarak verdiği bir demeçte; 'Kıbrıs toplumunun federal sisteme dayanan bir hâl tarzına bağlanması teklifi, üzerinde tartışma dahi yapılmadan reddedilecektir' denmiştir." (Bak. Belleten, op. ait, Sayı: 4, s. 39).

Ancak, Makarios'un bu kanısı uzun sürmemiş ve Lefkoşe'deki Sovyet Maslahatgüzarı'nın şu uyarısı ile karşılaşmıştır:

"Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak edilmesi, yani kuvvet yolu ile kabul ettirilmesi halinde Türkiye karışmaya karar verirse, Sovyetler Birliği Kıbrıs'a yardım için savaş tehlikesine atılmayacaktır. Sovyetler, ENOSİS bir hükümet darbesi ile kabul ettirecek olursa Kıbrıs'ın bölüneceği inancındadır" (Cumhuriyet Gazetesi, 28 Ocak 1965'den aktaran Aysel İ.Aziz, agm, 1969, s. 210)

* * *

AKEL Genel Sekreteri Ezekias Papayuannu, 1965 yılı Mayıs'ında düzenlenen Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'nda partinin görüşlerini şöyle açıklamıştır:

"AKEL taksimi ve taksime yol açacağı kesin olan federasyonu tamamiyle reddeder. Taksim ve federasyon fikri, İngiliz emperyalizminin bir buluşudur... Federal hükümet şekilleri bölgesel düzeyde 'ulusal' siyasi bir otorite kurabilen ve o bölgede yoğun olarak yerleşmiş ulusal nüfuslara sahip ülkeler için düşünülebilir. (Bak. AKEL Newsletter, Mayıs-Haziran 1965)

* * *

BM arabulucusu Dr. Galo Plaza, 26 Mart 1965 tarihli raporunda şu görüşleri aktarmaktadır:

"Paragraf 97: Kıbrıs Türk toplumu, önceki görüşünü terk etmekte

ve özellikle iki toplumun federal bir hükümet sistemi altında coğrafi ayrılığına dayalı bir çözümde ısrar etmeyi sürdürmektedir.

Paragraf 109'dan: Türkiye hükümetinin, federal bir sistem altında olacak hükümet ve iki toplumun coğrafi ayrılığı önerisi, daha önce Türkiye ve Kıbrıs Türk liderleri tarafından verilen planın aynısıdır. (Bak. Paragraf 73-75'de ayrıntıları var.)

Paragraf 150'den: Bu öneriden (Paragraf 149'da sözedilen ve federal bir sistemde, otonom Kıbrıs Türk ve Rum devletinin oluşturulmasına ilişkin Kıbrıs Türklerinin düşüncesi) ne kastedildiğinin açıklanması gerekir. Bu öneriye basitçe 'federasyon' demek, konuyu çok küçümsemek demektir. Burada söz konusu olan sadece hükümetin federal şekli değil, ama ayrıca iki toplumun coğrafi ayrılığını sağlamaktır. Federal rejimlerin kurulması için bölgesel temel gereklidir ve bu temel (Kıbrıs'ta) yoktur. Bu raporun daha önceki bir kısmında, Ada çapında ve normal zamanlarda Kıbrıs Rum ile Kıbrıs Türk nüfusunun karışık olarak bulunduklarını izah etmiştim. Aralık 1963'ten beri olan olaylar bu özelliği değiştirmemiştir. Çarpışmalar sonucu birçok Kıbrıslı Türkün toplandığı enklavlar bile adanın çeşitli bölgelerine dağılmıştır ve diğer binlerce Kıbrıslı Türk de karışık köylerde kalmışlardır." (Bak. UN Security Council Document S/6253, 26 Mart 1965, Report of the United Nation Mediator on Cyprus to the Secretary General)

* * *

"(Gromiko 17-21 Mayıs 1965 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir.)... 21 Mayıs 1965 tarihinde bir basın toplantısı düzenleyen konuk Dışişleri Bakanı, toplantı sırasında kendisine yöneltilen sorulardan Kıbrıs sorunu hakkındaki görüşlerini şöyle özetlemiştir:

"Sovyetler Birliği, daima Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne taraftar olmuştur. Kıbrıs'ın askeri blokların bir üssü olarak kullanılmasına karşıdır. Ayrıca, Kıbrıs'ın içişlerine dışardan yapılacak her türlü karışmayı onaylamamaktadır. Her zaman söylediğimiz gibi, Kıbrıs sorununa barış içinde devamlı bir çözüm yolu bulunmalıdır. Bu çözüm yolu Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü, Ada'da iki ulusal toplumun fiili varlığına ve bunların meşru haklarına saygı esasına dayanmalıdır. Özet olarak, Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olarak kalmasını istiyoruz."

Gromiko, Kıbrıs'ta federal bir rejim kurulması ile ilgili bir soruyu ise, 22 Eylül 1965 tarihli demecinde Sovyet görüşünün açıklanmış olduğunu ve bu görüşün devam ettiğini söylemiştir.

...Gromiko, "Sovyetler Birliği'nin federasyon tezine rağmen ENOSİS emrivaki olursa, Sovyet tutumu ne olacaktır?" şeklindeki soruyu ise şöyle cevaplamıştır:

"Belirli bir durum belirli bir değerlendirmeyi ve belirli tedbirleri gerektirir. Bu konun üzerinde daha fazla durmak istemiyorum." (Belleten, op. cit, Sayı: 8, s. 109'dan aktaran Aysel I.Aziz, agm, 1969, s. 213-214)

* * *

"Ziyaretin bilançosunu yapan New York Times Gazetesi ise, Türk liderinin bu gezintiden hayal kırıklığına uğradığını, çünkü Gromyko'nun 'Adaya tam bağımsızlık verilmesi' konusundaki Sovyet görüşünü değiştirmeyi reddettiğini ileri sürmekte idi." (Bak. New York Times, 21 Mayıs 1965'den aktaran Aysel İ.Aziz, agm, 1969, s. 215)

* * *

Kıbrıs konusu BM Genel Kurulunda tartışılırken (11-18 Aralık 1965) Yunan Dışişleri Bakını Çirimikos, Podgorny'nin Türkiye'de yapmış olduğu konuşmalara değinerek, Sovyetler Birliğini Türk tezini savunmakla suçlamış, bunun üzerine Gromiko şu cevabı vermiştir: "...Biz sizi başlangıçta desteklerken, amacınızın ENOSİS olduğunu ve NATO'yu Doğu Akdeniz'e kadar uzatmak istediğinizi bilmiyorduk. Dâvanızın bir self-determination davası olduğunu zannediyorduk." (Aktaran Aysel İ. Aziz, agm, 1969, s. 242)

* * *

Sovyetler Birliği Başbakanı Aleksi Kosigyn, 20-27 Aralık 1966 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir... "Gerek Kosigyn'in görüşmelerde yaptığı açıklamalar ve gerekse Ortak Bildiri'de Kıbrıs konusundaki açıklamalar, Sovyetler Birliği'nin eski görüşlerinin değişmediğini açıkça göstermiştir. Ancak Sovyetlerin bu konuda ileri bir adım atmaları, özellikle federasyon konusuna hiç değinmedikleri de gözden kaçmamıştır. Ayrıca, Sovyetler Kıbrıs'a bağımsız bir ülke gözü ile baktıklarından, '...Tarafların, devletin içişlerine karışmalarının kabul edilmemesi...' şeklindeki madde ile dolayısıyla Türkiye'nin Kıbrıs'a haklı karışmasına da karşı koymaktadır..." (Aysel İ.Aziz, agm, 1969, s. 225)

* * *

Türkiye Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın 12-21 Kasım 1969 tarihleri arasında Sovyetler Birliği'ne yaptığı resmi ziyaret, Türk-Sovyet tarihinde ilk kez olarak gerçekleşiyordu. Görüşmeler sonunda 21 Kasım

1969 tarhinde yayınlanan Ortak Bildiri'de Kıbrıs sorunu hakkında şöyle deniliyordu:

"...Taraflar, Türk ve Rum cemaatları temsilcileri arasında hâlen yapılmakta olan görüşmelerin iki cemaatın meşru hak ve menfaatlerini hesaba katmak şeklinde ve Kırıs Devleti'nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü esasına istinaden barışçı bir nihai çözüme yolaçacağı ümidini izhar etmişlerdir." (Bak. Milliyet, 22 Kasım 1969)

YENİ AÇIKLAMALAR IŞIĞINDA COĞRAFI FEDERASYON, YA DA AYRI DEVLET TEZİ

Cumhuriyet Gazetesi muhabiri Yalçın Doğan'ın "10. Yıldönümünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı Ecevit Anlatıyor" başlıklı söyleşisinde Bülent Ecevit'in açıklamaları da Türk görüşü olarak federasyon tezine ışık tutmaktadır:

"Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz başından beri, çok eski yıllardan beri Kıbrıs için bir federal çözüm önerdik. O sırada coğrafi temele dayanan bir federal çözüm öngörmek zordu. Fakat coğrafi temele tam dayanmadan da bir federal çözüm istenirse uygulanabilirdi.

.... Bizim hükümete gelişimizden önceki yıllarda Türkiye, belki de terimlerin önemini kavrayamamak yüzünden, federasyon tezinin, federal devlet tezinin tam karşıtı olan 'üniter devlet' (birlikçi devlet) tezine, hiç değilse sözde angaje olmuş durumdaydı. Yani bir federal devlet dahil, birlikçi bir devlet yapısı içinde Türklerin çok sınırlı haklarla yer alacağı bir devlet.

Oysa biz, gerek 1969 seçim bildirgemizde, gerek 'Akgünler' başlıklı 1973 seçim bildirgemizde, 'federatif devlet' terimini kullanarak, federal çözümü benimsediğimizi kesinlikle belirtmiştik.

1974 başında kurduğumuz hükümet programına da bu ifade aynen konulmuştu. Dolayısıyla, bizim 1974 başında Milli Selamet Partisi'yle birlikte bir koalisyon hükümetiyle işbaşına gelmemiz, Kıbrıs için federal çözümün resmen gündeme getirilmesi anlamını da taşıyordu.

1974 hükümet programında bu konuda şu sözler yer almaktaydı:

"İki cemaatten oluşan Kıbrıs'ta, Türk toplumunun eşit egemenlik statüsünün korunması ve devlet yönetiminde iki cemaat arasında her yönü ile huzurlu bir işbirliğinin sağlanması için en isabetli çözüm şeklinin federatif bir sistemde bulunacağına inanıyoruz. Böyle bir çözüm yolunun, Kıbrıs'ın ülke bütünlüğünü ve bağımsızlığını kuvvetlendirecek bir temel teşkil edeceği inancındayız."

Bu sözler gösteriyor ki, biz Kıbrıs'ta 'ENOSİS'e Ada'nın Yunanistan'a katılmasına veya 'taksim'e, yani Türkiye ile Yunanistan arasında bölüşülmesine karşı olduğumuz gibi, 'eşit egemenlik statüsü'nü vurgulu-

yorduk; ancak, 'birlikçi' devlet kavramını reddederken, Kıbrıs'ın bütünlüğünü ve bağımsızlığını sürdürme gereğini de savunuyorduk...

...Kısacası, Rumların ve Yunanistan'ın davranışı, 'bu antlaşmalar isteniyor. Bunları yok sayalım' biçiminde özetlenebilir. Bizim tutumuzsa, antlaşmaların özünü, o arada Türkiye'ye, Yunanistan'a ve İngiltere'ye tanıdığı garantörlük haklarını koruyarak, federatif devlet yapısı içinde işlerliğe kavuşturmaktı.

...Seçim bildirgemiz herkesin gözleri önündeydi ve kuşkusuz bunları büyükelçiler de izliyordu.

...Yıllardan beri Türkiye'de işbaşına gelen hükümetler, Kıbrıs için federal çözümden söz etmemişlerdi. Hatta en üst düzeydeki Türk yöneticilerinin ağzından, Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rumlarının çok işine gelen 'üniter devlet' (birlikçi devlet) sözü de maalesef alınmıştı. Anlaşılan bu, Yunanistan'da bir alışkanlık yaratmıştı. Türklerin artık federasyondan söz etmeyeceklerini düşünüyor olmalıydılar. Onun için, bizim Türk ve dünya kamuoyuna, federal çözüm tezini, iktidara aday görünen bir büyük partinin seçim bildirgesiyle sunmuş olmamız, anlaşılan onlarda tedirginlik uyandırmıştı.

Bizim hükümete gelişimizde kısa bir süre sonra, 1974 Mart sonlarında, Sayın Rauf Denktaş, Kıbrıs'la ilgili sorunları görüşmek üzere Ankara' ya geldi. O vesileyle hükümet programımızdoğrultusunda yaptığım açıklamada da ben Kıbrıs için en gerekli çözümün federasyon olduğunu söyledim. Buna Yunanistan'dan tepki geldiği gibi, asıl sert tepki Makarios' tan geldi. Makarios, benim bu ifadeyi kullanmış olduğumu, zaten uzun zamandır sürüncemede kalan, bir sonuç umudu vermeyen toplumlararası görüşmeleri kendi için bir gerekçe gibi kullandı. Yani Makarios, bizim çözüm tezimizi toplumlararası görüşmeleri kesmek için bir bahane olarak kullandı. (Bak. Cumhuriyet, sözkonusu söyleşi, 24 1964)

* * *

Bilindiği gibi Kıbrıs sorununa, 'bağımsız, egemen ve üniter devlet' esaslarına dayanan barışçı bir çözüm yolu bulmak amacıyla Kıbrıs Türk ve Rum toplumları temsilcileri arasında 24 Haziran 1968'de başlatılan toplumlarası ikili görüşmelerden bir sonuç alınamamıştı. 3 Temmuz 1972 tarihinde yeniden ve genişletilmiş olarak başlatılan beşli görüşmelere BM Genel Sekreteri Waldheim'ın özel temsilcisi Osorio Tafall ile birlikte Türk ve Yunan anayasa uzmanları da katılmışlardı. Aradan geçen iki yıla yakın bir süre içinde taraflar, yasama, yürütme ve yargı konularında anlaşmaya varmışlar, uzun tartışmalara yolaçan bölgesel yönetim konusunda bir çözüm bulunması için anayasaya uzmanlarına görev verilmişti. Anlaşmazlıklara yol açan polis ve mahkemeler konuların-

da uzlaşmaya varılmasından sonra, bir ara her iki taraf da iyimser bir toplum içine girmiş, görüşmelerin hiç olmazsa 1974 yılında sona ereceği ve soruna bir çözüm yolu bulunabileceğine dair ümitler belirmişti.

2 Nisan 1974 günü, görüşmelerin kesilmesi, siyasi gözlemcilere göre, yeni Türk hükümetinin, Kıbrıs sorununa çözüm yolu olarak gördüğü "Federal Devlet" konusundaki demeçler ile Kıbrıs Türk yönetimi Başkanı Rauf Denktaş'ın ayrı bir Türk devletinin ilan edileceği yolundaki konuşmalarıdır.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, "Türk yöneticileri, Kıbrıs sorununa federal bir çözüm bulunması üzerinde ısrar ettiklerine göre, toplumlararası görüşmelere devam etme gereği ortadan kalkmış olur" demiştir. Makarios, bununla beraber görüşmelere yeniden başlanabilmesinin ihtimal dışı olmadığını söylemiş, fakat bunun tamamen Türk tarafına bağlı olduğuna işaret ederek, "Görüşmelerin durdurulmasındaki bütün sorumluluk Ankara'ya aittir" demiştir. Rum toplumunun görüşüne göre, Türkiye'nin federatif çözüm isteğini resmen tekrarlaması görüşmelerin esasını yıkarak, başarısızlığa mahkum etmiş ve devamını da gereksiz kılmıştır." (Ali Akansel, "Kıbrıs: Kaynayan Kazan", İlke Dergisi, Mayıs 1974, İstanbul, s. 7)

* * *

"...O deneyimden (1964) sonra rahmetli İsmet İnönü'nün ilerde daha iyi hazırlıklı olabilmek için bazı direktifler vermiş olduğunu da biliyorum.

Daha sonra, biz muhalefetteyken, bir 1967 deneyimi geçmişti. 1967' de de Türkiye gerçekleşmeyen bir müdahele girişiminde bulunmuştu.

Bu kez her olasılığa hazırlıklı olmak için hükümete gelir gelmez, askeri durumumuzu, Yunanistan karşısında askeri gücümüzü, incelemeye aldım. Bir yandan Genel Kurmay'la Dışişleri'nin de katıldığı görüşmeler yapıyordum, bir yandan da Milli Güvenlik Kurulu'nda konuya ele alıyorduk.

Ortada bir çatışma durumu yoktu. Bizim herhangi bir askeri harekâta başvurma niyetimiz de yoktu. Fakat her an herşey olabilirdi. Her türlü olasılığa karşı hazırlık durumumuzu bilmemiz ve gerekli önlemleri almamız gerekiyordu... Her olasılığa karşı kafamda planlar hazırlıyordum. Ve bunları not ediyordum....

Soru: Sovyetler Birliği'nin federal çözüme karşı bir tepkisi var mıydı?

Ecevit: Öyle bir izlenim edinmedim. Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve bağlantısızlığı güvence altında oldukça, Sovyetler Birliği için, üniter (birlikçi) devletle, federal devlet arasında önemli bir ayrım gözetilmesine neden

yoktu. Sovyetler Birliği adanın Yunanistan'a katılmasına ve ikisi de NATO ülkesi olan Türkiye ile Yunanistan arasında bölüşülmesine karşı idi." (Bak. Cumhuriyet, ags, 25 Temmuz 1984)

* * *

"Kıbrıs trajedisi, planlayanların arzuladıkları ve planladıkları şekilde gelişmemesi ve aksaklıklar olması halinde, planlayıcıların alternatifleri de vardı. Türkiye'nin Kıbrıs'a Atillâ'larla müdahelesini sağlayacak çözüm arayacaklardı. İhanetin sorumluları, aylarca önce Ecevit'le biraraya gelmiş ve kendisiyle anlaşmaya varmışlardı. Kıbrıs'a müdahelesine karşılık ihanetin sorumluları Türklere Girne kasaba ve ilçeleri önermişlerdi. Bu Kıbrıs sorununun kesin şekilde çözümlenmesi çerçevesinde düşünülecekti. Böylece Girne, Türklerin 1963'den beri denetimlerinde bulundurdukları Lefkoşe kasabasının Kuzey kesimi ile birleştirilmiş olacaktı.

Anlaşmaların bu çerçeve içerisinde, ihanetin sorumluları Türkiye başbakanı Ecevit ile nüfus mübadelesi de yapmak üzere anlaşmış ve federal çözüm bulunması konusunda mutabakat sağlanmıştı. Böylece Türkiye, hiç ummadığı bir anda Kıbrıs'a karşı genişleme emellerini gerçekleştirme fırsatı bulmuş ve bunda Elen çıkarları ve ulusun erdemlerini koruması gerekenlerin yardım ve hoşgörüsünü de sağlamıştı.

....Kapsamı ve boyutları bakımından plan korkunçtu. Kıbrıs ve halkına karşı bir ihanet oluşturmaktaydı. Bu korkunç plan hâlâ gelişim halinde olup, Kıbrıs ihanet dosyasının açılmasına izin verilmekte ve ihanetin en ince teferruatına kadar bütün belgeleri gizli tutmaktadırlar.... (Nikos Sampson'un Anıları, KTFD Enformasyon Dairesi Yayınları, Şubat 1983, s. 81-82. Anılar, Atina'da günlük olarak yayınlanmakta olan Etefheri Ora gazetesinde 1981 yılında çıkmıştır.)

* * *

"Şimdi artık, Türk ordusu Kıbrıs'ta iken, Zürich ve Londra anlaşmalarına dayanan Kıbrıs düzeninin, Rumların kötü niyetleri oldukları halde dahi bozamayacakları, bir takım sağlam temellere oturtulması zamanı gelmiştir. Hiç kuşkusuz, en iyisi ayrı bir Türk devletidir. Çünkü Rumlar hiçbir zaman iyi niyetli davranmadılar. Gelecek için iyimserliğe yer bırakmadılar. Ama şimdi bir de federasyon denenmesi zorunlu görünüyor. Coğrafi federasyon elbette güzel bir şeydir. Fakat coğrafi federasyonun da çeşitli biçimleri vardır. Bu biçimlerden herhangi biri tesbit edilerken Rumların asla iyi niyet göstermeyecekleri, daima Yunanistanla

birleşmeyi, ENOSİS'i gözönünde tutacakları; Rumların Kıbrıs'daki Türkleri ekonomik bakımdan, sosyal bakımdan, kültürel bakımdan, her bakımdan geri bıraktırarak sayısını azaltmaya çalışacaklarını gözönünde tutarak hazırlanmalıdır. Geçirdiğimiz denemeler, gözönünde tutularak yeni netice sağlanırsa, katlanılan fedakarlıklar boşa gitmemiş, dökülen şehit kanları yerinde akmış olur." (Erim, agy, s. 176-177)

* * *

"20 Temmuz, 14 Ağustos (1974) askeri harekâtları sonunda Ada'nın Kuzeyindeki bir bölgenin Türk silahlı kuvvetlerinin kontrolü altına girmesi ve bölgede yaşayan Kıbrıslı Rumların Güneye göçmelerine karşın İngiliz üssüne sığınan Türklerin Kuzeye yerleştirilmeleri, iki bölgeli bir federal devletin kurulması için gerekli olan maddi ortamı hazırlamıştı." (Doç.Dr. Serin Toluner, Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 2309, İstanbul 1977, s. 352)

* * *

"(13 Şubat 1975 günü Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulduğunun ilanı üzerine) 20 Şubat-12 Mart tarihleri arasında yapılan Güvenlik Konseyi toplantılarında, bütün üyelerin hassasiyetle üzerinde birleştikleri nokta, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliği, bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve bağlantısızlık siyasetine saygı gösterilmesi esası olmuştur... SSCB, bu girişimi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin içişlerine bir dış silahlı müdahele sonucu gerçekleştirilmiş olan bir fiili durumun perçinlenmesi ve NATO çevrelerini, Kıbrıs halkının çıkarları aleyhinde olmak üzere, Ada'nın taksimine yönelik bir diğer girişimi olarak değerlendirmiştir." (Toluner, agy, s. 362)

* * *

"1975 yılında, iki bölgeli bir federasyon tezinin kabul edilmemesi durumunda Kıbrıs Türk toplumu bakımından tek çarenin Türkiye ile birleşmek olduğunu açıklayan Denktaş (Milliyet, 30 Aralık 1975), 1976 yılında yapmış olduğu çeşitli açıklamalarda (Milliyet, 28 Mayıs, 4 Haziran, 1 Ekim 1976), böyle bir durumda, Bağımsız bir Türk devleti'nin kurulması yoluna gidilebileceğini, belirtmiştir. Yeni anayasa altında yapılan Başkan ve Milletvekili seçimlerinde oyların yaklaşık % 75'ini alarak Başkan seçilen Denktaş ve 40 milletvekilliğinden 30'unu kazanan Ulusal Birlik Partisi'nin 12 Temmuz'da açıklanan hükümet programında, Federal Devlet'in ilk hükümetinin, gerektiğinde, Kıbrıs'tan bağımsız

ayrı bir Türk devleti ilan etme hakkı, saklı tutulmuştur. (Milliyet, 21-23 Haziran, 13 Temmuz 1976, Bak. Toluner, agy, s. 409'daki 62 numaralı dipnot)

* * *

"Türk askeri harekâtı, meşru ve tanınmış olan hakların korunması için yapılmıştır; bu harekât sonucunda gerçekleştirilen fiili durumun sürdürülmesi, anlaşma yoluyla bir siyasi çözüme varılana kadar, bu aynı hakların korunması için gereklidir. Ancak, kanımızca, böylece gerçekleştirilen fiili durumun, mevcut hukukun öngördüğü hak dağılımını değiştirmek anlamında hukukileşmesini sağlamak bakımından, ne Garanti Anlaşması ve ne de meşru müdafaa hakkı, tek başına, yeterli bir hukuki dayanak olabilir. Garanti Anlaşması, egemen, bağımsız, ülkesi bütün bir Kıbrıs Devleti'nin varlığını sürdürmesi anlayışına dayalıdır; Kıbrıs Devleti ülkesinin ikiye bölünerek iki ayrı devletin kurulması, bu anlaşmanın temeline ters düşer. Meşru müdafaa hakkı ise esas itibariyle, hukuki status quo'nun korunması amacına yönelik olan bir haktır; İhlalin cezalandırılması veya uğranan zararın tamiri fonksiyonunu ifade etmez." (Toluner, agy, s. 412)

* * *

"1970 tarihli Birleşmiş Milletler şartı uyarınca (devletler arasında dostane ilişkiler ve işbirliğiyle ilgili milletlerarası hukuk prensiplerine dair bildiri uyarınca), 1963-64 olaylarından itibaren Kıbrıs hükümeti tarafından temsil edilmeyen Kıbrıs Türk toplumu, Kıbrıs Devleti'ne karşı bu hakkı kazanmıştır ve bu hakka dayanarak ayrı bir devlet olma isteğini ileri sürebilir. Çünkü, yine Bildiri'de tanımlandığı biçimde 'self-determination' hakkı, 'egemen ve bağımsız bir devletin kurulması, bağımsız bir devletle serbestçe ortaklık kurmak veya birleşme veya halkın serbestçe kararlaştıracağı herhangi bir diğer statüye girmek' yolunda kullanılabilir. Bu esaslar uyarınca, Kıbrıs Tük toplumunun bu hakka dayanarak, kendi çabalarıyla, ayrı bir devlet kurulması için gerekli olan unsurları gerçekleştirmesi durumunda, bu tür bir olgunun meşruiyeti konusunda bir kuşku duyulamaz. Ancak, Türk toplumu, bu görüşü, bağımsız bir devletin kurulabilmesi için gerekli olan maddi unsurları, –bir ülke parçası üzerinde ve etkin bir kontrol icra eden bir hükümeti–, Türk silahlı harekâtları sonucunda, yani bir dış yardımla, gerçekleştirilmiştir. Bu silahlı harekâta ve bu harekâtlar sonucunda gerçekleştirilmiş olan fi-

ili duruma meşruiyet kazandıran esaslar ise, daha önce de belirttiğimiz gibi, tek taraflı olarak hukuki statüsquo'nun değiştirilmesi hakkını sağlamaz. Bu fiili durumu, Kıbrıs Devleti ülkesinde ayrı bir bağımsız devletin kurulması yolunda bir aşama olarak değerlendirmek, bu esasların çerçevesi dışına çıkmak anlamına geleceği kadar, Bildiri'nin sekizinci paragrafında yeralan devletlerin milli birliği ve ülke bütünlüğüne saygı gösterilmesi yükümüne aykırı olacağı için, 'self-determination' hakkı ile ilgili esaslar çerçevesinde de, haklı gösterilemez." (Toluner, agy, s. 422-423)

Teorik Antikomünizm

Ernst Wimmer
Avusturya Komünist Partisi
Merkez Komitesi Politbüro Üyesi

*

Sayısız biçimleriyle çok farklı efendilere hizmet eden anti-komünizm, daima başlarında bir efendi olmaksızın, eşit haklarla özgür yaşamak isteyenlere karşı tavır almıştır. Anti-komünizmin geçmişi kirli, çoğu zaman da kanlıdır. Bunun ahlâki, siyasal ve teorik yönleri var. Teorik ve siyasal anti-komünizme karşı yürütülen savaşın en önemli araçlarından biri, kendi ulusunun, diğer halkların ve emekçi yığınların deneyimleri ışığında onun gerçek işlevini ortaya çıkarmak, onun namına işlenen suçları sıralamak ve "büyük bir aklıselim" olarak sunacağı daha ne suçlar işleyebileceğini göstermektir.

Anti-komünizmin devrimci işçi hareketi ve bilimsel sosyalizm ile ortaya çıktığı söyleniyor. Esasına bakılırsa daha önceleri de, sınıf savaşının ilk aşamalarında "komünizm heyulası" lanetlenmişti. Hem de orta çağ loncalarının kaldırılmasını, serbest rekabet kurulmasını isteyen bir zamanların ilerici burjuva taleplerine rağmen.

Bu şunu kanıtlıyor: Ne zaman imtiyazlılar kendilerini tehlikede hissetmişlerse, imtiyazlılara indirilen her darbeyi, geleneklere, ahlâka, mülkiyete ve özgürlüğe indirilen bir darbe, kaba bir eşitçilik, "insan doğasına" bir tecavüz olarak karalamak için ellerinden geleni yapmışlardır.

Elbette genelde doğrudur: Gerçek anti-komünizm işçi sınıfının kapitalist topluma savaş ilanı kadar eskidir. Sadece buradan bile bir niteliği ortaya çıkmaktadır: *Anti-komünizm tarihi ve toplumsal gelişime bir tepkidir, bir gericilik timsalidir.*

Anti-komünizm, ortaya çıktığı sıralarda oklarını işçi hareketinin bağımsız siyasi örgütlerine, dünya görüşüne, Marksizme, sınıf savaşındaki dayanışmaya yöneltti. Ekim devriminin zaferiyle uluslararası işçi hareketi ilk defa bir ülke temeline oturunca, anti-sovyetizm anti-komünizmin en önemli unsurlarından biri oldu. Anti-sovyetizm, bugün sosyalizmi toplumsal bir sistem olarak hedef almakta, ama özellikle bu sistemin en sağlam dayanağı Sovyetler Birliği'ne yönelmektedir.

Bunun doğal bir sonucu olarak anti-komünizm, az çok kararlı her anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketine karşı çevrilmekte, Amerikan emperyalizminin en gerici çevreleri, Reagan'ın dünyadaki "her kötülüğün temelinde" komünizmin yatmakta olduğu tezi doğrultusunda, "dünyanın geri kalan kısmına" hükmetmek ve tarihin akışını değiştirmek için askeri üstünlük elde etmeye çalışmaktadırlar.

Geçtiğimiz on yıl göstermiştir ki, anti-komünizmin bir tepkisi, yeni manevraları olmaksızın, artık kaybolmuş, çoktan unutulmuş biçimlerini canlandırıp öne sürmeksizin uluslararası yeni güç dengelerinin oluşumu, ulusal planda köklü ekonomik, sosyal ve siyasal değişimler düşünülemez olmuştur.

*

Anti-komünizmle mücadele özellikle işlevlerinin çeşitliliği nedeniyle birçok sorunla içiçedir. Bu işlevler, kapitalizme hâlâ parlak bir gelecek vadetmekten, pratikte pek kullanışı olmayan ama hiç olmazsa gerçeğin bazı önemli öğelerini dikkate alan tahminlerde bulunmaya, önemli siyasal ve sosyal olguları saklamaya, çarpıtmaya ve baskı altında tutmaya, "bunları kişilere malederek" kontrolsüz bir bireysellik şeklinde tahrif etmeye dek uzanmaktadır. Her düzeyde o boyutlara özgü mücadele biçimleri ve buna uygun araçların istenmesi doğaldır. Aynı şekilde, aradaki genellikle sıkı, hatta zaman zaman dolaysız bağı gözardı etmeden, *teorik anti-komünizm, partilerin anti-komünizmi ve "günlük anti-komünizm"i birbirinden ayırdetmek* kesinlikle gereklidir.

Teorik ve siyasal anti-komünizmin giderek içiçe girdiği gözlenmektedir. Bugün çıkan "en yeni" teoriler, hemen yarın basit ve "popüler" biçimde sokaklarda, ekranlarda, gazetelerde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla anti-komünizme karşı mücadelenin etkinliği sadece tek bir düzeyde belirlenemez. Dahası: Teori ile "günlük aydınlatma" çalışmaları

arasındaki bir kopukluk, bu bağlantıyı sağlayan propaganda ve ajitasyon birimlerinin eksikliği veya zayıflığı mücadelenin etkinliğini azaltacaktır.

Ülkemiz gerçeği bir sorun daha doğuruyor: Sisteme dayanan her üç parti de kendilerine özgü bir dünya görüşleri olduğunu söylüyorlar. Bir burjuva partisi olan Volkspartei (Halk Partisi) "ortaklık ilkesine dayalı bir toplum"a inanıyor, sağ eğilimli Freiheitliche Partei (Özgürlükçü Parti) "tutucu değerleri olan" "liberal bir düzen"i savunuyor ve 19.yüzyılın bir burjuva kurnazlığı olan, kişinin sosyal sorumluluğu ne kadar az olursa o kadar özgürdür görüşünü kılavuz ediniyor. Sozialistische Partei (Sosyalist Parti) ise "sermaye ile ortaklık içerisinde", nasıl erişileceği artık allaha kalmış "sosyal bir demokrasiye" inanıyor. Elbette ayırdedilmesi gerekli bu kendine özgü ideolojilerden, "ana görüşler"den her biri, aynı zamanda anti-komünizmin *ana bileşenleri* ile bağ kurmaktadır.

En ilginci de güya aralarında uçurumlar olan bu partilerin, anti-komünizmin sunduğu teorik savlar içinden karşılaştırılabilir ya da tamamen aynı olan unsurları benimsedikleridir. Gerçek sosyalizm, onlara göre "totaliter"dir. Demokrasi ise kapitalizmle eş anlamlıdır. Hepsi de üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti, kitlelerin büyük mülk sahiplerine bağımlılığını tartışmaya bile yanaşmamaktadırlar. Anti-komünizmde birleşme bu partiler arasındaki çekişmeyi ortadan kaldırmamakta, yalakta yer kapma, en büyük paya sahip olma kavgası sürüp gitmektedir. Bu kavga sadece suskunlukla üzerinde anlaşmaya varılan bir konuda, anti-komünizmin ortak ana tezlerinin sarsılmaması gerektiği konusunda durulmaktadır. Hatta anti-komünizmin kendisi bu partiler arasında bir *çekişme konusu* olmaktadır. Parti önderlerinin, kimin "komünizme karşı daha sağlam duracağı" konusunda yarıştığına sık sık tanık olmaktayız. Parti yönetimleri arasındaki, hatta içindeki tüm farklılıklara rağmen, tek gerçek toplumsal seçeneğin reddi, dahası karalanması, aralarındaki ortak nokta olmakta, onları kendi özgül teori ve dünya görüşleri ile birbirine bağlayan bir "üst ideoloji" olarak kalmaktadır.

Anti-komünizmin en etkili yalanlarından biri, komünistlerin *komünist olmayan* herkesi *anti komünist* olarak gördükleri yalanıdır. Öyle olsaydı komünistler ağır bir hata işlemiş olurlar, anti-komünizmin komünist olmayanları yanlarına çekmek için çizmek istedikleri sınırı bizzat kabullenmiş olurlardı. Asker deyimiyle "düşmanın ne kadar çok olursa, o kadar şanın olur" sözünde bir nebze doğruluk payı var. Çok sayıda düşmana karşı durabilmek elbette önemli bir iştir. Ancak davanın istediğinden çok düşmanı olmak ya da olduğundan fazla düşman görmek hiç bir devrimciye onur vermez. Komünist olmayan bir toplum bilimcinin bir kitabını ele alınca, anti-komünist önyargıların izini görmemek

pek mümkün değildir. Ama bu o kişinin anti-komünist olduğunu söylemeyi haklı çıkarmaz.

Nereden kaynaklanırsa kaynaklansın, teorik anti-komünizm, ülkemizde önemli bir siyasi unsur haline gelen barış hareketini bulandırmaya, ikilik yaratmaya çalışmaktadır. Zaten bunu yapmasa şaşmak gerekirdi. Anti-komünizmin bir yığın çarpıtmasının, iletişim araçlarının hızla yaydığı sloganlarının içinden sadece bir örnek alalım. Bu örnek, özellikle *komünist olmayanla anti-komünisti* ayırdetmenin önemini vurgulayacaktır. Reagan'ın "tüm kötülüklerin temelinde komünizmin yattığı" tezi, yıllar önce buna belki kayıt koyarsak, ikircikli ama yine de göz yumabilecek yığınlar tarafından bugün kabul edilmemektedir. İşte bu nedenle anti-komünizmin tutucusu da, "sol" görünümlüsü de "süper güçler teorisini", yani barışın herkesin aynı ya da kıyaslanabilir oranda tehdit ettiği tezini sayısız biçimlerde hararetle barış hareketine taşımaktadır. Aynı zamanda, ABD'ninki daha ağır da bassa[1], şu ya da bu şekilde her iki tarafın da suçlu olduğu görüşü, barış hareketinin vazgeçemiyeceği birçok güç tarafından savunulmaktadır.

Sorunun çözümü bizce, bugün böyle hisseden ve düşünen çoğu kişinin bilincinde birkaç yıl içerisinde önemli değişiklikler olduğunda yatmaktadır. Tekelci kapitalizmle sosyalizmi aynı kaba koymanın yanlışlığını ABD'nin güttüğü evrensel stratejiyi, ne denli hayali olursa olsun, "dünyanın geri kalan kısmına", evrene hükmetme stratejisi ortaya koymaktadır. Amerikan emperyalizminin Batı Avrupa'yı kendine "siper" etmek istemesi, çoğu kişinin huzurunu kaçırmakta ve öfkelenmesine yolaçmaktadır. Ama eğer evrene hükmetmek iddiası yeterince ya da hiç dikkate alınmazsa, savaş tehlikesi olduğundan az görünmekte, uluslararası dayanışmanın genişlemesine ket vurulmakta, barış hareketi, "Avrupa'yı herşeyin merkezi olarak görme", gelişmekte olan ülkelerdeki baskı, açlık ve sefaleti unutma şeklindeki "sol" eleştirilere maruz kalmaktadır.

Fakat zaten bu evrensel strateji, yumuşama ve yaklaşık bir askeri denge karşısında ABD'deki özellikle en gerici çevrelerin ve her türden gericiliğin genelde zayıflamasının sonucu ortaya çıkan bir çılgınlık değil midir?

Programımız güçlü bir emperyalizm var oldukça barış içinde bir arada yaşamanın garanti altına alınmayacağına, böyle bir yaşamın normlarının daima kabul ettirilmesi gerektiğine dikkat çekiyor; (barış içinde bir arada yaşama, ç.n, halkların kendi kaderlerini tayin hakkı, sosyal ilerleme mücadelesi, sosyalizmin geliştirilmesi, sistemler arasında rekabet için uygun koşullar yaratır."

Teorik anti-komünizmin tipik özellikleri nelerdir? Önce *kapitalizmin savunusu*, onun doğuşu, perspektifleri, "üstünlüğü", "insancıllaştırılabilmesi" ya da "kaçınılmazlığı" üzerine herhangi bir teoriyle olan bağ. Tutucu çeşitleri, kapitalizmin tüm dünyaların en iyisi olduğunu katı bir şekilde savunuyorlar. Liberal, reformist çeşitleri, yetersizliğini kusurlarını reddetmekle, hatta bunlardan tiksinmekle beraber, gerçekleştirilecek her seçeneğin daha da kötü olacağında diretiyorlar. Anti-komünizmin "sol" çeşitleri ise, Frankfurt okulunun(2) batı teorisyenleri gibi genellikle tuhaf olabilmektedir. Kapitalizmdeki yabancılaşmayı, insancıllıktan uzaklaşmayı uzun uzun, çarpıcı bir şekilde anlattıktan sonra, tez burayı kaçışı olmayan bir hapishane olarak nitelendiriyor.

Her çeşit anti-komünizmin kapitalizmin bir çeşit savunucusu olduğu açık. Ama kapitalizmin her savunusu illâ anti-komünizm değildir. Anti-komünizm mutlaka *reel sosyalizme kasıtlı olarak kara çalar*. Bir sorunun incelenmesinde, tartışılmasında *komünizme düşmanlığı en ön planda tutmak* anti-komünizmin tipik özelliğidir. Teorik anti-komünizm, komünistlerin yadsınmaz bir şekilde büyük çoğunluğun çıkarlarını savunduğunu, çoğunun bunu sezdiği ve benimsediği yerlerde daha ortak bir hareketi engellemeye, bunun gerekli olduğunu teorik görüş ve iddialarıyla, "kutsal değer ve gerekçeler"le kanıtlamaya yeltenir. Dahası: Teorik anti-komünizm, komünistlerle düşünce ayrılıklarını ortak dava ve çıkarlar uğruna ikinci plana itmeye hazır olan komünist olmayanlara karşı da cephe alır.

"Sol" çeşitleri de dahil olmak üzere, teorik anti-komünizm şu özellikleriyle tanınır: Üretim, yaşam koşulları, alt ve üst yapı, siyasal sistem, siyaset arasındaki karşılıklı etkileri ya tamamen reddetme ya da çarpıtma; üst yapının, siyasal sistemin tek tek görünümlerini, hatta tek tek kişilerin rollerini soyutlama, akıl almaz oranda bunu büyütme, kimi zaman mutlaklaştırma. Bu ana hatlar anti-komünizmin bütün biçimlerinde görülmektedir.

Örneğin çoğulculuk teorisinin tüm çeşitleri, toplumun yapısı ve niteliğini belirlemede aslolanın son tahlilde iktidar ve mülkiyet ilişkileri değil, siyasal sistemin yapısı ve çeşitli örgüt ve kuruluşların devletin "içine girmesi" olduğunu söylerler. Bunlara göre devlet, bu "karşılıklı etkileşim" dolayısıyla "tarafsız bir hakem" olarak "çeşitli çıkar grupları arasındaki dengeyi" kurabilecek, "kamu yararına" çalışabilecektir. Devrimci işçi hareketinin ulaştığı bilgi ise, daha iyi bir toplum düzeni için *yeni* bir devletin gerekli olduğudur. Bu görüşe karşı, varolan devleti yetkinleştirmek, böylece "ilerlemenin ana koşulu" olan "dinamik bir denge"yi sağlamak düşüncesi ileri sürülmektedir.

Tüm bu biçimlerde ilerleme ancak "adım adım" olmalıdır. Nitel sıçramalara, dengenin düzelmemecesine bozulmasına izin verilmez. Grup yapılarını belirleyici gören bu çoğulcu görüşler, herhangi bir köklü değişme, toplumun temelli bir dönüşümü perspektifine kapıları kapamaktadır. Bu kapılar ancak şu koşulda açılabilecektir: Varolan sınıflar yapısı, yani tekelci devlet sistemi ile halkın büyük çoğunluğu, ücretli emek ile sermaye arasındaki karmaşık çelişki, ortaya çıkması ve doğurduğu sonuçlar açısından grup yapılarında, örgütlenme ve birliklerde önemli dönüşümlere yol açtığı zaman.

Elbette herhangi bir çoğulculuk teorisinden her alıntının mutlaka anti-komünistlik olduğunu söylemek istemiyoruz. Ama çoğulculuk teorisi işi kapitalizmi haklı çıkarmaya getirmekte ve "çoğulcu olmayan" sosyalizmi "anti-demokratik" olarak nitelemektedir. Bunlar, ki en haincesi de budur, "her ilgili ve etkilenen kesimin ekonomik ve siyasal süreçlere mümkün olduğunca sınırsız katılımını" göklere çıkarıyorlar ve ekonomik güç ilişkileri ve bunların belirleyici siyasal iktidarın bizzat bu süreçlere ne gibi kısıtlamalar getirdiği konusunda suskunluğu yeğliyorlar.

Aynı şema "totaliterizm teorisi"ne de biçim vermektedir. "Faşizmin ve komünizmin özde akraba olduğunu" iddia etmek için, toplumsal biçimlerde aslolan mülkiyet ve iktidar ilişkileri, devletin sınıfsal niteliği, sosyal içerikler ihmal edilmekte, saklanmakta, ya da tali, önemsiz şeyler olarak nitelenmektedir. Böylece belli bir egemenlik biçimi de olsa, faşizmin *daima* kapitalizm olması gibi büyük bir rahatsızlık ortadan kalkmaktadır. Parlamenter egemenlik biçimi "altın bir orta yol", bundan her sapma "bir günah" olarak görülmektedir. Bu şemanın geçerli olduğu yerde tarihi gelişimin "esas mantığı" kendiliğinden ortaya çıkmaktadır; 19. yüzyılın "sınıf mücadeleleri devletinden", "sınıflar üstü", "çoğulcu" bir yapıya sahip sosyal refah devletine; "sanayi toplumundan", "sanayi sonrası", sınıf düşmanlıklarının artık aşılmış olduğu bir topluma geçiş. Neticede de bir "gelecek tablosu" çizilmektedir: Kapitalizm, aynı zamanda tarihte en ileri aşama ve son duraktır; sözkonusu olan onu korumak ve "altın orta yol"da yürümektir. Zira en iyi kapitalizm, ki esasen artık o kapitalizm de sayılmaz, daha önümüzdedir.

Bu açıdan bakıldığında evrim teorisi denen teoride de aynı temel örgüye rastlıyoruz. Bu teori reel sosyalizmde üretici güçlerin gelişmesiyle bilim ve tekniğin kaçınılmaz olarak siyasal ve sosyal süreçlere neden olacağı ve bu süreçlerin er geç sınıf yapılarını, "çoğulcu" bir üstyapıyı ve nihayet kapitalist üretim ilişkilerini yeniden canlandıracağını ileri sürmektedir. Aynı şey daha da safça olan ve toplumsal sistemler arasındaki zıtlığı, temelden farklı üretim ve iktidar ilişkileriyle değil, "insan ilişkilerindeki farklı biçimler" ile açıklamaya çalışan ve bunu "sosyal pazar ekonomisi" ve "merkezi plan ekonomisi" arasındaki zıtlığa indir-

gemeye çalışan yöntemler için de geçerlidir. Her iki yöntem de, başka birçok benzerleri gibi sosyal özdeki *temel* ayrımı sadece siyasal bir ayrımmış gibi gösterme çarpıtmasına başvurmaktadır.

*

Şimdi ölmüş bulunan B.Alman sosyolog Werner Hofmann, "anti-komünizmin sosyolojisi üzerine"(3) yaptığı dikkate değer bir araştırmada onun özellikle tipik üç "yanlış saptamasını" ya da yöntemini belirliyor: "Birincisi, kendi düşünce ve deneyim dünyasına denk düşen görüşleri hasmının teori ve pratiğine aktarmak; ikincisi, rekabet içindeki iki büyük toplumsal kavram ve düzenler arasındaki tezatı, beraber yaşamın siyasal biçimleri arasındaki bir tezat olarak yorumlamak; üçüncüsü, toplumun iç çelişkilerini dış politik çelişkilere dönüştürmek."

Anti-komünist psikolojik savaş her geçen gün bu yönteme yeni kanıtlar getirmektedir. İçerideki sorunları, uzlaşmaz iç çelişkilerin sonuçlarını "dış çelişkinin yansıması" olarak gösterme yöntemine Amerikan emperyalizmi özellikle rağbet gösteriyor. Bilindiği gibi o, El Salvador'da halkın baskıya karşı başkaldırısının nedenlerini sosyal çelişkilerde, gerici bir rejimin varlığında değil, Moskova'nın "uzanan eli"nde ya da bir "Küba komplosu"nda aramaktadır. Daha o zamanlar Marx da bunu "kendine özgü bir durum" olarak nitelemişti: "....işçiler ne zaman bir yerde davayı kendi ellerine alsalar, hemen bugünkü toplumun taraftarlarından savunucu sesler yükseliyor..., sanki kapitalist toplum hâlâ en saf, bakire masumiyetini yaşıyormuş, tüm çelişkileri henüz olgunlaşmamış, kendini aldatma manevraları ortaya çıkarılmamış, fahiş gerçekliği teşhir edilmemiş gibi!"(4)

Kendi düşünce ve deneyim dünyasının görüşlerini hasmının teori ve pratiğine aktarmaya yakın bir yöntem de, kapitalizmde doğan güvensizliği, hatta savunma tepkilerini yine sosyalizme karşı kullanmaktadır. Totalitarizm teorisinin bir etkinliği de, faşizmin dehşeti ve gerçek deneyimler arasında bir bağ kurmaktır. Bu duyguları sosyalizme karşı seferber etmek en önemli görevlerden biridir.

Kapitalizmde, kişisel acizlik, çoğu zaman görünmeyen sayısız somut bağımlılıklar sonucu kişinin hiçe sayılması, devletin kendi başına buyruk olması ve tekelci sermaye ile içiçe girmesi, bu şartlarda üretimin toplumsallaşması, serbest meslek sahiplerinin çökertilmesi ve ufalanması şeklindeki duygular çok yaygındır. Teorik anti-komünizm, bu duyguları sosyalizme, halk mülkiyetine, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasına karşı çevirmek için "nedenler", "gerekçeler" bulur. Devlet bürokrasisi ve etrafındaki birlik ve kuruluşların sıkı sıkıya ördüğü ağı dolanmak demek olan *burjuva kollektivizmi*, yığınların kendi bilinci ve ör-

gütlülüğünden doğan *sosyalist kollektivizme* "aktarılıp", yine ona karşı bir tez olarak ileri sürülmektedir.

Anti-komünizmin sık sık tekrarlanan şema ve efsanelerinden ona karşı mücadele için bazı sonuçlar çıkarılabilir. Mülkiyet ve iktidar ilişkilerinin son tahlilde belirleyici olduğu anlaşılmadığında, toplumsal olayların, çelişkilerin ve felaketlerin "açıklaması" diye akla gelebilecek herşey öne sürülebilmektedir: "Grupların iktidar hırsı"ndan, seçkinler veya kişiliklerden, "devlet adamlığı"ndan, "süper güçlerin çıkarları"ndan, "mekanizmaların başına buyrukluğu", "tekniğin" asliliği ya da "diktası"ndan tutup, "adem baba"ya, insan oğlunun "ezeli doğasına", "nakledilen tüm miras"a ve "kan ve toprak" bağına kadar herşey.

Elbette tüm ortaya atılan konular, sadece ana sorunlara dikkat çekmekle yanıtlanamaz. Somut birşey söylenmedikçe yeterince ikna etmek mümkün değildir. Ama bunlar gözden kaçırılırsa, önemsenmezse, artık uygun bin yanıt da bulunamaz, sosyalist bir bilinç geliştirilemez, anti-komünizme de ancak yetersiz bir şekilde karşı koyulabilir.

Teorik çalışmanın son derece önemli görevi muhakkak ki mülkiyet ve iktidar ilişkileri dolayısıyla toplumsal yaşamın kılcal damarlarına kadar etki eden somut mekanizmaların kavranmasıdır.

Kuşkusuz anti-komünizmin etkileri ile mücadele, kitle psikolojisinin nasıl işlediği hakkında çok daha köklü bilgilere sahip olmayı gerektirmektedir. Kanımızca bu konuda daha işin başlangıcındayız. Bu nedenle faşizmin niteliği hakkındaki tezimizi kabul edenler de, tekelci sermayenin kurbanlarının nasıl faşist ruhsuzluğa kapıldığı, hatta tekelci sermayenin bayraktarlığını nasıl yapabildiği konusunda çok az şey söylediğimizden yakınıyorlar.

*

Teorik anti-komünizme karşı en etkili silahlardan biri parti programıdır. Çeşitli mücadele koşullarında kazanılan deneyimlerin, öz bilincin, uzun vadeli istek ve hedeflerin, sosyalizme giden yol hakkında, sömürüsüz bir toplumun yeni çizgileri konusundaki görüşlerin bir özeti olarak program, çarpıtma ve karalamalara en yerinde bir yanıttır.

Parti küçük ve mücadele koşulları zorlu oldukça, halkın önemli bir bölümü komünistleri tanıyamamaktadır. Onların ne yaptığına, ne istediğine ve ne düşündüğüne göre değil, hasmının ona yakıştırdıklarına göre değerlendirmektedir. Komünist partileri "yumuşatmak", "sosyal demokratlaştırmak", üye ve sempatizanlarını kuşkuya düşürmek ve şaşırtmak için geliştirilen anti-komünizmin *özel* biçimlerinin parti saflarına kadar etki edemeyeceğini savunmak gerçeğe tamamen aykırıdır. Ayrıca

yeni toplumsal hareketlerin gelişmesi, eleştirel tavırların yaygınlaşması, daha insancıl perspektiflere yönelimin giderek artmasıyla, teorik antikomünizm sadece sosyalist seçeneği karalamakla kalmayıp, sözde seçenekler sunmaya, bunları çekici hale getirmeye gayret etmektedir. Partinin etkinliği, bütünlüğü, güvenirliği ve her an tetikte olabilmesi büyük ölçüde gerçekçi siyasal seçenekleri bilmeye, parti programının ne denli hayata geçtiğine, düşünce ve tavrı ne denli yönlendirdiğine bağlıdır.

Ülkemde olduğu gibi henüz uzaklarda da olsa, çoğu kişi şunu soruyor: Sosyalizm hedefine nasıl ulaşılır? AKP programı, "Avusturya renklerinde sosyalizm" şu sağlam anlayıştan yola çıkmaktadır: "Ulusal ve somut tarihi özgüllüklere bağlı olmayan yasallıklar her ne kadar az ise de, yasallıklardan bağımsız ulusal özgüllükler var olabilir. Ne olursa olsun her ikisinin de hakkını vermek gerekmektedir."(5)

Anti-komünizm bu konuda programımızla ilgili bakalım hangi sürprizi hazırlıyor? O şaşkınlık içindedir. Ya programın vardığı yargılar karşısında sessizliğe gömülmekte, ya da pişkinlikle partinin, programında sağlam bir gerekçeyle reddetmiş olmasına rağmen modellere inandığını söylemektedir. "Hangi tipten olursa olsun sosyalizm modelleri bir işe yaramamaktadır. Zira bu modeller ya yasallıkları ya da özellikleri, yani bu ikisinden birini yeterince dikkate alamaz."(6)

Sosyalizm bir çırpıda olmasa bile uzun vadede kapitalist efendilerin çözemediği sorunların hakkından gelmektedir. Anti-komünist teorisyenlerin canını herşeyden fazla sıkan da budur. Bu yüzden komünistlerin, iktidarı ele geçirmeleriyle birlikte ortalığın güllük gülistanlık olacağını, tarihin sona ereceği ve tarihin olmadığı bir dönemin başlayacağını söylediklerini ileri sürmektedirler. Herhalde en deneyimli anti-komünist sosyal demokratlardan biri olan eski başbakan Kreisky, sonradan gerçek ya da uydurma sorunları "karşı kanıt" gösterebilmek için bu yönteme pek rağbet ederdi. Elbette AKP programında şunu saptarken, antikomünist isnatlara değil, gerçeklere ve Marksizm-Leninizmin bilgisine dayanmaktadır: "Sosyalizmde de ilerleme, ancak çelişkilerin doğması ve çözümü yoluyla mümkündür. Her başarı yeni sorunlar yaratır, her büyüme orantısızlık tehlikesini de beraberinde getirir... İlerlemeyi dile getiren çelişkinin olmaması değil, arzulanan amaçlara sonuçta yaklaşabilme yeteneğinin artmasıdır."(7)

Bunda, anti-komünizmin özellikle kurnaz ve şiddetli olduğu sosyalist devletlerle sınırı bulunan bir ülkede edinilen deneyim önemli bir rol oynamıştır. Bu ulusal bir özellik de *değildir:* Anti-komünizm kara çalmaya ve *şantaj yapmaya* her an hazırdır. Komünistlerin "anti-demokratik sosyalizm"den uzaklaşmaları ve bununla bağlarını kesmeleri halinde, "doğru bir demokrasi anlayışı"nın ilk adımlarını onlara belgeleyebilecektir.

Reel sosyalizm hakkında ideal tablolar çizmek, insanca bir dünyaya hasretin bir ifadesi olarak anlaşılabilir birşey de olsa, uzun vadede anti-komünizm için ideal bir durum yaratmaktadır. Bu idealistler ya gerçeğin kendi ideallerine uymadığını görür, davalarına bağlı kalır ve susarlar; zira ideal tablolar için savaşan,gerçekler içinde ayakta duramaz. Ya da yıkılmış, sıkışmış bir şekilde gerçeklerle bağdaşmayan, hiçbir yerde gerçekleşmesinin koşulları olmayan çok daha iyi bir sosyalizm idealini düşünmek akıllarına gelir. Bu durumda kazanan hasım olacaktır: Göstermelik seçeneklerin sayısı işte bir tane artmıştır.

Anti-komünizmin özellikle de reformist çeşitleri, sürekli komünistlerin sosyalizmi anti-demokratik araçlarla dayattıklarını, dolayısıyla reel sosyalizmin "doğası gereği" anti-demokratik olduğunu söylerler. Programımız, bunu bir takım taktik hesaplarla değil, elbette uluslarası deneyimleri ve ulusal koşulları irdeleyerek yanıtlamaktadır:

"Şurası çok kesindir ki, sosyalizme giden herhangi bir yol, her ne suretle olursa olsun, demokratiktir: çünkü bu yolda ilerlemek ancak kitleleri sosyalizm yanına kazanmakla mümkündür."(8)

İleri derecede gelişmiş kapitalist bir ülkede, böylesine iyi örgütlenmiş, merkezileşmiş bir hasımla, devlet ve tekelcilerin yoğunlaşmış iktidarıyla nasıl başa çıkılır? İşçi sınıfı, geniş ittifaklar içinde güçlü, devrimci bir partinin öncülüğünde halkın içerisinde siyasal, ideolojik ve ahlâki önderliği olmadan, başka bir deyişle hegemonyasını kurmadan bu olası mıdır? Geçmişteki tüm deneyimler, ekonomide ve siyasette, özellikle de baskı ve yönetim mekanizmasının başında hasmın kontrolü varsa, böyle bir hegemonyanın *mükemmel* ve kalıcı olmayacağını göstermektedir. Demek ki; gerçekten sosyalizme yönelmek, ya da o yönde belirleyici tek bir adım bile atmak isteniyorsa, egemenliğin bu unsurları, yani halkın geniş kesimlerindeki, daha iyiye yönelmek için mevcut durumun değişmesi gerektiği inancı kullanılmalıdır. Ancak böylece sermayenin, ortaklarının ve ondan pay alanların aleyhine iktidar ilişkisinde kesin değişiklikler yapılabilir. Soruyoruz şimdi: Bunda anti-demokratik olan nedir?

Bu ihmal edilirse ya da hiç denenmezse halka ne olacağını, geçenlerde 50. yılını andığımız "Şubat çatışmaları", 1934'deki iç savaş göstermektedir. O zamanlar nüfusa ve örgütlenme yoğunluğuna göre II. Enternasyonal'in en güçlü, kendinden en emin partisi vardı. Bu parti uzun bir süredir "reformizm ile bolşevizm arasında" bulunduğunu söylüyordu. "Cumhuriyetçi Koruma Birliği(Republikanischer Schutzbund)" adı altında bir keresinde, Linz programında, gericilik ve sermayenin, çoğunluğun yeni bir düzene özlemini boğmaya çalışması halinde proletarya diktatörlüğünü bir "savunma tedbiri" olarak öngörmüştü. Sosyal demokrat önderlik, gericiliği püskürtmek, geriletmek, hatta iktidarını çö-

kertmek için bu olanakları kullanmayı hiç düşünmedi. Daima "gelecekteki çatışmalarla", ilerde doğacak "daha uygun koşullarla" kendisini avutarak hep geriye çekildi, ta ki en bilinçli işçiler, sosyalistler ve komüninistler onlara rağmen faşizme karşı silahlı mücadeleyle ayağa kalkana dek.

Elbette tarihin tekerrür edeceğine inanmıyoruz, ama büyük ve belirleyici sorunlar çözümlenene dek nesilden nesile aktarılmaktadır.

Avusturya'da çeşitli nedenlerden ötürü özellikle orta ve yaşlı nesilde iyice yer etmiş anti-komünizme karşı mücadeleyi daha kararlı, daha kurnaz, daha titiz ve de daha bilimsel yürütmemiz gerektiğinin bilincindeyiz. Anti-komünizmin bu etkinliği faşizmin çeşitli biçimlerinin uzun süreli egemenliğinden, hemen hemen hiç kesilmeden çeyrek yüzyıl süren ve egemen güçlere, sosyalist ülkelerin komşu olması dolayısıyla vermek zorunda kaldıkları ödünler için geniş bir hareket alanı bırakan konjonktürden, kapitalizmin geleceği üzerine hayallerin arsızca boy atmasına yol açan, ülkenin kapitalizmin genel krizi içindeki özel durumundan kaynaklanmaktadır. Ekonomik krizin hissedilir hale gelmesiyle siyaset sahnesi değişiyor, protestolar hızla yaygınlaşıyorsa da, barış hareketini saymazsak, kitle hareketinin eksikliği, yığınların kendi deneyimleriyle öğrenme sürecine sınırlar çekmektedir. Bu koşullarda AKP 25. Parti Kongresi (1984) şu sonuca varmıştır: Dışa karşı etkinliğimiz, her düzeyde, her çerçevede çıkarları temsil ederek siyaset yapabilme yeteneğimiz, "kanalların politize olmasına", programı özümsemeye, onu, düşünce ve eylemin el kitabı haline getirmeye, "dışındaki" değişimi, hareketlenmeyi, neyin döndüğünü, neyin eylem ve tavırda dayanak olabileceğini saptama yeteneğine bağlıdır. Gene bu, ne denli önemli olursa olsunlar, teknik ve yönetimsel sorunların diğer sorunları ikinci plana itmemesine bağlıdır. Zaten bu sorunlara yaklaşımımız özümüzü belirlemekte ve bizi diğer partilerden ayırdetmektedir.

Thomas Mann bir zamanlar anti-komünizmi "yüzyılımızın çılgınlığı" olarak nitelemişti. Onu olduğu gibi, yani bir gericilik timsali olarak, göstermek, kapsadığı tüm insanlık dışı ögeleriyle, halkı, insan haklarını ve demokrasiyi hor görmesiyle tanıtmak, anti-komünizmi yenilgiye uğratmak için şarttır. Bu ise belirgin bir toplumsal ilerlemenin vazgeçilmez bir koşuludur.

*

(1) Bu görüşün etraflı bir eleştirisi Eugene Yorgen'in, "Önsezi Haklı Çıktı" başlıklı yazısında yapılmıştır. Barış ve Sosyalizm Sorunları, 5. sayı (1984)

(2) Burjuva felsefe ve sosyolojisinin otuzlu yıllarda ortaya çıkan ve

Frankfurter Institut für Sozialforschung (Frankfurt Sosyal Araştırmalar Enstitüsü) o zamanki başkanı M.Horkheimer'in kurduğu bir akım. Başlıca temsilcileri: M.Horkheimer, Th.Adorno, H.Marcuse, E.Fromm, J.Habermas. Bu okulun teorik görüşlerinin tipik özelliği, çeşitli Marksist düşünceleri Sol Hegelci ve Freudcu görüşlerle birleştirmeleridir. Kapitalizme karşı demokratik tepkinin gelişmesinde bu okul nesnel olarak ket vuran bir rol oynamıştır. Eleştirel bir tutum takınan aydın kesimin ve gençliğin Marksizmi benimsemelerini güçleştirmiştir. (Redaksiyon)

(3) Werner Hofmann, Stalinismus und Anti-komunismus, Suhrkamp-Verlag, Frankfurt (main), 1967, s. 131-167

(4) Karl Marx/Friedrich Engels, Tüm Eserleri, Cilt 17, s. 342.

(5) Sozialismus in Österreichsfarben, Avusturya Komünist Partisi Programı, Viyana 1982, s. 49

(6) a.g.e

(7) a.g.e, s. 7

(8) a.g.e, s. 43

DÜZELTME

"Kıbrıs'ta Birlik Yolu Federalizm'den Geçer" yazısının 34. sayfadaki birinci paragrafında yer alan AKEL Genel Sekreteri Ezekias Papayannu'dan yapılan alıntı aşağıdaki gibi düzeltilecektir.

"Bağımsız, egemen, federal, bağlantısız ve askerden arınmış bir Kıbrıs"ın (World Marxist Review, Sayı 9, Eylül 1982) yaratılması için önemli bir fırsat olarak nitelendirilmelidir.